

10/1
Deventer, Jac. de Brabe, 15. V. 1496.

Campbell, 328.

GW 4602

Polain 3774

BMC IX, 70

Goff BB26 (2 copies)

C.P.

A. E. L. M. A. N. N.

De auteur van het boek, noeger ook wel ten onrechte toegeschreven aan Thomas Cantimpranus, is in geen geval A. M. S. Boethius. Ook de schrijver van de om de tekst gedrukte commentaar is onbekend.

E. P. Goldschmidt, *Medieval Texts and their first Appearance in Print* (1943) p. 23 ff.
Teldrame druk van J. de Breda.

Boethius

LB 541.890

Hain - Cop. 3416

BMC IX, 70

GW 4602

Goff B-826 (2 copies)

Campbell 328

IDL 930

Buisson 74

10

Biblioteca Centrală Universitară
BUCUREȘTI
Cota 1091240
Inventar Err 1252

10
Boeti⁹ de disciplina scho
larium cum notabili com
mento

Prohemium
Osuletur me osculo

oris sui Verba ista scribuntur Canticoꝝ primo Quorū
materia et intellectus fm aliquos est talis Salomō vo-
luit desponsari cum filia Pharaonis et misit nuncios ad
eam. Quibus venientibꝫ sponsa quesuit. quis est dñs
vester. Et illi dixerunt. dñs noster est rex regū. dñs dominantū . rex glo-
rie. rex pacis. Et illa. est etiā pulcher. Cui nunciꝫ. pulchritudinē eius mi-
rantur sol et luna. Et illa. est etiā diues. Cui nunciꝫ. gloria et diuitie in do-
mo eius. Et illa. est etiam potens. Cui nunciꝫ. Potestas eius a mari
vsqꝫ ad mare. His auditis sponsa dixit. Veniat dñs vester et osculetur
me osculo oris sui. Et talia verba taliter qualiter introducta ad nostrā
posunt ppositū sic applicari. qꝫ ipsa regina seu scientia p̄duces querat
de quolibet studente. loquens ad ipsum sub hac forma. **Osculetur me etc.**
Et anteqꝫ hoc faciat querit primo. Quis est dñs vester. id est qꝫ est stu-
dens. vtrum bonus vel malus. Si bonus. veniat ad me et osculetur me et
ducam eum in cellam vinariā. Si vero malus fuerit. elongetur a me. qꝫ
in malivolam animā non introibit sapientia. Ultra querit. Et etiā di-
ues potens vel impotens. Si potens et diues veniat ad me. Si pauper
et impotens elongetur a me. qꝫ melius est pauperem ditari qꝫ philosopha-
ri. Querit vltra. Et etiā pulcher. id est vtrum studens sit formosus et
bene dispositus vel difformis. Si formosus veniat ad me. Si difformis
recedat a me. Sicut Boetius persuadet in textu infra de filio Thimo-
thei. qui fuit loripes castratus gibbosus etc. vt infra patebit. **¶** Istis sic
deductis. Notandum primo. qꝫ scire est rem per causas cognoscere. So-
li ergo illi scientias docent qui causas de ipsis dicunt. Causas igitꝫ pre-
sentis libri videamꝫ. vnde fm philosophū secundo phisicorū quatuor sunt
causae. et designant per hos versus. Quatuor vt fantur multi causae reci-
tantur. Formae finalis faciens et materialis. Unde causa materialis di-
citur determinata dispositio discipuli capiētis doctrinā a magistro. Vel
potest dici disciplina scholarium. Causa efficiens dicitur fuisse duplex.
scz mouens et mora. Causa mouens erat. Barcianus quidā episcopus
Boetio multum dilectus. Sed causa efficiēs mora fuit venerabilis do-
minus Boetius. Causa formalis assignatur hic duplex sicut alibi. scz
forma tractandi et forma tractatus. Forma tractandi dicitur modus p-
cedendi. et est proficius hic. Scz forma tractatus consistit in diuisione p-
sentis libri. vt infra patebit. Causa vero finalis est vt scholares disponā-
tur ad recipiendū doctrinam a magistro. Et ergo solet dici qꝫ causa fina-
lis est duplex. scz intrinseca et extrinseca. Intrinseca est cognitio eoꝝ que
traduntur in presenti libro. Sed extrinseca est vt scitis his que hic tra-
duntur scholares melius disponi possunt ad scientias morales philoso-
phie. **¶** Et notandum qꝫ ex quo summū solacium consistit in veritatis
cognitione. igitur hō naturali desiderio inclinatur ad veritatis cognitōem.

Gretius de

Unde Aristoteles primo metaphisice ait. q omnes homines natura sci
re desiderant. hoc est naturali desiderio. Quod comentator tribus pro
bat rationib. quaz prima est. vni quoqz ens imperfectu a perit tuam
pfectionem q diu imperfectum est Res em perfecta pulchra est. imperfecta
vero difformis Verbi gratia. domus q diu stat sub imperfecto est dif
formis. Cum autē perfecta est fm formam. tunc efficitur pulchra. Sed
homo fm intellectum est imperfectus. eiusqz perfectio est sciētia Ergo
omnis homo fm intellectum qui est eius forma impletiva sciēre desiderat
Vinoz patet. quia illd est rei perfectio quod est actus ad que res pū
erat in potentia Homo autem per prius erat in potētia ad sciēdi om
nia. ergo dum actu perfectus est. intelligit Hoc est quod dicit Aristo
tes tercio de anima Intellectus ante actuale intelligere est potētia om
nia Quādoqz igitur est actu. videlicet quando omes species actu re
cipit. tunc perfectus est per eas Secunda ratio. vni quodqz desiderat
cognitionem sibi determinatā z naturalem. nam operationes pcedūt a
virtutum potētis Harum autem summū bonum est naturalis opa
tio. sicut summū bonū est oculi q videat. z auris q audeat. z intellēti
q intelligat Inum quodqz igitur a perit opationem sibi debitam sed
operatio cōnaturalis intellectus est sciēre z intelligere. ergo fm intellēti
homo naturaliter sciēre desiderat Tercia ratio est. quia vni quodqz ap
perit statum suum excellentem. hunc autem acquirit ex eo q diunctū
est z simile suo principio Verbi gratia. domus statū habet excellentē.
dum assimilatur cause efficiēti fm formam z figuram quam mēte pre
concept Sed per sciēre intelligere homo coniungitur z assimilatur quo
dāmodo prime cause. ex eo q sciēre est species rerum intelligibiliū in in
tellectu recipere Ergo cum homo recipit. in intellectu eius sunt quodā
modo omnia Sed prima causa est in qua vt in fonte effectiuo formaliz
finali sunt omnia ergo per sciēre homo assimilatur primo principio Cō
cludendum est igitur q omnes homines naturali desiderio in intellectu
passibili radicato sciēre desiderant. ¶ Notandum q presens liber est
vtilis omnibz homibz. quia in eo docetur quō homo debet scipsuz rege
re in moribus Hodo sciētia consistit in bono regimie. iuxta dictū phi
losophi tercio politicoz Melius est ciuitatez regi optimo viro qz opti
ma lege Et idem dicit Felix. est ciuitas cuius presides sunt philosophi
Cui concordat. Seneca ad Lucillum dicens. Turpe est senem viuere
sine moribus Et idem. quid est melius q rerum peritia ¶ Item no
randum q magnum z parū non proprie attribuūt intellectui. ex quo
nō est corporeus. sed similitudinare. Unde ille intellectus dicitur mag
n^o qui pluribus intelligibilibz est informatus. Per oppositū autē ille
intellectus d^r parū qui parū intelligibilibz est informatus

¶ Notandum q presens liber est vtilis omnibz homibz. quia in eo docetur quō homo debet scipsuz regere in moribus Hodo sciētia consistit in bono regimie. iuxta dictū philosophi tercio politicoz Melius est ciuitatez regi optimo viro qz optima lege Et idem dicit Felix. est ciuitas cuius presides sunt philosophi Cui concordat. Seneca ad Lucillum dicens. Turpe est senem viuere sine moribus Et idem. quid est melius q rerum peritia ¶ Item notandum q magnum z parū non proprie attribuūt intellectui. ex quo nō est corporeus. sed similitudinare. Unde ille intellectus dicitur magn^o qui pluribus intelligibilibz est informatus. Per oppositū autē ille intellectus d^r parū qui parū intelligibilibz est informatus

Discipli. schola.

Ste presens liber diuiditur in duas partes principales. scilicet
in prohemiale z executiuam. Pars executiuā ibi. Luz
indiscreti. Adhuc prima diuiditur in quinqz. In prima po
nit intentum suum. In secunda narra ea quibus fuit impedi
tus. quare precibus Martiani potuit contradixisse. ibi. Licet dupli
ci genere. Quid autem faciat in alijs patebit in locis suis. Dicit igitur
primo sic. ¶ Martiane pater mi z domine dilectissime vestra pia inten
dit voluntas. vt compendiosum scriberem tractatum de disciplina scho

Extra nouit intentio
de disciplina schola
rium compendiosuz
postulare tractatum.
¶ Utinam compendi
osum a spiritus mei peruitate. prout
facultas suppedit z ingenij decliuitas
erunnamqz tenacitas amicis ves
tris precibus o Martiane temptabo
acquiēscere ¶ Licet duplici
genere commentozum sim impeditus
non tamen omnino diuersorum

In quosdam Aristotelis et alio
plina) tangitur causa materialis
¶ Prius autor premisit intentionē suā sub mō petitiōis. z cū hoc
posuit admissiōē petitiōis. Hic ponit impedimēta siue occasiones pro
quibz potuisset cōtradicere petitiōibz Martiani vt p hoc ostēdat pe
titiōnem huiusmodi esse difficilem. Et dicit sic ¶ Martiane preces ve
stras exaudiat. licet sim impeditus duplici genere commentozum non ta
men omnino diuersorum. quia forsā vnā tangunt materiam Et li
cet sim etiam impeditus in editiōibus quozundā libroz scz Aristo
telis z alioz philosophozū. Et licet sim attenuatus p̄tuo studio. Et
licet sim impeditus cruciatu regis goshoz. qsi diceret. volo tū exaudire
preces Martiani ¶ Notandū hic pmo. q si mirando aliqd hic petere
quare autor hic diuinum non inuocat auxilium. cum tamen ad quemlibz
bet p̄ncat artificem in operis sui exordio diuinā implorare subuentiō
nem. Iuxta illud poete. Omnibz in factis pagendis siue p̄ccis. Debet
p̄pōm deus humane rationi. Dicendū q p hoc q dicit vt inā p̄p̄dio
sum) diuinū implorat auxilium. Vult em ip̄e dicere q dominus det sū
bi grām vt p̄p̄diosum possit p̄ficere tractatum ¶ Notandū secūdo

lastica. Utinā ad hoc
esset sufficiens. Tem
prabo tamē amicis ve
stris acquiescere p̄abo
pro quanto me sufficit
facultas. Et miserariū
diuersitas hoc p̄miseri
¶ Notandū hic q
in principio p̄ntis libri
quatuor tangunt cau
se. de quibus supra per
hoc q dicitur (Martia
ne) tangitur causa effi
ciens mouens. Et per
hoc q dicitur (tempta
bo) tangitur causa effi
ciens mora. Et p hoc
quod dicit (scholarium)
tangit causa finalis Et
per hoc quod dicit (disci

Boetius de

q̄ in littera presenti tangunt quattuor impedimenta quibz decet Boetius potuisset petitionibz martiani contradixisse. Primum quia tunc temporis impeditus erat sup̄ cōmentis ysagogarū ac pdicamentoz Aristotelis. Nec aut̄ p̄mentā nō sunt omnino diuersa. quoniam in predicabilibz seu ysagogis traditur ratio s̄m quā ordo eoz ad inuicē est sumens s̄m subiectionē z predicationē. Ordo aut̄ iste actualis traditur in libro pdicamentoz. Scdm̄ impedimentū fuit corrosio crudelis regis gothorū. Ille em̄ volens expugnare ciuitatem r̄omanā vbi Boetius erat. p̄sūl postulabat eū sibi p̄sentari. Et cuz illū habuerit cū r̄omanis in trāquilla pace viuere. p̄ miserat. Hoc em̄ fecit i dolo. cuz em̄ Boetius sibi p̄sentabat misit eū in exilium. vbi plurima patiebat miseriaz genera. Habuit tñ philo-

sophiā in solatrico. q̄ sibi i specie mulieris pulcherrime apparebat. Et sic ciuitas romana boetio puata psilio cauitur quare a prefato rege facilliter expugnabatur. Pastore em̄ p̄cussio oues gregis de facili spargunt. Tercium impedimentū fuit. quia occupatus fuit. ymmo fatigatus quodāmodo super p̄positione libri de philosophico consolatu. que dum missus fuerat in exilium cōpilauerat. Quartum quia p̄moltus fuit in cōpilatione libri de trinitate personarū in diuinitis. quia cum ipse ad fidē catholicā p̄uenerat conscripsit librum de trinitate personarū contra hereticos z infideles. Unde cōsequenter notandum. q̄ illa p̄ticula textus (proprio attenuatus studio) dupliciter potest exponi. Primo sic. quia studuit in materia que ante ipsum nō fuit expressa neq̄ descripta. Secūdo sic. Boetius attenuatus fuit proprio studio attendens illud solationis. Felix est hoc regnū quod habet regem sapientem. Unde quibus esset consul r̄omanus. non tñ studere cessauit.

Hic boetius ostendit cām quare admittere vult petitionem Martiani. dicens interrogatiue sic. Quid est lucidius z melius q̄ debita cognitio in p̄cessu naturali z artificiali. q̄ naturalis exhibitio viriū intelligentie in exercitio studioz. Notandū hic q̄ duplex est ordo seu modus cognoscendi in qualibz scientia. s. naturalis z artificialis. Naturalis ē q̄ p̄ceditur per causas z p̄ncipia ad effectus. Et assimilatur etiā nature q̄ natura prius cognoscit causas q̄ effectus. Artificialis aut̄ ordo est quādo e contra ab effectibz p̄ceditur ad causas z p̄ncipia. Item notandum q̄ gymnasium olim dicebatur cōmunis locus lucrandi. hic aut̄ sumā

rām philosophorum editiones proprio q̄ attenuatus studio. z inhumani regis gothorum cruciatu corrosus philosophico p̄ueniente consolatu. ex tremāq̄ profunde trinitatis perspicacitate permoltus.

Quid enim gymnasiozum exercitatu lucidi q̄ in naturali z artificiali

Disciplina schola

ent pro schola. Sicut em̄ tunc fiebat concursus ad gymnasium causa lucrandi. sic fieri solet p̄curus ad scholas causa dicendi. Item notandū q̄ hec particula (gradualis exhibitio) in textu posita potest dupliciter exponi. Uno modo sic. gradualis exhibitio id est debita z ordinata applicatio intellectus ad scientias. Alio modo sic. gradualis exhibitio id est debita processio ad scientias.

li progressionē debita cognitio. z q̄d est lucidius q̄ viriū intelligentie gradualis exhibitio.

Eloquentie em̄ partes decenti naturalium z artificialium processu z perspicua intelligentie comprehensione nouimus stabiliri.

In primis prima puerozum oblectamenta sunt p̄libanda. Secundo. secunda videlicet qualiter

Hic confirmat p̄s dictū. q̄ videlicet nihil melius sit debita cognitione tam in ordine naturali q̄ artificiali. videtis q̄ h̄a paret in p̄tibz seu sciētis eloquentie. Hmō em̄ per debitum ordinem acquiruntur. Notandū hic primo. q̄ autor specialē facit mentioz de sciētis eloquentie. q̄ sunt grāmatica logica z rhetorica. quia tales p̄mo acquiruntur. Quare oportet est precipue circa eas debita scire modū p̄cedendi.

Notandū secundo. q̄ tres dicte scientie ideo dicuntur scientie eloquentie. q̄ sunt de eloquentia seu de s̄mone. Grāmatica q̄dem est de s̄mone congruo vel inōgruo. Logica vero de s̄mone vero vel falso. Rhetorica aut̄ de s̄mone ornato vel inornato. Ternz est tamē q̄ grāmatica maxime dicitur sermocionalis. q̄ p̄siderat sciētiā significatiuū tāq̄ subiectū. Taliter aut̄ logica z rhetorica ip̄m non p̄siderant. Itē notandū tertio q̄ tres dicte scientie cōter dicuntur triviales. q̄ sunt tres vie in vniū finē tendētes. Hoc tñ minus videtur. verū. h̄nt em̄ hmō finē diuersum. Finis em̄ grāmatice est expressio p̄ceptus mentis. finis logice est rectificatio actiū intellectus. sed finis rhetorice est p̄suasio in bonis z in malis. Alia igit̄ de causa triviales dicuntur q̄ sunt tres vie p̄siderātes. vniū diuersi mode. p̄siderāt em̄ s̄mone s̄carū quantū ad diuersas eius passioes.

Hic ponit ordinē dicēdoz. Dicit em̄ q̄ primo vult ponere quādam facilia documēta quibz pueri p̄mo debēt imbui. Scdo docebit q̄liter supbia scholarū sit subijcēda magistrorū z scholarū iungenda. Tertio docebit q̄liter magister resistet supbie magnoz scholarū a p̄ponēdo exercitia. Quarto qualiter scholares p̄udentē faciet p̄uisionē. Et q̄liter gradatim ad scientiaz culmina ascendēt. Quinto q̄liter boni scholares ad gradum magistrālē sunt p̄mouendi. Sexto q̄liter se habebit magister erga scholares suos. instruēdo ipsos s̄m modū bonū. Notandū hic p̄mo

per ordine dicendorum a parente. quod nendum in presenti libro agitur de aptitudine recipiendi doctrinam a docente. Verum etiam quomodo scholares ad magistralem dignitatem sunt promouendi. Et etiam qualiter se regent magistrum circa discipulos. **¶** Notandum secundo. quod per ordinem dicendorum hic traditum auditores redduntur dociles. Hoc enim fit quando aliqua eis proponuntur sub via lucida. qualiter autor facit in proposito. **¶** Notandum tercio. quod scholares primo sunt imbuendi docu-
mentis facilibus. Habent enim iuuenes cerebrum ualde fluibile: quare non possunt scias et differentias sensibiliu distincte certitudinaliter recipere. Sed cerebro paulatim efficcato co-
initio eadem certior efficitur et distinctior. Patet istud quoniam pueri primo uocant omnes viros patres. et omnes mulieres matres. Pars idem exemplo. Quicquid nede homine a longinquis ueniente primo enim apprehendit quod sit corpus. deum quod sit animal progressiuum. deum quod sit homo. Et tandem quod sit homo. **¶** Pari modo innata est nobis via procedendi a comuniouibus et consuetudinibus ad propria.

Et pariformiter pueri. quia ad facilioia documenta scilicet ad grammaticalia primo sunt apti. igitur in illis primo sunt erudiendi.

¶ Item notandum quod oblectamentum uenit ab oblecto as are. quod est compositum a prepositione ob et lacto as are. per mutationem a in e. Unde oblectare proprie est lacte nutrire. Et sicut lac est cibis pueris bene conueniens quia est facilis digestionis. sic grammaticalia quia facilia ideo inuenibus sunt magis congruentia.

¶ Hic probat formam tractandi eius esse facilem et exemplarem. Et probatur ratione sic. Omnis sermo ad rudium informatum erit facilis et exemplaris. Sed iste est homo. qui rudes ingeniu leuare non possunt ad subtilia et difficilia. quod opus est eos primo per facile sermonem et exemplarem informari. Et taliter promittit se Boetius facturus. Dicit enim se nunc fuisse uisum tam facili stilo. **¶** In dicitur quod triplex est stilo dicendi siue populi. scilicet summus mediocris et infimus. Primo uicitur Tullius in epistolis suis. et Boetius in de consolatore philosophica. Secundo uicitur idem in hoc libello

de disciplina scholastica. Et tercio coniter utuntur quicunque mentis conceptum exprimentes ideomate latino. Processit autem Boetius ordini debito. Quoniam intellectus iuuenum propter cerebrum fluidum est non potens recipere difficilia. scalarum autem ascendit. Primo enim facilioibus imbutis deinde mediocribus. Et tandem periculis et difficilioibus confortatus ad altissimorum cognitionem se potest erigere. Ad que quidem altissima humanus intellectus se habet sicut oculus noctue ad lumen solis. Unde Seneca. Sermo plurimum proficit paulatim in animo receptus. et Boetius in libro predicamento. Scientia festina

ra marcescit. mediocriter uero suscepta augmentatur et crescit.

tractandi fere obmittentes nunquam leuiori stilo perusi. Quoniamque in parte maiori rudibus informandis est excutitio et tanto dilucidandi leuioi tractatio.

¶ Item notandum quod hoc nomen stilo capit multos modos. unum est. Clausula materia scribentis et officium scribentis. **¶** Ac instrumentum dicitur esse stilo.

Am indiscreti et impotentis septennis infantia ducitur ad imbuendum. Videndum est ne membro rum indecens sit dispositio. utpote irregularium. ut manu et pedum et aeris.

¶ Expedita parte prohemiali. ponit Boetius partem executiuam. que diuidit in duas partes. Primo enim ponit impedimenta impedientia aptitudines seu habilitatem recipiendi doctrinam a magistro

Secundo ostendit quomodo pueri in scholis nouiter apposti sunt informandi ibi. In primis figurarum elementa. Adhuc prima in duas sunt diuisa. scilicet in duas sunt impedimenta. primum ex parte corporis. secundum ex parte cibi et potus. scilicet ibi. Liberiorum autem. Adhuc prima in duas. primo facit quod dictum est. secundo declarat per exempla. ibi. Legitur enim. Thimocher filium. Et dicit primo sic. quando puer septem annorum apponendus est scholis cauendum est ne in tali puero sit indecens membrorum dispositio. Membrorum quidem principalium cuiusmodi sunt manus caput et pedes. ita quod propter corporis indispositionem anima non impediatur operando.

¶ Item cauendum est etiam ne sit aeris intemperies ne actus anime inhabitabilis reddatur et ineptus. **¶** Notandum hic quod infans scholis mancipandus tria in se habebit. uidelicet corporis sanitatem. membrorum saltem principalem integritatem et victus competentiam et uestitus. Indigent enim melius est ditari quam philosophari. Indiget homo cibo et potu et reliquo famulatu. pro corporis sustentatione. Insuper habebit discretionem. quoniam sicut sanitas regit corpus. ita discretio regit animam. Disponunt enim pueri ad scientias triplex. primo ex natura. secundo ex disciplina. tercio ex sola consuetudine. Non enim modicum refert iuuenem sic uel sic assuetum.

libro

ere. Comparatur em anima ad corpus cum sit motrix eius sicut ar-
tes ad instrumenta. ideo sicut diuerse artes diuersa habent instrumenta
Non em eisdem utitur instrumentis ars fabrilis et carpentaria. Et
similiter nec quelibet anima eisdem utitur membris. Cum igitur cor-
pus et eius partes sint instrumenta anime. per quod suas exercet ope-
rationes. Ideo autor docet remouere nocumenta circa corpus contin-
gentia. ut anima suas operationes prompte exerceat per corpus tanq-
per instrumentum. Ideo autor dicit. Cum indiscretum. Et est indiscre-
tio referenda ad mentem. impotentia autem ad corpus. Et fm philo-
sophum in principio phisonomie sue. anime sequuntur corpora. Ideo
si corpus fuerit habile. tunc anima redditur subtilis ad exercendum pro-
prias operationes etiam aeris intemperies impedit animam in exerci-
tio naturalium operationum. quia fm philosophum in libro de longi-
tudine et breuitate vite. vita consistit in calore naturali humido radica-
li. Sed per nimium calorem humidum radicale dissoluitur. et per frigus
intensus calor natura-
lis extinguatur. Ideo
tempore medio modo
se habente pueri ad im-
buedum sunt in cap. 101.

Deius posuit autor
quedam impedimenta hic
declarat ea per exempla.
Et diuidit hec ps in
duas fm q duo ponit
exempla scda. ibi. Sicut
pretoris. Et dicit sic.
Legit de thymotheo
qui habuit filium qui
erat castratus lepra in-
cumbente. Et fuit male dispositus in partibus integralibus scz in capite
te manu et pede. et ille fuit scholis appositus. Et quia inordinatam ha-
buit corporis dispositionem. factus est abiectio plebis. ita q erat posi-
tus in derisionem omnium suorum sociozum. et per consequens nihil pfe-
cit. Et est signum q mala corporis dispositio magnum est impedimen-
tum in acquisitione scientiarum. Notandum hic q Thymotheus ha-
bebat filium leprosum. quem consilio medicorum fecit castrari spe sa-
nitatis. qui castratus non bene fuit curatus. Et fuit idem loripesz gib-
bosus. qui ad scholas positus plebis erat abiectio. et sociozum derisio
vnde melius fuisset ipsum non mancipari ad doctrinandum

loripes
rom
lea
2

Item notandum q lepra est quedam infirmitas ex nimio calore pue-
niens. Vnde colerici vt frequenter sunt leprosi propter nimium calorem
Et fm Auicennam duplex est remedium contra lepram. Primo dum
iuuenis percipit lepram diuidere debet vesperilionem. et membro leproso
supponere. Scda debet remouere testiculos. in illis em coacturunt om-

nes vene corporis. Quare in eis est calor intrentissimus qui tepescit res
sticulis abiectis. Hinc est q castrati non barbescunt. Nota loripes
dicit ille qui habet pedem tortuosum seu pedes tortuosos. ita q vnus
pendeat circa alium cum corrigia. Et dicitur loripes a nomine lorii vel
a nomine lora re. quod est corrigia pendens in collo equi. Et dicitur lo-
ripes quasi habens pedem ligatum cum lora. Item gibbus bi dicit
tortuositas qua habet aliquis in dorso. que causatur ex materia terre
stri. et ex aliquo supfluo. Et de hoc nihil ad propositum

Similiter pretoris suburbani fili-
olum canicula instigante litteris vi-
dimus mancipatum. Cum autem so-
lita non gauderet umbracula propria
virtute destitutus hictrice pena per-
mollitus. et vitalibus tandem spiri-
bus attenuatus lymphaticis mor-
bis occubuit. Ecce quantum diffi-
cultas membrorum indecens dispo-
sicio et aeris inhabilitas puerili con-
tulerunt ingenio. Libariorum

Hic ponit exemplum
de secundo impedimen-
to. scilicet q pueri non
sunt litteris apponen-
di in aeris intemperie.
Et dicit sic. Quidam
pretor erat rhome ha-
bens filium quem in
diebus canicularibus
litteris apposuit. Et
cum ille non poterat
ire ad loca umbrata. se-
cut rhomani solent fa-
cere ne nimia calidita-
te grauetur. in diebus
illis incidit in hierici-
am. Et primo debili-

tatus in spiritibus vitalibus moriebatur hydropticus. Tunc ultra fa-
ciendo exclamationem dicit. O quam difficultatem intulit istis pu-
eris membrorum indispositio et aeris intemperies. Notandum hic
q pretoria fuit rhome dignitas quedam. Et qui illam habebat digni-
tatem dicebatur pretor. non q fuit pre alijs torquens. sed magis alijs
precipiens. Hec Hugutio. Item hiericia dicitur quidam morbus
proueniens ex nimia calefactione epatis. per quem homo redditur glau-
cus et crocei coloris. Et dicunt medici q post conualescentiam illius se-
quitur hydroptosis. Vnde hiericus dicitur ille qui patitur tales infir-
mitatem. Et derivatur a nomine hiericis. quod est nomen avis glau-
ci coloris. Item canicula dicitur quedam stella apprens in fronte leo-
nis. Et igitur sole in tali signo existere vigor calor multum intensus et
qua tunc sol est in propria sua domo. Et a tali stella dies vocatur cani-
culares. et tunc tpa sunt multum morbida. Et medici prohibent tunc mi-
nuere sanguinem. et etiam facere coitum cum mulieribus illo tpe. Nam tunc om-
nia cito putrescunt. Item spiritus vitales sunt qui solent venire in ve-
nis corporis. et faciunt motum sanguinis. qui spiritus per modum su-
meralant.

Deius pe fuit Boetius quedam impedimenta ex parte corporis vitanda

aere. Comparatur enim anima ad corpus cum sit motrix eius sicut artes ad instrumenta. Ideo sicut diuersae artes diuersa habent instrumenta. Non enim eisdem utitur instrumentis ars fabrilis et carpentaria. Et similiter nec quilibet anima eisdem utitur membris. Cum igitur corpus et eius partes sint instrumenta anime per quod suas exercet operationes. Ideo auctor docet remouere nocentia circa corpus continentia. ut anima suas operationes prompte exerceret per corpus tanquam per instrumentum. Ideo auctor dicit. Cum indiscretus est. Et est indiscretio referenda ad mentem. impotentia autem ad corpus. Et sicut philosophum in principio physionomie sue anime sequuntur corpora. Ideo si corpus fuerit habile. tunc anima redditur subtilis ad exercendum proprias operationes etiam aeris intemperies impedit animam in exercitio naturalium operationum. quia sicut philosophum in libro de longitudine et breuitate vite. vita consistit in calore naturali humido radicali. Sed per nimium calorem humidum radicale dissoluitur. et per frigus incensus calor naturalis extinguitur. Ideo tempore medio modo se habent pueri ad imbecillitatem sunt in corpore.

¶ Prius posuit auctor quedam impedimenta hic declarat ea per exempla. Et diuidit hec pars in duas sicut duo ponit exempla scilicet ibi. Sicut pretoris. Et dicit sic. Legit de thymotheo qui habuit filium qui erat castratus lepra in-

cumbente. Et fuit male dispositus in partibus integralibus scilicet in capite manu et pede. et ille fuit scholis appositus. Et quia inordinatam habuit corporis dispositionem. factus est abiectio plebis. ita quod erat positus in derisionem omnium suorum sociorum. et per consequens nihil profecerat. Et est signum quod mala corporis dispositio magnum est impedimentum in acquisitione scientiarum. ¶ Notandum hic quod Thymotheus habebat filium leprosum quem consilio medicorum fecit castrari spe sanationis. qui ad scholas positus plebis erat abiectio et sociorum derisio. Unde melius fuisset ipsum non mancipari ad doctrinandum.

¶ Item notandum quod lepra est quedam infirmitas ex nimio calore pueri. Unde colerici ut frequenter sunt leprosi propter nimium calorem. Et sicut Avicennam duplex est remedium contra lepram. Primo dum iuuenis percipit lepram diuidere debet vesperilionem. et membro leproso supponere. Secundo debet remouere testiculos. in illis enim coarctant om-

loppu
rom
lia
2

nes uene corporis. Quare in eis est calor intensissimus qui tepescit testicularibus abiectis. Hinc est quod castrati non barbescunt. ¶ Nota lozipes dicit ille qui habet pedem tortuosum seu pedes tortuosos. ita quod unus pendeat circa alium cum corrigia. Et dicitur lozipes a nomine lozi vel a nomine lora re. quod est corrigia pendens in collo equi. Et dicitur lozipes quasi habens pedem ligatum cum lora. ¶ Item gibbus ut dicitur tortuositas quam habet aliquis in dorso. que causatur ex materia terre stri. et ex aliquo sugillio. Et de hoc nichil ad propositum.

¶ Similiter pretoris suburbani filiolum canicula instigante litteris vidimus mancipatum. Cum autem solita non gauderet umbracula propria virtute destitutus hietrice pena per mollitus. et vitalibus tandem spiritibus attenuatus lymphaticis moribus occubuit. Ecce quantum difficultas membrorum indecens dispositio et aeris inhabilitas puerili contulerunt ingenio. ¶ Libariorum

¶ Hic ponit exemplum de secundo impedimento. scilicet quod pueri non sunt litteris aponendi in aeris intemperie. Et dicit sic. Quidam pretor erat thome habens filium quem in diebus canicularibus litteris aposuit. Et cum ille non poterat ire ad loca umbrata. sic aut thomani solent facere ne nimia caliditate grauatur. in diebus illis incidit in hietriciam. Et primo debili-

tatus in spiritibus vitalibus moriebatur hydropius. Tunc vltra faciendo exclamationem dicit. Quanta difficultatem intulit istis pueris membrorum indispositio et aeris intemperies. ¶ Notandum hic quod pretoria fuit thome dignitas quedam. Et qui illam habebat dignitatem dicebatur pretor. non quod fuit pre alijs torquens. sed magis alijs precipiens. Hec Hugutio. ¶ Item hietricia dicitur quidam morbus proueniens ex nimia calefactione epatis. per quem homo redditur glaucus et crocei coloris. Et dicunt medici quod post conualescentiam illius sequitur hydroposis. Unde hietricus dicitur ille qui patitur tales infirmitatem. Et derivatur a nomine hietricis. quod est nomen avis glauci coloris. ¶ Item canicula dicitur quedam stella apparens in fronte leonis. Et igitur sole in tali signo existente viget calor multum intensus et quia tunc sol est in propria sua domo. Et a tali stella dies vocatur canicularis. et tunc terra sunt multum morbida. Et medici prohibent tunc muliere sanguine. et etiam facere coitum cum mulieribus illo tpe. Nam tunc omnia cito putrescunt. ¶ Item spiritus vitales sunt qui solent venire in uenis corporis. et faciunt motum sanguinis. qui spiritus per motum sumunt calorem.

¶ Prius posuit Boetius quedam impedimenta ex parte corporis vitanda.

pretor
hietricia

Soetius de

hic remouet quedam impedimēta corpori adiacentia. sicut cibus et vestis. Et dicit sic. Pueri litteris appposito debet esse facultas cibi mediocris. similiter et potus. Vestitū autē penuria absit sibi longe. Notandum hic qd ea de causa puero scholis appposito mediocris est facultas cibaria. Cū em̄ pueri vtunt supfluitate cibaria. tunc fit in eis pulsus quidā seu motus ad cerebrū. et p̄ consequens discretio impeditur in eis ita qd vtus cogitativa et sibi memoria in ipsis impeditur. Quādoquinqz e in fiunt motus isti in cerebro. tūc p̄tutes potēte debilitant. et ab istis p̄tutibus dependet discretio intellectus. vt pater plane ex tercio de anima. Et rō nō est alia nisi qd cerebrū est perturbatum eo qd fiunt multi motus intellectus discretionem impediētes. Idcirco pueris mediocris erit copia cibaria. Etiam alia est ratio qua pueri fortē non habent calorem valentem digerere cibum fortē. Videmus em̄ in pueris qd post prandium vel cenā obliuiscuntur lectionū. et de mane cū memoria fuerit purgata eiusdem recordantur. Item notandū qd potus pueri scho-
 lis apppositi eadem causa erit tenuis. Nam si fortem biberit potum de-
 struetur in ipso iudiciū seu discretio intellectus. eo qd ex potu tali mul-
 ti fiunt vapores grossi ascendentes ad cerebrum. vnde cerebrū perturbare-
 tur. Item notandū qd vestium penuria aberit puero scholis appposito
 ea de causa. quia tem-
 pore hyemali indiget
 vestibus. ne frigus ex-
 cellens corrumpat pro-
 portionem calidam cū
 humido. Similiter et
 tempore estivali ne ca-
 lor excellens ipsam di-
 stemperet.

autem mediocris sit facultas. potus
 autem tenuis eiusdemqz parcitas ve-
 stium simul absit penuria.

Præmissis figurarum elemēta
 representantium est impro-
 menda dilectio coniungendarumqz
 nō parum artificiosa cōiunctio. Nec

Primo autor po-
 suit quedam impedi-
 mēta ad suum propo-
 situm valētia. hic pro-
 sequitur suum intentum. Et diuiditur hec pars in duas. Præmo enim
 ostendit qualiter pueri sunt informandi in scientiis facilibus. Secun-
 do qualiter in scientiis subtilibus ibi. Completo autem. Præmo ad-
 huc diuiditur in quatuor. Præmo enim ostendit qualiter pueri sunt in-
 formandi in orthographia. Secundo qualiter in scientia que est de si-
 gnificatis vocabulorum ibi. Laboriosi. Tercio quomodo in scientia
 poetica ibi. Seneca autem traditio. Quarto quomodo in scientia rhe-
 torica ibi. Ceterorum autem. Dicit primo sic. pueri primo debent p̄-
 cedere ad orthographiam que est scientia de coniunctione litterarum
 et syllabarum. Et qd diu non est immorandum illi. nec etiā cito ab ea
 recedendum. sed in diocriter sibi est insistentium. Et si hec scientia repe-
 riat in aliquibus bene disposita ad scientias. erit in eis p̄cellus habi-
 lior et promptior

Discipli. schola.

Notandum hic primo. qd elementū sumitur vno mō improprie et
 sic conuenit materie prime. Unde dicitur elementū quasi eleuamentū. Et er-
 go materia prima dicitur elementū. qd ipsa eleuat et sustentat quascūqz formas
 generabiles et corruptibiles. Sumitur etiā magis improprie et sic cōue-
 nit quatuor primis corporibus. cuiusmodi sunt ignis aer aqua et terra. Et
 tercio sumit maxime improprie. et hoc modo sumitur in appposito. Et hoc
 metaphorice p̄ littera.

tali laborioso certamini multum infi-
 stendum est. nec cito vt Senio placet
 abeundum. Quod si est in multis pro-
 prior et habilior inuenietur vsus

Secundum laboriosi certami-
 nis extat edificium improbi didimiqz
 traditionibus. nec non aliorum phi-
 losophorum quos venerabilis com-
 mendat autoritas. Animaduert-
 tendum est autem in huiusmodi. vt si
 deli resolutioni sub iaceat latina tra-
 ditio. et in discēntis ydeomate verbo
 tenuis explicata

q: littere sūt p̄ma p̄nci-
 pia primum orōnis. Itē
 notādū qd pueri gratio-
 se sunt tractādi quādo
 p̄mo apponunt litteras
 Tūc em̄ p̄pter in. osue-
 tudinē valde sunt acce-
 diati. Et ergo tediū ab
 eis remoueat eaz delect-
 tatione sunt informādi
 Delectatio em̄ opantē
 tenet in opere. Itē no-
 tandū qd autor p̄gue
 dicit de tpe quo insiste-
 dum est orthographie.
 quoniā scientia p̄ exer-
 citiūz maximos labo-
 res acq̄ritur. ad huius-
 modi autē r̄ptis longitu-
 do requiritur.

Ostenso primo gradu informatōis iuuenum. hic sequenter po-
 nitur secundus gradus. Et diuiditur hec pars in duas partes. Nam p̄-
 mo autor ponit secundū gradum informationis iuuenum. Secūdo ostē-
 dit quanto tempore immorandū sit fundamento. de quo ad p̄sens. ibi
 fundamenti antē tenacitate. Et primo dicit sic. Pueri post litterarū et
 syllabarū cognitiōne sunt informandi in scientia improbia. Didimi q̄si
 dicit. Pueri sunt informandi in scientia que tractat de significatis voca-
 buloz. Et debet verbotenus exponi. Notandum hic primo qd scien-
 tia de significatis terminoz p̄gue dicitur laboriosa. quia significata deo-
 rum sunt multa. ymmo quasi infinita. Modo de infinitis facere certifi-
 cationem difficile est et valde laboriosum. Item notandum qd impro-
 bus et didimus fuerunt duo magistri. qui libros quosdā fecerunt in
 uenibus congruos postqz cognouerunt litteras. et eas inuicem coniunse-
 re. et de illis loquitur autor in littera. Item notandum qd instructio siē-
 da iuuenibz in significatis terminoz. cogruē dicitur edificia. quia pueri
 tendere non possent sine tali fundamento ad apicem scientiaz. Unde sciē-
 diū qd puer primo facilibus est imbuedus. quia declinū habet intellectu

Bi

Boetius de

debilem quare de facilibus gradatim ad difficilia procedet Item nota circa hoc q in littera dicitur (latina traditio) q oportet vt significata vocabulorum debite exponantur id est fm ydeomatica exigentiam. Est enim in cognitione sermonis significatiui omnis doctrine principiu Et hoc patet testimonio philosophi primo posteriorum volens quid nominis esse principium omnis doctrine.

Hic autor ostendit q diu sit imorandū secūdo q diu scientie dicens sic Non est imorandū seu insistentū se cūdo gradui scie p vnu mēsez siue p cursū solū h est p vnu anū Sz qulqz mercurij cursū suū pple uerit q in vocabulorū cognitōe oportz ponere fundamentū k t fiat hoc cuz diligētia quia

obtusitas cuiuslibz operis mitigatur per diligentia ¶ Notandum hic primo q autor parue dicit (In significatis vocabulorum firmū oportet statuere fundamentū. qd sicut se habet fundamentū in edificio. sic se habet cognitio vocabulorum in disciplinaride. edificiu autē habet sic se respectu fundamenti sui. quod sine ipso esse non potest. ymmo scias acquirere volens necessario imbui habet in terminorū cognitione. Dicit enim phs in primo elenchorū Ignorantes virtutes vocabulorum de facili palagizantur Et ad litterā presens exemplū est. in qua dicit Fundamētū em tenacitatem oportet in his cōstituere Est autē necessariū duplex. s. sim/pliciter dēm et ex suppositōe Hodo h est intelligendū de necessario ex suppositōe Quoniā supposito q quis sciam acquirere intendat oportet vt significata terminorū cognoscat eiusdē. Itēz notandū circa hoc quod dicitur in textu. (Nec menstruo salto phebese) q menstruo (a q menstruosus a un) significat infirmitatē quam patiunt mulieres semel in mense Vel menstruosum potest significare euentū rei in pluribz mensibus vel in singulis Sz mēstruū proprie dicitur collectio sanguinis in matrice mulieris. vnde nutritur fetus in vtero matris Et est talis natura. q si fundatur sup radicem arboris alicuius. arbor amplius nō crescit Quia ergo puer tam vili nutritur fomento impotēior est in iuuentute q in senio ¶ Item nota q per hoc quod dicit in littera (Intervallo mercurij completo) innuit autor duos annos vel modicum. Puer em habet insistere tanto tempore vocabulorum expositioni Item per hoc quod dicitur in littera (Diligentia cuiuslibet operis) vult autor ostendere q nullus tam obtusus esse potest quo ad ingenium quin possit acquirere sciam. quoniam volenti pficere nihil est difficile.

Discipli. schola.

Hic autor ostendit quō pueri sunt informādi in doctrina poetica hoc est in libris poetarū hic noiatim scriptorū vt etiā capiāt noticiā metrorū et diuersorū vocabulorū. Dicens q in scientijs Seneca Lucani et ceterorū poetarū in littera tactorū sunt iuuenes imbuedi quantū ad primū gradum scientie. et sunt huiusmodi indaganda et cellule memorizanda ¶ Notandum q Boetius hic intendit iuuenes effici rētores. et erudiri in moribus quod summe est oportunū iuxta illud

Seneca traditio. Lucani inepletio Virgilij prolixitas. Statij vrbauitas. dura Flactij translatio. duri or Perlij editio. Martiani non indigna lesio. Pasonis discretio. sunt indaganda. memorialiqz cellule commendanda

Seneca in de forma vite de quodā iuvene Lūctis esto benignus paucis familiaris. omnibus equus. ad miserādū pius. ad irā tardus. in aduersis firmus. in pspereis cautus. Item legitur ibidē de eodē. Esto fugax victorum tuorum aliorūz vero nō serua

Item iuuenes primo instruēdi sunt in dictis Senecae. qui multas bonas compilauit epistolas. in quibus iuuenes exemplariter sunt instruēdi Secundo instruēdi sunt in dictis Lucani. ipse em descripsit bella romānorū que cum hanibale habuerāt Sz morte preuentus non composuit ea Et ad hoc innuēdū dicit in textu (Lucani inepletio Tercio informandi sunt in dictis Virgilij. qui multa et proluxa compilauit.

Quarto imbuedi sunt in dictis Statij. qui librum quendā composuit de ritu et facetia. quod innuit in textu cum dicit (Statij vrbauitas) Quinto sunt erudiendi in doctrinis Flactij. qui alio nomine. Hora etius dicitur. vt in textu dicitur (dura Flactij translatio) Horatius enim trassulit epistolas in quibus reseruat natura gemmici. Innuit em in greco quendā nomine Arceleniū. qui carmen quoddā compilauit ptra. soctium suū qui filiam suam ipsi pmiserat. atramē alteri eaz copulauerat

Sexto docendi sunt in dictis Perlij. qui libros quosdā composuit reprehētorios tam bonorū q malorū. quare dicitur in textu (duri or Perlij editio) Septimo debent informari in doctrinis Martiani. q etiā libros composuit reprehētorios malorum. quare dicit in textu (Martiani non indigna lesio) Octauo instruēdi sunt in dictis Pasonis. qui libros multos composuit Et licet ppter nasi deformitatē dicebatur Nasoso. proprio tamē nomine vocabatur Quidius ¶ Item circa hoc quod dicitur in textu (Et memoriali cellule commendanda). Notandū est. q in capite hominis tres sūt cellule In prima que est in anteriori parte capitis viget sensus cōmunis et fantasia. In secūda viget virtus cogitativa seu ymaginaria In tertia q est in posteriori parte capitis vbi reseruat ipse sensibiles viget virtus memoratiua seu memoria

Hic ostendit ad quam sciā sit quarto procedendum. Et diuiditur hec pars in duas. Nam primo ostendit quod pueri sunt informandi in rhetorica. Secundo ponit notabile. ibi Lauendū autem. Primo dicit sic. Scientia aliorū philosophorū non est pretermittēda. sed studiosē addiscēda quantū suffert habitas intellectus. vt inde vigeat dicta minis serentias. et metroz iocūditas. Et subdit dicens Rhetorica Tullij summope est appetēda. Notandum hic pmo qd duplex ē rhetorica. s. p. suā suā quam tradit Aristoteles. que procedit p. habilitate p. duas spēs argumentationis. s. per exemplum et per enthymema. Et illa dicitur quedā pars logicę. nec discēda ē nisi post logicam. Alia ē rhetorica v. s. ualēda. tractat de ornatu loquendi et illa tradit in poetria noua et veteri in Laborio et alijs libris pluribus. Et congrue commendat hic autor rhetoricam Tullij quā sicut modicum valet viuere sic bene viuere sic etiā modicum valet loqui sine bene et ornate loqui. Secundo notandum qd autor hic omnes poetas appellat philosophos. quod tamē improprie facit. quoniam philosophi rem considerāt per causas. poetę vero solum quantū ad vsum. Item notandum qd autor per dicta mentem intelligit carmen. p. s. aice scriptum. per metrum vero intelligit carnē metricę conscriptam.

Leterorum autem philosophorum prout ingenij sufficit capacitas non subsilentio est pretereunda moralitas. Ut sic dicta minis sententiosa vigeat serenitas. et metrozum floreat iocunditas. Quod Tullij venerabilis facultas summis desiderijs ē collocāda.

Lauendū est in huiusmodi ne vt Jocariorum contigit vobis continjatz

Hic ponit quoddam notabile circa predicta dicens Non est in morandū diu nimis scientijs dictoz poetaz ne contingat vobis viciū quod Jocariorum contingebat. Unde ipse triginta annis insudauerat dictis prefatoz poetaz. nec aduertentiā dederat vllam ad dicta alioz. Cū autem debuerat p. esse mediocribz q. rebatur sibi ab vno eorum. Cū vroz esset Eneas. Et respondebat se nunq. inuenisse in libris. quos tū attendere studuit. Cōsimiliter et requisitus a quodam discipuloz suorum. quantū esset prima syllaba istius deōnis magister dixit qd acuto accentu debet ret. proferri. Esset etiā absurdum qd prima syllaba tanti nominis deberet abbreviari. Postea vero de socio ad socium iuit petens ab eis informari. Et subdit autor exclamando quantum temporis et laboris ille perdidit. Notandum hic primo. qd quidam sunt qui in veritate cognitione non possunt informari. et sunt hmoi duplices. Quidam enim naturaliter tales sunt. et qd am cōsuetudinaliter. vñ tales a natura hnt cerebrum. inceptū. ita qd hnt intellectū. de p. s. u. z. minime eleuātū. et illi non b

possunt cognoscere per se nota. Qui autem consuetudinaliter sunt taliter imburi in vna scientia estimantes se in alia scientia non posse proficere. quod tamen minus est verum quia p. qd prius dicitur est. volenti proficere nihil est difficile. Item notandum qd Jocariorum est proprium nomen viri qui triginta annis insudabat dictis poetarij. Cū autem tem scholas regere temptaret. dixit se dubitare cuius vxor esset Eneas. Erat enim rex trojanorum. immo dixit se nō inuenisse in serenitate hemistigiorum Virgilij. Unde hemistigij dicitur ab hmi quod est dimidium. et stigios versus quasi dimidius versus. Item nota pro illa littera (s. d. u. r. e. r. u. i. c. i. s.) qd ceruix dicitur vena quedam in collo procedens a cerebro. et terminatur in fine dorso et dicitur quasi cerebri via siue vis. et sumitur hic pro capite siue pro collo. Ad ceruicem versus idem quod subbus. Item contingit vno modo id est qd tāgo. vt vnus asser contigit alterum id est tangit. Alio modo est idē qd cuncto. et ita sumitur hic. Item triginta dicitur quasi tragētos. Unde gentos significat centum quando precedit n. Cū vero nō precedit tunc significat decem. Exemplum vbi nō non precedit. vt triginta quadraginta. vii. si precedat gentos centum tibi significabit. Si non precedat decem tibi significabit.

Ipse vero triginta annis ignorantiam suam predictorum philosophorum gymnasijs tradidit imbucendum. Cū autem dies vt p. esset mediocribus aduenisset. secuius esset enneas vxor diutius dubitasse asserbat. quod nō in emistigiorum virgilij serenitate inuenisset. Requisitus autem a suoz quodam prima magistri qualiter versu verti posset. Respondit absurdus est tanti nominis primam breuiari. sed acuto accentu pronuciari. Ecce quantū dure ceruicis obtusitas temporis perdidit et expense.

Completo autem non huiusmodi indebite gymnasijs rudimento ad maioris inquisitionis sciē

Hic Boetius ostendit quomodo scholares informati puerilibz sunt in alijs scientijs. scilicet in logica informandi. Et diuiditur hec pars in duas. Primo commendat logicam. secundo ostendit quo ordine sit procedendum ad eam ibi. Ad huius autem. Adhuc prima pars diuiditur in duas partes. primo enim ponit intentum per modum continuationis. Et cum hoc commendat logicam. Secundo subiungit causam talis recommendationis. ibi. Quid autem in cognitione vniuersalium dicens sic. Post scholaris p. fectē est eruditus in doctrinis faciliores. tunc procedent

dum est ad scientiam. que maioris eger inquisitionis. videlicet ad logicam que est scalaris domina. et veri falsique indagatrix. que quidem titulo subtilitatis aliarum scientiarum obstupere subiecta prebens virtutum incrementa ad ceterarum principia scientiarum. ¶ Notandum hinc primo quod ex littera trahi potest triplex recommendatio logice. Primo enim commendatur ex singulari veritatis inquisitione. cum dicitur Inquisitionis. Secundo ab habitus dignitate seu habitus communitate ampliori. cum dicitur. Scientie maioris. Tercio ex subtili modo procedendi. cum dicitur. Quo penetranti vestium natura. ¶ Item nota quod scientia predicta scilicet de lingua. de litteris. poeti sermonis ornatu. dicitur indumentum. quia conuenit rudibus et nouis scholaribus in lumina procedere intendentibus. ¶ Ubi notandum quod logica et alia quilibet scientia dicitur lumen intellectus. qui illuminatur per scientiam. Intellectus enim ignorans est sicut oculus in tenebris positus. Scientia enim est perfectio intellectus. Et ideo auctor dicit in textu lumina. Quibusdam enim certus habent limina. ¶ Ubi notandum quod principia congrue dicuntur limina. Sicut enim ingreditur ad domum per lumina. nec sine eis fieri posset ingressio. sic nulla aggredi potest scientia sine principijs. Unde philosophus secundo methaphysice dicit. In foribus quis delinquet. ¶ Tres notandum quod logica congrue dicitur scientia maioris ac utilitatis. Ipsa enim summe est difficilis cuius sic de entibus rationis. que sunt cognitionis difficultissime. Item cum in littera dicitur logica est indagatrix veri et falsi. non est intelligendum quod in alijs scientijs non sint veritas et falsitas. immo in qualibet scientia sunt principia et conclusiones. ex quibus veritas sequitur et falsitas. ¶ Item notandum quod logica congrue dicitur obstupere subiecta scientiarum. quia rectificat ea. Ipsa enim viam habet ad quarumlibet scientiarum principia. ¶ Item notandum quod congrue dicitur domina scalaris. Domina quidem. quod domina subtilius viro et mollit. Cum igitur logica subtilis sit inuestigandis. merito vocatur domina scalaris autem domina vocatur. quod sicut per scalam continuus fit a scelus et descensus taliter etiam fiet in logica. Primo enim ascendit ad terminos et ad eorum rationem in propositiones. et tercio ad syllos constitucidos per propositiones. ¶ Item nota quod logica simulat vestem. Sicut enim vestis hominem circum-

tic lumina procedendum est. Scientie inquam quam solam veri falsique nouimus indagatricem. Solam quoque scientiam scientiarum titulo subtilitatis obstupentem subiecta. Nec est enim scalaris domina. que penetranti vestium natura ad scientiarum quarumlibet fastigia prebet incrementa virtutum.

dans tegit occulta in ipso. quod celat membroz disponem et si difformem. Sic et logica celat occulta videmus enim maiore celare conclusionem. quoniam maiore posita non statim sequitur conclusio. Unde dicit philosophus primo posteriorum. quod maior antecedit conclusionem in tempore. Sed minore posita sequitur statim conclusio. Maior igitur post ratio celat conclusionem. ¶ Item logica dicitur penetratiua nam sicut lignum quod duru penetratur a curo p cultellum aut securim. ita et si aliquid fuerit difficile per logicam penetrat. ¶ Item logica stabilis principia aliarum scientiarum. Sed hoc aliquis improbarer sic. Subiecta scientiarum sunt posteriora primo posteriorum. igitur non possunt stabiliri. Respondetur quod subiecta scientiarum non possunt stabiliri per eam scientiam cuius sunt subiecta. tamen bene per scientiam communem. qualis est logica et methaphysica.

Quid enim cognitione vniuersali um lucidius. que triualium est magistra quadruiualium potentia. collateralium aut virtutum plenitudo.

Posita recommendatione logice subiungit Boetius causam huius recommendationis dicens sic. Dicitur est prius logicam prebere

incrementa virtutum ad principia aliarum scientiarum. Cuius ratio est. quod nihil est clarior cognitione quam vniuersali. que est magistra scientiarum triualium. et potentia quadruiualium. et plenitudo virtutum collateralium. ¶ Notandum hinc quod vniuersali cognitione id est modo sciendi vniuersali omnis scientie. nihil est utilius et lucidius. huiusmodi autem modum tradit nobis logica. Quamuis enim logica sit per se et primo scientia specialis. communis enim ut sic esse non potest. quia non est de omnibus. sed solummodo de entibus rationis. Qui tamen actus rationis ad omnia entia sunt applicabiles. igitur logica et consequenti dicitur esse scientia communis. Dicitur autem logica magistra scientiarum triualium. potentia quadruiualium. plenitudo virtutum collateralium. Quoniam in logica est considerare tria. scilicet quod ipsa est scientia iudicatiua. operativa et inuentiua. Quod ipsa sit iudicatiua patet per quod nouit vniuersaliter sui sciti assignare rationem. per hoc non recouert lo certus est in suo scito. Alii que vero certum esse in suo scito est ipsum iudicare suum sciti. Cum igitur potest quis dare rationem sui sciti per logicam patet quod logica sit scientia iudicatiua. Quod etiam sit operativa. patet quia ipsa docet actus rationis scilicet diuidere. definire. arguere. et sic de alijs. Sed secundum actum rationis omnes scientie procedunt. igitur logica in omnibus scientijs est operativa. Est etiam inuentiua. docet etiam qualiter per notum deueniatur ad ignoti noticiam. Procedere autem per notum ad ignoti noticiam est ignoti noticiam inuenire. ergo logica est aliarum scientiarum inuentiua. ¶ Insuper scientiam quod licet logica in singulis scientijs docet iudicare inuenire et operari. efficitur tamen et principaliter se habet ad vnum quod ad aliud. Cum secundum iudicium per prius paratur triualibus. scilicet grammatice et rhetorice et alijs.

scientiis. Patet hoc quoniam per illud sumitur subiectum per quod accipitur rei certitudo. sed per logicam accipitur rei certitudo in rebus grammaticalibus. quia per ipsam in grammatica et rhetorica reddere possimus sciti nostri causam. Ergo logica est trivialis grammaticae scilicet rhetorice et superius iudicativa. Ipsa autem est potentia id est principium operativum quadrivialis. quia secundum potentiam operativam habet se logica per prius ad quadriviales. Loquitur autem hic de potentia activa que est principium operationis et transmutandi alterum in quantum alterum. et non de potentia passiva que est principium transmutandi ab altero. Est igitur logica quadrivialis scientiarum operativa potentia. nam potentia operativa deseruit ad duo scilicet ad formam et instrumentum. Secundum enim ista duo dicitur operari. Sed cum ista est quod logica doceat instrumentum scilicet actus rationis per quos redduntur omnes scientie quadriviales. Igitur cum instrumenta in quadrivialibus scientiis sunt a logica et potentia operativa reduci habet ad instrumentum sequitur quod logica est quadrivialis scientiarum operativa. Est etiam collateralium scientiarum plenitudo quod est scientiarum inventiva docens. per se notum ad noticiam ignoti. Et quia sic invenit ignotum. igitur logica est inventiva. ut scientie subalternante inveniunt subalternantibus inventis. Subalternante enim posteriores sunt. Intelligamus autem logicam non per subalternantes sed per subalternatas scientias collaterales.

Hic ostendit quo ordine sit procedendum in logica dices sic. In logica procedendum est hoc modo. Primo acquirenda est intrinseca cognitio terminorum. ut scilicet sciatur que possunt esse subiecta et predicata. Deinde sciendum est quomodo huiusmodi predicata ordinari in propositiones et per quod propositiones ordinari possunt in syllogismos. Deinde diligens fiat inquisitio circa determinaciones terminorum. cuiusmodi sunt syncategoremata. huiusmodi enim multa deseruiunt scientie logicæ. ut dicitur auctor ex epliarum de Crebratio. quod licet in alijs scientiis fuerat peritus non tamen in illis sufficeret sit

Quod huiusmodi autem imperialis domine apicem hoc ordine scandendum est. In primis terminorum intrinseca cognitio. Eorumque in propositione non latens copulatio. et propositionumque non indigna connectio sunt aptanda. Terminorum autem determinationes. quas syncategorematica appellamus memorialiter sunt menti imprimende. utpote quod sophisticenon parum deseruiunt fanatise. Horum autem noticiam meminimus. Crebratium virum prudentem sed non in hoc peritum quasi indignam

in imbutas. immo dixit artem sophisticam vice relatu dignam. Quia re vice quadam disputationis a quodam suorum scholarum in ea confundebatur. et ergo a suorum sociorum consortio sequestrabatur. Quod factum quod prius spreuit postea sociatum mendicabat. Notandum hic quod determinatum processum facere volens in logica primo studebit cognoscere terminos logicales puta subiectum et predicatum. Nam sicut licet terra est primum in grammatica sic subiectum et predicatum in logica prima sunt mensura. Deinde debet sciri qualiter sunt huiusmodi ad invicem componendi ad propositionum combinationes. Deinceps qualiter propositiones in formam syllogisticam possunt invicem combinari. Amplius diligenter studebit habere noticiam determinatam terminorum ut sunt syncategoremata que in parvis logicalibus videlicet in propositionibus et in alijs tractatibus Petri hespani habentur. Item auctor congrue dicit noticiam terminorum ad discendum. notans per hoc perfectam terminorum cognitionem. ne in primo logicis processibus occurru contingat oberrare. quoniam modicus error in principio fit maximus in fine. Item dicit quod terminorum copulatio in propositione non erit latens. immo manifesta. quoniam in logica diversa subiecta et predicata invicem copulantur. Item dicit debite componendas in formam syllogisticam. non enim quilibet propositio componi potest cum quolibet. Quinimmo scire oportet quid sit universale. quod subalternans. quid accidentis. quod substantia. Item opus est scire syncategoremata. ut sunt omnes nullus. et sic de alijs. Illorum enim ratione multe sunt deceptions. Ignorantes enim virtutes vocabulorum de facili paralogisantur.

scire relatu sub silentio preterisse. die autem confictus adveniente eundem miserrime sophisticatione ab his veniente detentum. et a suorum collegio sequestratum. Quid ulterius pudoris angustia confusus. id quod prius indignum asserbat sociatum mendicabat.

Huius autem imperialis heresimbris dotata sophistica petulantiam animo confusa nugatorieque loquacitate culogio perusa fuco mulieris per-

Hic ostendit quo procedendum sit ad artem sophisticam. Et dividit in tres. nam primo facit quod dicitur est. secundo ponit notabile ibi ad istorum. Tercio remouet dubium ibi. Si per bone scie. Primo dicit sic. Post predicatas scientias procedendum est ad scientiam sophisticam. quam ipsa est locata in extremis partibus logice. Et ipsa preedit animo petulantiam. et est fuco mulieris perusa. respicitque alias nationes oblique. quam Alexander et nos comentauimus. Unde Boetius dicit se istam scientiam de greco in latinum transulisse. Et est magna cum diligentia appetenda. Notandum

hic q̄ sophistica in logice extremitate dicitur posita. Ipsa em̄ sedet in logice extremitatibus cum sit scientia a parenti & non existens. sophistica em̄ copiosa est scientia a parenti & non existenti. propterea sophistica comparatur ad argumentationem veram sicut privatio ad habitum & sicut obliquitas ad rectitudinem. Sicut ergo privatio est posterior habitu. ita sophistica sequitur logicam. Igitur dicit esse situatam in fimbrijs logice. Est autem sophistica confusa animo inordinato seu petulanti ad modum meretricis petulantis. Unde petulari verbū deponentale significat actum venereum exercere. Et fm̄ hoc dicit Aristoteles quarto metaphisice q̄ logica & sophistica versantur circa idem. differunt tamen desiderio vite. Dialecticus enim ordinat vitam suam ad veritatis inquisitionem. sophisticus vero ad apparentiam.

¶ Item notandum q̄ sophistica dicitur perusa eulogio nugatorio loquacitatis. Quoniam sophiste arguunt verbaliter & garulant veram non curantes scientiam. Et dicitur eulogium ab eo quod est bonus & logos sermo quasi bonus sermo. ¶ Item sophistica dicitur perfusa fucus. id est colore deceptiuo. Quoniam sophistica vitens nititur decipere reducendo ad merham propter vanam gloriam acquirendam. Unde fucus est color artificialis superadditus colori naturali quo est mulieres deformes derungunt vultus vt videantur speciose. Est autem similitudo quoniam sicut talis color verum tegit colorem & naturalem. Sic sophistica veritatem regit ostendens esse quod non est. ¶ Item sciendum q̄ sophistica summa cum diligentia est ad piscenda. quoniam sophistica docens vera est scientia. Discimus em̄ eā vt nobis cauere valeamus p̄ ipsam ne decipi amur a sophistice arguentibus.

¶ Hic ponit quoddam notabile dicens. Qui cuius acquirere vult aliquam scientiam triplici vtretur recordatione. Quarum prima vocatur talis. que scilicet cognoscere docet voces et dictiones in se. non autem vocum significata docet intelligere. Secunda vocatur mentalis. q̄ sc̄s docet re cognoscere si cur est. Sine que docet cognoscere dictionū significata. Notis em̄ verbis addiscere debet scholaris earum significata. Tercia vocatur comunis.

fusa barbaras nationes obliquo sidere respiciebat. quam commentarijs Alexandri & nostris nouimus decoratam & translatione confectam summo opere curandum

¶ Ad istorum & ceterorum perfectionem triplici solemus vt recordatione. Quarum prima vocalis. secunda mentalis. tertia comunis. Vocalis sophisticum facit. mentalis indolentem. Communis si continuata fuerit

nis. scilicet quando habita vocum significatione & earum expositione fit ipsarum adinuicem applicatio. Subdit consequenter q̄ vocalis recordatio tñ modo facit scholarem apparentem. Vultus enim profertur do voces fit scholaris apparenter sciens licet non existat. Sed mentalis recordatio facit intelligentem. Et talis si continuata facit perfectum facit scholarem. Item vocalis recordatio quandam generat cecitatem. Per huiusmodi enim homo non videt intelligendo. Quis apertitudinem habeat ad intelligendum. sed mentalis veram generat scientiam. Et cō-

perfectum facit. Vocalis cecitatem. mentalis scientiam. comunis vsus vsus autem magistrum parare festinat. Sicut enim prudentia sine iusticia parum vel nihil prodest. Iusticia vero sine prudentia multum. Sic scientia sine vsu parum vel nihil prodest. vsus autem sine scientia multum

munis scilicet vocalis et mentalis simul vsus generat & promptitudinem. Et per huiusmodi di scholaris tandem reditur dignus magister. Quoniam sicut scientia virtutum sine virtutum operatione parum prodest aut nihil. Est enim melius vna agere virtutem vt iusticiam seu aliam q̄ omnes scire virtutes & fm̄ nullam operari virtute

se. fm̄ philosophum primo ethicorum. Sic scientia pariformiter sine eius applicatione ad vsum. vel saltem in promptu habitu. nihil prodest aut parum. Operari autem perfecte & indefinenter quasi non deficeret scientia prodest multum absq̄ scientia. ¶ Notandum hic primo q̄ recordatio vocalis facit hominem apparenter scire. recordatio s̄ vocum significationes facit in dictis certitudinem. recordatio autem fm̄ significationes vocum earundemq̄ visitationem facit perfectionem.

¶ Item notandum q̄ prudentia in presenti textu non accipitur vt est vna virtutum cardinalium. que est recta ratio rerum agibilium. Sic enim omnes virtutes morales prudentia dicuntur. Sed accipitur hic p̄ rei iuste scientia. Unde vult hic Boetius scientiam rei iuste parum valere sine iusticia. Sicut em̄ medicina parum valet sine corporis regimine bono. Corporis autem regimen bonum absq̄ medicina multum. Sic etiā scia rei iuste parum valet sine iusticia. Iusticia aut absq̄ scia rei iuste multum. Quā fm̄ philosophum. multi operant iuste. sine tñ scia iusticie. ¶ Item in proposito p̄ vsum intelligit actus multotiens iteratus. Unde em̄ scientia sine vsu parum prodest. Verbi gratia. scire grammatice. non autem loq̄ grammatice parum aut nihil valet. Loqui autem grammatice vsualiter. et grammatice tamē ignorando valet multum. Generaliter ergo scia sine vsu valet parum. vsus autem sine scientia multum. vsus etem quilibet in sua facultate efficit potentem. Quamobrem bene dixit Epicurus. Natura facit habitum. ars faciem. vsus vero potentem.

Boetius de

¶ Postea quidam documento remouet dubium dicens sic. Dicitur est qd ad perfectionem scientiarum predictarum triplici oportet uti recorde / datione. Diceret ergo aliquis. quomodo hec omnia poterunt cognosci cum sint difficillima ad cognoscendum. Respondet autor dicens sic. Licet aliquis nequeat in principio omnia apprehendere debet tamen gradatim ascendere. Ita videlicet qd primo vocalem cognitionem acquirere debet. postea mentalem et tunc ulterius communem. Et tandem ex his vnum debet facere continuum. ¶ Notandum hic qd oratio in proposito sumitur pro scientia. et non vt est dictionum ordinatio. Et non est hic aliud oratio nisi doctrina seu scientia. que est habitus firmus et verus per demonstrationem acquisitus. ¶ Item notandum qd Boetius in textu dicit (gradatim) ad denotandum qd scientia successive acquisita non est tam labilis sicut scientia cito acquisita. Et causa huius naturalis est hec. quia

facilis apprehensio prouenit ex humiditate organorum. vt puta cerebri. impressio enim cito fit in humido. vt notum est talis tamen multum est labilis. Tarda autem aliquid rei apprehensio et difficilis prouenit ex organorum siccitate. Unde in substantia dura et sicca difficulter fit impressio figure sigilli difficulter tamen huiusmodi remouetur. vt si

bi gratia in cera molli cito imprimitur figura sigilli. etiam et cito potest remoueri. Pariformiter homines habentes cerebrum humidum et organa humida. cuiusmodi sunt sanguinei et flegmatici cito apprehendunt et cito obliuiscuntur. Dones vero sicca habentes organa valde difficulter apprehendunt. sed non cito obliuiscuntur. Et hec est causa quare melancholici vt in pluribus meliores fiunt clerici. Quoniam licet res aliquam difficulter apprehendant. non tamen postquam apprehensa fuerit de facili obliuiscuntur.

¶ Ostensio modo acquirendi grammatice. poetrie. rhetoricam vsualem et logicam in generali. prout ostendit Boetius modum et ordinem acquirendi logicam in speciali. Et diuiditur in duas. Nam primo facit quod dictum est. secundo respondet tacite questionibus. ibi. Secundo hec gerunt. Adhuc prima in duas. nam primo facit quod dictum est. secundo in speciali declarat causam sui interitus. ¶ Quantum vtilitatis. Dicit igitur primo sic. Postquam sufficienter visum fuerit de acquisitione grammatice poetrie. etiam de modo acquirendi logicam in generali. videndum est de modo et ordine

¶ Si vero bone scientie tyrunculus. seriatim totam nequeat complectere orationem. saltem primam capit pronuntiationem. donec gradatim ascendendo continuum producere possit effectum.

¶ His autem sententijs leuitatum de speculatione Porphyriana scilicet quinq; vniuersaliu. que

Discipli. schola.

ne acquirendi logicam in speciali. Et est ordo iste. postquam prout fuerit sufficienter informatus in predictis documentis. ulterius informabit specialiter in logica. Et primo audiet librum Porphyrii. in quo habetur materia quinq; vniuersaliu et eorum noticia. Deinde audiet librum predicamentorum Aristotelis. Et ratio est. quia liber quinq; vniuersaliu que ab Aristotele vocantur mostra. introductorius est ad categorias predicamentorum. ¶ Boetius hic dicit se bis in commentarijs patefecisse.

¶ Notandum hic qd Aristoteles primo posteriorum vocat vniuersalia mostra. et hoc congrue. quoniam plato posuit ipsa esse ydeas in rebus et rationem separatas a signis. Posuit enim spiritum humanum in aere et in stella sibi partem. Illud autem monstrum vocatur quod non generatur ad similitudinem eius spiritus et persequens vniuersalia cum sint perpetua oportet ipsa esse alterius spiritus a singularibus. huiusmodi enim sunt corruptibilia. incorruptibile autem simpliciter differt specie a corruptibili. Item notandum qd monstrum secundo philosophorum dicitur illud quod indeterminatum se habet ad sue spiritus dispositionem. Et si homo sex habeat digitos in vna manu. vel si homo sit gibbosus seu biceps dicitur esse monstrum.

¶ Non litteralis suffronici facultas in vicio notanda est. In qua nostra quoque volumina stili schemate decoratur.

¶ Non litteralis suffronici facultas in vicio notanda est. In qua nostra quoque volumina stili schemate decoratur.

¶ Hic in speciali resumit seu declarat causam sui interitus. Et diuiditur in duas partes. primo enim facit quod dictum est. secundo remouet dubium ibi. Nonne litteralis. Dat ergo causam quare liber Porphyrii est audiendus ante librum predicamentorum et alios libros logicales. Unde sine noticia quinq; vniuersaliu nulla scientia perfecte scitur. quoniam scientia est habitus conclusionis. in qua eadem conclusionem propriam concluditur de specie per differentiationem ex genere et differentia integrata. Cum ergo prout haberetur in premissis quinq; vniuersaliu Porphyrii scientia vniuersaliu sit multum utilis immo necessaria ad differentiationem diuisionem demonstrationem. sequitur quod acquirenda est non dum ante predicamentorum noticia. quinimo etiam et ante alias quaslibet scientias. ¶ Notandum qd autor signanter dicit (si intrinseca) ad excludendum noticia vocalem. qualem habuit Suffronius. ut de quinq; vniuersalibus. talis enim non sufficit. Sed mentalis et communis eorum noticia dumtaxat est sufficiens.

¶ Hic remouet vnum dubium. dicit enim prout postquam scholaris sufficienter fuerit informatus in grammatice. informatus in logica. Etiam dicit est qd scholaris primo audire debet Porphyrium et deinde librum predicamentorum.

Boetius de

mentoz Aristotelis. Quereret ergo aliquis. cum diversi ordinave-
rint diversa. z pserpserint diversi mode circa pdicabilia Porphirij z pol-
samenta Aristotelis. cui? Gilloz opinioni stabit scholaris Hoc dubiuz
remouens dicit. q. scholaris informadus in logica non codelcendet dic-
tio Suffronici. sunt em huiusmodi inutiliaz vicio notanda L. ius cau-
sa est. quia Suffronicus tm. vocalem habet noticiam pdicabilium Sz
stabit scholaris dictis no-
stris. z pcipue dictis ip-
sius Aristotelis. licz ei
illa voce sint tediosa
sententia tm se vituliffa

Hic respondet ta-
cite questioni Et diuit-
ditur ista pars in duas
pres. pmo fecit hoc qb
dictu est. secudo ponit
quoddam notabile. ibi
Nec dum hec geruntur
Primo dicit sic. dem e
doctrina Aristotel fore
obscuraz. diceret ergo
aliquis Q boeti trassa
roz fuisse Aristotelis d
greco in latinu. qre no
fecisti doctrina eius sa-

ris planam Respodet dicens. ergo malui seruire translationi q aliqd no-
ui a pponedo temeritate arrogantie forsan reprehendi Un boetius tran-
stulit doctrina Aristotelis sicut eam inuenit. quare z sub p similibz tran-
stulit eandem Et huius signu est. q. vbi cuq non poterat inuenire latinuz
greco correspondens ibi posuit dcom grecam Et subdit. quid ves-
tius est z pclarus lucida veritate Aristotelis. quasi di. nihil

Hic ponit vnum notabile dicens sic Scholaris tpe informatio-
sue in logica oculum semp habebit ad gramaticam. ne ipsaz obliuiscat
quia scientie cuiuslibet possessio per eam. comendatur Etia rhetorica
ad audienda predicta non est omittere. ymmo continue acqrenda. Et
omnibz his acquisitis insudanduz est scientijs quadruialibz. cuiusmodi
sunt musica arithmetica geometria z astronomia Causa est. quia studij
continuitas in eis generat florem. z flos pducit fructuz. z hoc si dubita-
tio admixta fuerit tempestina Dicit em phs in predicamentis. Dubita-
re de singulis fuerit tempestina

Horanduz hic. q. grammatice fructuo-
sitas ea de causa non est obliquenda Quonia grammatice vt Alanus dicit
in antichristiano docet tenellos infantes loqui. z ad loquenduz instru-
it. Pre dicit idem. sicut logica dirigit intellectuz ne aberreret ratiocinando
sic grammatice dirigit intellectum ne aberreret sermo cinando Item gram-

gramat. fructu

Discipli. schola.

matica docet significatā vocabuloz exprimere. z sermonē platū intelli-
gere. Igitur fructuositas eius non est obliquenda Item Seneca dicit
de gramatica. Hec est scientia. qua aperta omnes alie scientie apertūtur
qua clausa omnes alie scientie claudūtur. Item dicit Eusebius de ca-
dez Qui querit alias scientias sine gramatica querit terminū sine via. l
troitum domus sine ianua. puerū sine matre. hmoi autē se impossibilita

quarere impossibile est
alias acq̄rere scientias
sine gramatica. Unde
cluditur. q. eius fruc-
tuositas nullatenus est
obliquenda. Item Al-
phorabi dicit in de or-
tu scientiaz de grama-
tica sic. Grammatica est
p̄feciua veritatis z to-
tius cognitiois ianua
omniūq linguaz errā-
tium z metroz mensu-
ra Item notandū
q. quicq sunt ab inqu-
sitione scientiaz nos re-
trahētia Primū est vi-
ta voluptuosa z sistens

Rhetorice quidem lepos. quadruui
alium quoqz bonos. studij acquisita
comparatione non habent obmitti p
posse. In his autem studij proterui-
tas florem generat. fructumqz partu-
rit. si permixta fuerit dubitatio z tem-
pestina

His scholarium rudimentis
z virtutum incrementis Hic
de eorum subiectione bre uiter

in delectatione fm gustum z tactum. debiti em sensualibus non dantes
operam intellectua libz bestijs sunt conformes. Unde Hermes terme-
gustus antiquos ydeotas vitam sensualem diligentes increpans ait. Ta-
les enim nulli humanoz operam dederunt. sz more pecorum vitam suā
expenderunt. Secundū est vita ciuili. quidā enim intantū se negocijs
secularibz immiscēt. q. ad studium penitus sunt inepti Tercium est de-
fectus necessarioz. ynde phs decimo ethicoz dicit. Licet philosophari
sit melius q. ditari simpliciter. non tamē indigenti Preterea alibi dicit
idem. q. acquisitis vite necessarijs antiqui sacerdotes egypti propter a-
mirari inceperunt philosophari Paucis tamen phs indiget. paucis em
minimicqz natura contenta est Quartum est negociatio. que maxime
detestanda est. cum bonum anime precedat bonum corporis Homines
enim pro bonis corporalibz maximos sufferunt labores. potius tamē p
bonis anime esset laborandū Sicut enim anima nobilior est corpore sic
z bona anime bonis corporalibz sunt meliora z nobiliora Quintum
est desperatio de scientia psequenda. cum em intellectus noster de sui na-
tura sic impfectus. eo q. se habeat a principio sue creatiois tāqz tabula
rasa in qua nihil est depictū. depingibilis tamē scientijs z virtutibz Lū
ergo omne perfectibile naturaliter inclinetur ad suam pfectionē. huius-
modi autē inclinationē non frustrari firmiter tenendū est. nec. quocūqz
modo desperandū est de ea.

que vltima
ab inquisitione
ne scientia
nempe
1 vita voluptuosa
2 vita ciuili
3 desperatio
4 negociatio
5 desideratio

Boetius de

Abito modo acquirendi sciam a discipulo hic sequetur dicitur
minat Boetius de subiectione et obedientia discipulorum erga ma-
gistros suos. Et dividitur hec pars in tres. in prima ponit inten-
tus. in secunda dicit causam sui interit. ibi Quonia qui se non nouit in ter-
cia ponit impedimenta quibus impeditur discipulus a studio. ibi. No sit
aut discipulus. Primo dicit sic. Determinato de modo recipiendi sciam
a magistro sequenter
determinandu est de obe-
dientia et subiectione scho-
larium ad magistros. Et po-
nit eam sui interit quo-
nia quicumque scholaris non
subiecit se magistro suo
ille nunquam efficiet magister.
Miserum enim esset cum
fieri magister qui nunquam se
nouit esse discipulum. Et
subdit quod scholarium sub-
iectio consistere debet in
tribus. primum est uoluntas
secundo est attentio. et
delictus in attentioe doc-
litate et beniuolentia. ut
per hec tria possit schola-
ris ad scientiarum fructum
peruenire. Debet igitur scho-
laris esse attentus in exer-
cicio attendendo deum ma-
gistri sui cum diligentia. Unde exercitium est actus multoties iteratus uel
exercitus habitum inducens. Erit etiam scholaris docilis. unde ille dicitur do-
cilis qui de facili recipere potest sciam siue rei cognitionem. Et differt a do-
cibili unde illud dicitur docibile quod cito potest doceri. Unde docilitas est
satur in discipulo quando sibi lucida et leuia preponunt. unde Lucida est
breuibus dociles sunt reddere natura. Erit et scholaris beniuolus. scilicet
retinendum audita a suo magistro et intellecta. Quonia in maluola ani-
man non introibit sapientia. Et pro tanto continue studebit et attendet.
Sicut enim teste philosopho primo ethice. vna hyundo non facit verum nec
vna dies calida facit estatem. Ita nec vna operatio virtuosa facit virtuo-
sum. Sic etiam vnicum exercitium scholarium non perducit ad fructum sci-
entiarum. Et ob hoc dicit philosophus alibi. Scientia a festinata marcescit. magis
erit autem sumpta augmentur et crescit. Insistat ergo scholaris diligen-
ter studio suo et attente frequenter laborando. Erit etiam scholaris docilis
in ingenio. Unde ingenium dicitur quedam virtus anime qua defert se a
liquis ad intelligibilia. Per tria enim premissa potest scholaris prouectus
ad scientiarum culmina.

et magis sequitur
et sic scholaris
in breui

Discipli. schola.

Ita ostendit quedam impedimenta debita subiectione scholarium
erga magistros impediencia. et sunt quatuor. scilicet discoloria violentia
luxuria et inconstantia. Primo docet de discoloria. secundo de violentia
luxuria. ibi. Non sit autem discipulus violentus. tertio de luxuria. ibi. A luxurie
feruore. quarto de inconstantia. ibi. Cum autem discipulus. Primo ponit inter-
pretationem discolori in greco. secundo ponit eius descriptionem. ibi. Discolorus autem

On sit autem scholaris disco-
lus. Discolorus autem dicitur
quasi a schola diuisus. Scholon gre-
ce dicitur uocatio latine. inde dicitur
discolorus quasi a uocatione diuisus.
Discolorus autem est qui discurret per
vicos et plateas. per tabernas et mere-
tricum cellulas. per publica spectacu-
la. per pompas et coreas. per comesta-
tiones et per publicas cenas. et hoco-
culis vagantibus. effrenataque lingua
petulanti animo. vultu incomposito.
Omnibus istis schola postponitur.
Quodam vero tempore cum causa
sanitatis recuperande et ob aeris in-
temperiem. ritusque gallozum facetos
matronarumque pios affatus nos
ad galliam transtulissimus multos

his. irrationabili appetitu. effrenata lingua. luxurioso et inconstanti ani-
mo. Ex quibus habitis schole postponuntur. Tunc ibi. Quo-
dam vero tempore. Hic declarat quod dixit per exemplum. dicens
sic. Cum causa sanitatis recuperande transtulerim me ad franciam propter
aeris intemperiem. Etiam propter facietiam gallicorum et pios affa-
tus dominarum. ut recolo videbam multos discoloros in ciuitate parisi-
ensi. Etiam in in eadem ciuitate aliquos vidi schola res diligentes
sed paucos. Etiam quod non profecerunt ea de causa. quia non aderant si-
deliter eos instructes in philosophia. quia eorum magistri debiliter fu-
erunt fundati. Vidi etiam aliquos flauos britones rhomam pergentes causa me
hanc proficendi ibidem. quod magnas incurerunt. expensas frustra quod graueret
L iij

est. tertio ostendit per
emplum. ibi. Quodam
tempore. Primo dicit
sic. Scholaris non sit
discolorus. quia discolorus
interpretatur quasi se-
paratus a scholis. Et
schola dicitur a scho-
lon grece quod est vacari-
o. scilicet intentio latine. Di-
citur ergo discolorus qui
si diuisus a uacatione
scholastica. scilicet separatus
a continuo labore scho-
lastico exercitio. Tunc
subdens descriptionem
discolori dicit. Discolorus
est qui discurret per vi-
cos et plateas. per ta-
bernas. per domuncu-
las meretricum. per pub-
lica spectacula. per lu-
dos. per superbas soci-
etates. per coreas. per
comestationum frequen-
tationes. per turpes et
publicas societates. et
hoc vagabundis oculis

Schola

Boetius de

condolui. Sciebam enim q̄ rhome non tam valens erat studium sicut
parisius licet studium artheniense excelleret studiū parisienſe. ad quod
tamen se non tranſtulerunt immo si tales proprijs mansissent in parti/
bus. et meo vsi fuissent consilio. et dimississent inuitia. Lucretij volu/
mina. cum non erant nisi fabule inutiles non tantum temporis perdi/
dissent et expense. Etiam in eadem ciuitate vidi paucos almanos titulo
magisterij intulari. Etiam vidi aliquos hybernos in scientijs prohibi/
tis magistrari. scilicet in necromancia herimancia. et cetera. Etiam vide/
bam ibidem in ciuita/
te rhomana postmo/
dum aliquos de schola
ribus lippientibus. et
fluentes oculos haben/
tibus. Sed que dicta
sunt de predicto exem/
plo dicta sufficiant.

Hic ponit secun/
dum impedimentū de
terminatē subiectiōis
scholarium erga magi/
stros suos. dicens sic.
Scholaris non debet
inferre magistro suo ob/
probrium. sicut fecit
Albinus. qui multus
erat dilectus a paren/
tibus suis potius ta/
men erat precursor in/
iquitatis. Cum enim
magister suus. Brill/
us legeret balbutiendo
iniecit ipsi manus vio/
lentas in caput eius ve/
nerabilem maculando
canicem sedo pedum su/
orum accessit. Subdit
causam huius. quia.
Albinus eorum com/
prehendere non potuit
quod magister suus le/
gebat. quia bonam nō
habebat facundiam.

Concludēdo p̄. heu quantum debecus quātuscq̄ malignitatis accessit d̄

multos disculos vt meminimus vi/
su percepimus in ciuitate Julij celsa
ris que parisius nuncupatur multas
autem artes mendicare prospeximus
nullis eis pocula philosophie mini/
strantibus. Flauos vero britannos
studij precio rhomam commeantes
quibus grauer condoluimus. athe/
nensium scintillis minime pasce/
bantur. cum gallica facetia grecari in/
ceperunt. Sed si aliud q̄ tormosa
Lucretij volumina in partibus suis
inuenissent. consilio nostro non tan/
tum perdidissent temporis. Berma/
nici furoris paucos insperimus int̄/
tulari. Magice autem illusionis hy/
bernie magistrari multos vidimus.
De nostris lippientibus patet et con/
uulsis. Sed hec batenus sufficiant

Non sit etiam discipulus vio/
lentus. Violentia autē Albi/
nus Albei filius in exemplis p̄deat.
qui cum esset filius dilectiōis magis

Disciplina schola

scipuli in caput sui magistri. Gaudeat igitur Nero de tanto herede. scz
Albino. et Auicus de tam coinquinato gaudeat successore. Brillius gau/
deat a perpetuo Seneca cū socrate. Subdit ille non est dignus scientia.
qui scientie offendit preceptorē. **N**otandū hic. q̄ violentia q̄ hic po/
nitur scdm̄ impedimentū determinatē subiectiōis diffiniri nō potest
nisi per mortū violentiā. Est autē mortus violentus recessus a hēte natura

li vt si lapis naturali/
ter moueret descēderet
deorsus. Si p̄o sursum
p̄uicā recedit a quiete
naturali et d̄r talis pie/
ctio mort⁹ violentus. et
fm̄ hoc violentia hic in/
tenta p̄t sic describi. **V**
olentia ē recessus a de/
terminata hēte. que q̄/
dem quies d̄stitit in de/
terminata discipuloz
subiectiōe erga m̄strm.
Et p̄t boetius exem/
plū violentie de Albino
put patz in l̄ra. Itē no/
randū. q̄ Albin⁹ fuit he/
beris ingenij et m̄str su⁹
Brill⁹ erat balbutēs
et sic Albin⁹ cū quōs nō
potuit intelligere in p̄

ma platione. quare ip̄m inuasit venerabile eius sculcando canicem. Et
hoc potest exponi dupliciter. vno mō quia Brillius actu erat senex et ca/
nus in crinibus. Alio mō quia fuit homo discretus sicut cani esse solent

Item notandū. q̄ Nero vt recitat Boetius in tercio de solatione
philosophica fuit homo nephandus et criminofus. Unde quadam vice
magnū cupiens videre ignem ciuitatē rhomanā incendi fecit. Item vide
re volebat locū in quo requieuerat in ytero matris. quare et matrē suam
fecerat interfici. Item scire affectabat quantū doloris paterent mulieres
tempore partus. ideo fecit vocari medicos vt eoꝝ consilio habere posset
illius experientia. vnde medici am ministrabāt ipsi potione ex qua gene/
rabant rane. Et sic in ventre magnos patiebatur dolores. a quibz tempore
modico afflictus liberari voluit. quare medici ministrabāt ei potio n̄m
vñ ad vomitū. puocabat. et sic ranas euomuit. Cum sciscitātū vñ. puenissz
ip̄z ranas euomuisse medici dixerūt q̄ fetus nondū ad maturā r̄gs p̄ue/
nisset. et sic natura p̄duxit id qd̄ melius potuit. Item occidit Senecā
m̄strm suū eo q̄ sepe corripiebat eū de vicijs. quadā em̄ vice dixit sibi. elē
ge tibi mortē quā subire malle. Seneca vero. sciens se euadere non posse

1120

*Socrata
Videtur
Socrates*

Soetius de

eligebat dispo in balneo. et ibi fecit se inuini sa mediana. et sic exprauit
Et ergo dicitur seneca quasi se nascens. Item notandum. qd Zucius
etiam erat homo malignus. unde ipse erat discipulus Socratis viri cri
stiani vnum verum deum colentis. Ipse autem cogere volebat eum ad sa
crificandū dijs. quod dum recusabat. accusabat eum coram rege. qui fe
cit eum vocari ad suam presentiam. et fecit eum bibere venenū in nomine di
si. quod cum fecisset ni
hil sibi nocebat. Post
ea ipse fecit eū bibere ve
nenū in nomine ydolo
rum. Quo facto intorxi
caras expirauit

Hic ponit terciū
impedimentū subiecti
one scholarium erga ma
gistros suos impediēs
quod est luxuria. Et di
uiditur. nam pmo diui
dit luxuriā in tres spēs
secūdo. psequitur ponē
do exemplū. ibi. Cōtumelioso coitus appetitu. dicens. Discipulus vo
lens pficere in scientijs cauebit sibi a feruore luxurie. quā diuiserūt saty
rici in tres spēs. Prima consistit in ornatu vestiu. secūda in coitu. et ter
cia in superfluitatib; cibi et potus. Tunc reddit causam quare scholaris
se abstinēbit a luxuria. dicens. Videm; em̄ multos luxurie subiectos cā
dem incidere in rabiem. Notandum hic. qd scholares ea de causa ca
uebunt sibi a luxuria. quia pficere volentes in scientijs quietā habebūt
mentē. ita qd rōnem habeant cōstantem. Etiam erunt absoluti a passio
nibus corporis. sicut sunt amor timor et odium. Luxurie autē insistentes
animum habent incōstantem. et passionib; corporis sunt occupati. Hu
iusmodi autē corporis passionēs cum luxuria mentem faciunt inquietā
et animum incōstantem. quare scholaris pficere volens abstinēbit se a
luxuria. Item notandum. qd luxuria p̄m sanctū Thomam est ex im
mundis desiderijs pueniens lubrica mentis et carnis p̄stitutio. Vel ali
ter sic diffinitur. Luxuria est libidinosē mētis appetitus. Appetitus qui
dem qui est ex cōsensu rōnis. talis em̄ appetit; est peccatū mortale. dū
ratio non cohibet h̄not a p̄tuitum cum tamen possit cohibere. Sunt autē
luxurie octo spēs siue differentie. Prima est fornicatio. et ist soluti cū so
luta. Secūda est meretricum. et illa fit dupliciter. scilicet aut per vanā libidi
nem cum diuersis sectando. aut cum publica p̄cumbendo. Tercia est ad
ulterium. quo coniugalī s thorus violatur. Quarta est stuprum. quo vir
ginalis integritas corrūpitur. Quinta est sacrilegium. quo p̄ncipia deo
sacrata leduntur. Sexta est incestus. quo vinculu cōsanguinitatis vel cō
parentitatis corrūpitur. Septima est peccatū cōtra naturam siue zōdo

Immediat

Seneca; gaudeat appetitu. Non est dignus scientia qui scientie insurgit preceptorum

a Luxurie feruore quiuis discipulus studeat se alienare. quā triplici diuiserunt satyrica partitione. Quandam in ornatu vestium dicens consistere. aliam in coitu. terciam

Discipli. schola.

ma quo naturalis vltus cocundi peruertitur. Est autē omne peccatū cō
tra naturā sp̄ci. Unde notandū qd p̄cōr; aliō ē cōtra naturā gnis. ali
ud cōtra naturā sp̄ci. Secūdo mō oē peccatū mortale. ē cōtra naturā qd in rōna
li parte suderetis omni peccato remurmurat. Is p̄mo modo peccatū zō
domie est contra naturam. Non solum em̄ in homine sed etiam in bestis
is sunt diuersi sexus qui in coitu conueniunt. Et si alio modo contin
git contra naturam ge
neris est. Octaua spec
es luxurie dicitur esse li
bidinosus coitus con
iugalī. hic autēz mul
tipliciter accipit. Qui
dam em̄ est licitus. ali
us fragilis. alius impetu
sus. Licitus est triplex. vt
quando fit causa prolis ad cultum dei. Vel causa reddendi debitum. Vel causa fornicationis vitandē nō in se. sed in cōiuge. Primus est pietatis. secundus iusticie. tercius vero cautele. Et is nullum dicitur esse peccatū. Fragilis coitus iugalī est dum fit causa delectationis. Et est distinguendum qd vt amor ipius delectationis proponitur deo. et sic mortale peccatum est. Aut postponit deo. et sic veniale est. Sed impetuōsus cōiugalī est. qui ex sola libidine proueniens merhas honestatis et rationis transcedit. Et fit dñq; modis. Primo modo cum fit causa satiandi libidinem per meretricia blandimenta. Secūdo cum fit contra naturalem mōdum. Tercio cum fit tempore prohibito. Quarto cum fit loco prohibito. Quinto cum accedit ad pregnantē vicinā partui. vt que est in fluxu menstrui. Sed vt auctor innuit in lettera. satyrici hoc est reprehēsores vitioꝝ diuiserunt luxuriā in tres partes. Quandam in coitu de q̄ dictū est. Quandam in vestiu ornatu. Et terciam in gulostate dicitē consistere. Unde satyricus dicit a satyra. et est arbor q̄oaz calida libidinis excitatiua. Unde satyricus id ē libidinosus aut libidinosoꝝ resp̄hensoꝝ. Hoc aut luxuria pro q̄libet eius specie seu parte est determinate subiectio scholarium erga suos magistros impeditiua. quare p̄cipue a scholarib; est vitanda. Item luxuria nocet corpi et anime. Hōicm em̄ debilitat. vires enervat. anim impedit. corporis consumit. dispositiōem. bona exteriora annihilat. etiam nocet oculis. quoniam luxuriosi frequenter habēt oculos rubicundos et lippitēs. Et tangūtur p̄prietates p̄dictē in his metris. Femina corpus opes. anim. vim. lumina. voces. Desitruat. annihilat. necat. eripit. orbat. acerbat. Item Ingeniū. mores. animā. vim. sensus. honores. Tot p̄dit vere bona clericus in muliere. Item dicitur in rextu (serulēta rabiē) et p̄uenienter. quoniam fin medicos nimia luxuria causat debilitatē cerebri. et sic homo debilitatur in capite. et sic qui frequenter vruntur luxuria fiunt dementes et furibundi. quare a luxuria abstinendū est. Unde philosophus in quadam epistola ad Albi nū sic inquit. Clemens impator non inclina te ad coitum. quia est p̄prietas porcorum et acius b̄utorum. Scio enim qd est corporis destructio in

Patet

coitus in modis

ferum habet inclinationem per eadem. Quare meretrix congrue dicitur via siue ianua ducens ad infernum. Item dicitur via iniquitatis. quoniam nunquam suadet ad bonum. sed potius ad mala queuis peragenda. Item dicitur scorpionis percussio. Unde scorpis dicitur quoddam animal ore lingens z cauda venefica pungens. pariformiter z meretrix lingit. id est dulciter profert verba. quibus secum conuersantes decipiuntur. Pungit autem eorum cauda. quia ducit homines ad multa pericula. sic quod homo nondum destruit corpus. verum etiam z coram suam consumit substantiam et cum hoc amittit honorem. Item congrue dicitur puteus interitus quia est fouea mortis. Unde cum meretricibus continue conuersantes cadunt frequenter ad foueam mortis. nedum corporalis. verum etiam z perpetue. Item notandum quod Facinctinus z Jouinus cogi non poterant ad actum luxurie. immo potius mori voluerat. quod intelligi debet de actu luxurie zodomitice. Item sim alios Facinctinus z Jouinus moriebantur. quia non coierunt. Unde coitus quandoque necessarius est vite. quia superfluitates per ipsum remouentur.

Hic prosequitur de secunda specie luxurie. Et diuiditur hec pars in tres. In prima ostendit quomodo prima et secunda species luxurie habent se ad inuicem correlatiue. In secunda remouet quoddam dubium ibi. Vinum autem modice sumptum in tercia facit exclamationem ad ebrietatem ibi. Que sorte vinoso. Et dicit sic. secunda species luxurie consistens in diuersis crapule generibus gaudeat permutatim cum prima tanquam causa ad causatum quoniam ebrietas sic correlatiue propter coitum. Et etiam propter variorum vicioz genera. Notandum hic quod comesatio dicitur vsus illicitus z imoderatus ciborum z potuum.

Item notandum quod prima z secunda species luxurie pro tanto dicitur se habere sicut causa z causatum. quia ebrietas est propter coitum. et econtra. Unde Symon exposito dicit. quod comesatio maximum inducit calorem. Ille autem calor dissoluit materiam que est in iuuenibus seu dissoluit materiam quam inuenit. Et illa materia sic dissoluta emittitur per coitum. ita quod ebrietas est dispositio ad coitum. ut causa se habet ad coitum tanquam ad causatum. Item notandum quod duodecim sunt species

percussus viscarium sceleris puteus interitus. Et si qua est alterius luxurie ignominia qualibet alia grauior scelere deterior. Interitus autem Facinctinus cunctis patet et Jouinus.

Omnesationibus autem z ebrietatibus secunda species luxurie doctata permutatim cum predicta tanquam causa ad causatum gaudet sustineri. Propter enim coitum fit ebrietas correlatiue. necnon ceterozum viciozum

ebrietatis. vnde Bis sex credatis species sunt ebrietatis. Esti vilis sum? sapiens est alter opimus Ternus multa vorat. Quare? sua crimina plorat. Quare? luxuriat. Sextus per omnia iurat. Septimus attendit. Octauus singula vendit. Nonus nil celat. quod habet sub corde reuelat. Somnia deus amat. Undenus turpia clamat. Et cum plenus vomitu patrat duo denus. Sic sic potest species alius continentur metris. Ebrius atque satur hic

ecce modis variat. Hic canit. hic plorat. hic est blasphemus. Hic orat. Hic est pacificus. Hic est nullius amicus. Hic saltat letus. Hic est sermone faceris. Hic loqui nescit. Hic cespirat ille pigrescit. Hic est clamorosus. Hic verbis vitiosus. Disputat hic. ille currit per campum. Hic velle. Hunc decem iactat. socius seridocis. mactat. Hic seruit veni. somno vult ipse teneri. Hic vomit. hicque vorat. sic bacchi turba laborat. Unde dicit ipse semet. Bacchus loquens dicitur. Hic velle. Hic metra. Sum deus atque color. Nam dicitur per guttura

color. Mutatur color. cedit a corde dolor. Vinum dat festum. frigus color. uertit in estum. Letificat mestum. miserum quod reddit honestum.

Tunc ibi (Vinum autem) Hic remouet quoddam dubium. diceret enim aliquis. an ne scholaris possit sumere aliquem potum inebriatum. Hoc dubium remouens dicit. quod scholaris bene potest sumere vinum quod solet inebriare. Dicens sic. vinum moderate sumptum subtiliat ingenium. z intellectui confert acumen. Si vero sumatur immoderate. confundit rationem. hebetat intellectum. eradicat memoriam. inducit obliuionem. dat errorem. z animi ministerat ignorantiam. Et subdit etiam dicens. vbi enim ebrietas ibi comotio animi. videtur habere dominium. Et vbi comotio animi ibi nulla discretio. sed potius resnat ibi stulticia. Et concludit sic dicens. quod cotidiana exemplum huius ebrietatis z stulticia damna patent. per quod excusat se de exemplorum assignatione. Notandum hic quod ea que in textu dicuntur super recompositione vini de bono vino sunt interpretanda z subtili grossius et vinum z vile nocumentum inducit intellectum z rationem. quocumque tamen modo sumatur. vnde Vinum subtile facit in senes. vinum vile dat colorem iuuenile senile. Item notandum quod vinum ea de causa dicitur acutere ingenium

12 species ebrietatis

ebrius.

Nonum

P. i

Boetius de

humō modice sumatur. q̄ virtualiter est calidum. ⁊ efficit spūs sub
tiles seu vitales in homine aperire venas p̄ quas mouent spūs ⁊ spēs
intelligibiles ad intellcū. Unde vinum nō requiritur p̄pter intellcū. intel
lectus em̄ in singulis hominib⁹ est eque subtilis. q̄ nō est p̄mixt⁹ p̄mis
qualitatib⁹. S; t̄m requiritur p̄pter sensus ⁊ organa ciuisc. q̄ p̄nt subli
ari. Itē notandū q̄ vinū immoderate sumptū ea de causa d̄t eneriare
memoriā ⁊ intellcū he
betare. q̄ grossi vapo
res ex vino imoderate
sūpto replent venas p̄
q̄s spēs itelligibiles de
ferri deberēt ad memo
riā. Un̄ intellc⁹ in su
a opatiōe dependet a p̄
tutib⁹ inferiorib⁹. cui⁹
modi s̄t fantasia ⁊ p̄tus
cogitativa. Et ille p̄ im
moderatā vini sumpti
onē impediunt. ⁊ p̄nt
intellc⁹ in sua opatiōe
Itē notandū q̄ me
moriam residēs in vltia
capitis p̄te sicca est ⁊
seruās spēs rex sensibi
liuz. Unde quādo illa

nimium humectatur per grossos vapores cerebri humefactiuos ⁊ organa
noꝝ sensitiuoꝝ. redditur homo obliuiosus. Itē notandū. q̄ vinū
immoderate sumptū perturbat rōnem ⁊ memoriā hebetat. quod pa
ter per similitudinē platoniam. Unde plato assimilat humanū intellc
tum flamme viridium lignoꝝ. talis em̄ est obscura ⁊ lucēs minime. Per
rarefactionē vero viridium lignoꝝ ⁊ desiccationē eorundē flamma efficit
tur lucens ⁊ clara. Pari modo intellectus humanus per nimiam potus
resumptionē confusus efficitur ⁊ obscurus. Comparat etiā idem intel
lectum hominis sobriū flamme siccoꝝ lignoꝝ ⁊ rarefactoꝝ. put ex p̄
multis sufficienter potest colligi. Tunc ibi. (Que pestis ⁊c.)

Hic Boetius facit exclamationē contra ebrietatem dicens. Que
pestis est deterior q̄ socius ebrius. Nam si ipsemet nō vult studere alios
a studijs impedit ⁊ prouocat ad discordiā. Et si quādoq̄ p̄curatur pug
nis propter suam ebrietatem. rogar alios vt sibi assistant suā vindicam
do lesionem. Quanta stulticia generatur etiā consortio ebriū. Quilibet
igitur prudens scholaris abstinebit se a consortio vinoꝝ. Amouens ip
sos vinoꝝ ab integritate consortij. ⁊ hoc ordine irregressibili ⁊ tēpore
determinato. Subdit q̄ hec secunda species luxurie quādoq̄ precedit
primā sicut causa causatū. ⁊ quādoq̄ sequitur terciā. Tunc excla

Que pestis consortio vinoso de
terior est. qui si nequeat studere. cere
rosq̄ gimnasticos corrodit inhiare. vel
horrorem litis consonat. vel pugnis
cessus opem orat. N̄ qualis p̄mixtio
studentis ⁊ dissolutio. Eijciat ergo ra
les ab integritate consortij prudentiū
discretio ordine irregressibili ⁊ tēpore
determinato. Hec autē species se
cunda prime quādoq̄ p̄ambula est
posterioris autē p̄dissequa ⁊ appeti

Discipli. schola.

mādo dicit. Quāto erroris immittit ebrietas. nisi freno sobrietas
ad plenum corrigatur. Notandum q̄ sobrietas maxime est diside
randa. vñ. Sobrietas flos est. sua merces optima dos est. Et per conse
quens ebrietas est maxime fugienda. vñ. Ebrietas frangit quicq̄ sa
pientia tangit. Unde dicit Symon expositor in actib⁹ Alexandri regis
magni q̄ eius natura fuit de facili inebriari. Quodā enim tēpore dum in

tina. N̄ quantum erroris immittit e
brietas in mentem. nisi freno sobrieta
tis castigetur ad vnguem

Ercia vero species luxurie est
concupiscentia. que ornati
bus inhiat. potentumq̄ pro
geniei maritata consistit.
Quibus paupertatis tuta facultas

tu appellas tunc maiorem sc̄s iudicē. cum tamen nullus sit sup me. Eū
autē miles deberet suspendi dixit iterū Domine rex ego appello. Eū rex
dixit. Ad quem appellas. Miles vero dixit. Dñe rex ego appello. ab alex
andro ebriū ad alexandriū non ebriū. Tunc rex morus fuit a lia rōne.
⁊ sibi inducias vsq̄ ad crastinū diem dedit. Tūc sequenti die venit mi
les ad regem. Et quia passiones fuerunt tunc sedate in rege. ipse isperit
militis sapientiā. ⁊ dimisit eum viuere. Unde manifestum est q̄ homo so
brius nobilior est ebriū. Itē notandū. q̄ castigare ad vnguem est
perfecte intrinsece seu vltimate castigare. sicut faciūt lapicide volētes be
ne lapides planare iudicāt p̄ vnguem. ⁊ per hoc vident vtrum sit ibi alit
qua tortuositas vel non. Et cōsimiliter in proposito est faciendū. Itē
notandū q̄ ebrietas multipliciter potest remediari. Primo per somnū
quoniā p̄m naturales phos optimum est ebriū remedium vt dormiant.
Sic enim supfluitates melius p̄sumuntur. in somno em̄ optima celebra
tur digestio. Secundo per comestionē. sc̄s modicum comedēdo in quod
agat potus. Tercio ponēdo testiculos ebriū ad aquā frigidam

Xpedito de duab⁹ speciebus luxurie. h̄c p̄sequitur de terciā. Et
diuiditur hec ps in tres p̄tes. primo em̄ ostendit q̄ sit terciā spēs
luxurie. sc̄s p̄ suas p̄prietates eam notificat. ibi. Hec autē veltiū
tercio declarat eam p̄ exēpla. ibi. Cum quodā. Et dicit primo sic. Ter
cia spēs luxurie consistit in concupiscentia. que intendit ornatiū veltiū ⁊
est coniuncta p̄geniei potentū ⁊ diuitib⁹. paup̄ib⁹ autē est aliena. licz pau
peres sunt inuiti. Unde non vult Boetius aliud in p̄nti lrā nisi q̄ terciā

ebrietatis
media

Boetius de

species luxurie consistit in ornatu vestimentoꝝ. ¶ Notandū hic q̄ ter-
cia spēs luxurie magnū facit impedimentū p̄ficere volentibꝫ in sciētijs
quicunqꝫ em̄ affectant vestium diuersitatē ⁊ ornatuz semp̄ intendūt cau-
sam placendi populo. Volentes aut̄ habere cognitionē veritatis destrue-
re debent omnes delectatōes seculares. siue sint in abarijs siue in vestiu
ornatu. siue i coitu. vt
dicit phis in libro de
pomo

Tūc ibi (Hec autē)

Hic notificat terciā
spēm luxurie p̄ suas p̄-
prietates dicēs. Gaudet
frequēti variatione
vestiuꝝ ⁊ earꝫ sigillatio-
ne de membro ad mē /
brum. Gaudet etiā fa-
ciē p̄fundere fūco. gau-
det etiā florum diuersi-
tate. gaudet etiā conti-
nua ratura. gaudet etiā
diuersis moribꝫ ⁊ cingu-
lis parthoꝝ etiā gaudet
vestiuꝝ p̄ res speciebus
odoriferis adimplere. So-
let etiā incedere collo
monilibꝫ ornatu. Gau-
det etiā incedere calceis
rostratꝫ ad moduz regi-
ne. ⁊ incedere collo elato
gurgure inflato. sup̄cilli-
o mutulato. oculo im-
pudico. Gaudet etiā in-
cedere semicircularit̄. ⁊
solet seruiētibꝫ loqꝫ p̄-
terue. Solꝫ vegare vici-
nos verbis cōrumelio-
sis. Et addit q̄ hec spes
cies multuz nocua est
acquirere volētibꝫ sciē-
tiaz ⁊ doctrinā. Inhiā-
tes ei istī species raro so-
lent esse in scholis. sed
pōt̄ fugiūt a scholis.

Tūc Boetius
scit̄ exclamacionē p̄tra

cultas cedit licet inuita.

Hec autē species gaudet vestiuꝝ frequē-
ti variatione. earumqꝫ in sigillatione
membratim pectinis beneficio celsa-
riem polire. ⁊ calamistri tortuositate
florumqꝫ diuersitate serratim lasciuū
re. faciem fūco perfundere. Nouacu-
leqꝫ frequēti castigatione inhiare. si-
num aromaribus implere. gemmatibꝫ
qꝫ colla monilibꝫ ornare. partho-
rumqꝫ cingulis ventrem castigatum
plebi ostendere. rostratia tabulatisqꝫ
calceis. vt regina incedere. collo elato
gurgure inflato. mutulato supercilio
oculo impudico. fastidiosoqꝫ incessu
semicircularis procedere gaudet.
Raris autem parumqꝫ modestis ser-
uicibus ampullare. appositisqꝫ ei
barijs omnia fastidire. litibus seruic-
iens probris: affines ignotosqꝫ crucia-
tibꝫ affligere. Ultimo raroqꝫ scholis
interesse parū. p̄desse p̄mo. eisdemqꝫ
abesse festinat. Quis ⁊ q̄nta vicioꝝ
est p̄mixtio. Cū quondā me athe-
nis discēdi cā recepissem. Sanimedes

Discipli. schola.

istam speciem. Quis ⁊ quāta est p̄mixtio vicioꝝ: um contingēs ex
ornatu vestium. Tūc ibi. Cū quodam die.

Hic declarat terciam speciem luxurie per exemplum dicens sic.
Cū tempore quodam transulissem me athenis causa studij vidi quem-
dam qui vocabatur Sanimedes laborantem omnibus conditionibus
predictis tercię speciei luxurie. Ipse em̄ quandoqꝫ incessit calceis limbis
tis. ⁊ quandoqꝫ caligis maculatis. ⁊ tibijs cedrinis. aliquando nudus. p̄-
pter vestium breuitatem incedere videbatur. vt videretur longas habere
tibias diuersimode ornatas. ⁊ dum intrauit ariopagum habuit se tam

dictatoris filium in omnibus predic-
tis laborantem insperxi. qui quandoqꝫ
qꝫ pedulis limbatis. ⁊ quandoqꝫ cali-
gis maculatis per horamqꝫ cedrinis
tibijs elatus nudus processit. Ariop-
pagumqꝫ vt semper stomachatus im-
petit. Lauteqꝫ sepissime me prouidi-
ue mihi insurgeret quia alienigena es /
ram. Quid plura dicam. deuenit in
tantam (licet inuitus) inopiam. q̄ ea
que prius fastidiendo contempsit.
mendicus corrogando cōposuit. for-
tune meatu permutato. Sed hec ha-
stenus dicta sufficiant.

Cū autem discipulus ad p̄-
fectionē tendere teneatur ef-
fectiuam perfectionis causam vt po-
te continuitatis constantiā prout fa-
cultas suppetit menti dinoscatur in /

et luxuria prosequitur Boetius de quarto scilicet inconstantia. Et di-
uiditur hec pars in duas. In prima parte docet autor inconstantiam a
scholaribꝫ vitandam. In scda ponit naturā icōstātie ibi. Quid in dilec-
tōis opiculo. et tercio ponit exemplū de icōstātia. ibi. Cū in gymnasijs.
Dicēs p̄mo sic discipulꝫ p̄scim̄ facere volēs p̄cellum in scia ⁊ clericus fio

D iij

21
saturatus extenso ⁊
trato animo proceden-
do notos ⁊ ignotos vt
lipendendo. Ego igit̄
quia eras alienigena ca-
uebam mihi a societa-
te tua ne mihi insurge-
ret sic dicēs. Quid plu-
ra dicam de isto gani-
mede. postqꝫ ipse conti-
nuauit sic predicta per
aliquod tempus. ad tā-
tam deuenit paupertatē
p̄pter suas dilapidatio-
nes q̄ ea que prius con-
tempnit post sociatum
mēdicus rogitabat for-
tune meatu p̄mutato.
Consequenter Boeti-
us se excusat dicēs has
sufficere condiciones p̄
exemplis. cum in prin-
cipio presentis libri p̄-
miserat se procellurum
sub breuiloquio

Expeditis tribꝫ
impedimentis
determinare subiectio-
nis discipulorum. vide
licet dicola. violētia.

ri perfectus debet esse constans. sed tam diu vnam discendo scientiam donec funditus eam intellexerit. Tunc ibi. Quid in dilectionis.
Hic ostendit naturam inconstantie dicens. clarius est et lucidius constantia in opere dilectionis. immo a scholare quolibet summe est attendenda. et per opositum inconstantia est vitanda. Constantia enim facit scholarem intelligentem. inconstantia vero facit cum prius scitorum obliuisci. Item constantia facit processum in scientia. inconstantia autem retrocessum facit et obliuionem in eadem. Item constantia colligit fructum scientie. inconstantia vero dispergit eundem.

Notandum hic quod autor conrue dicit. Cum discipulus reueatur ad perfectionem tēdere effectiuam. Dicit enim propheta. ve vobis quod de numero bestiarum estis computari hoc relinquentes diuinū quod est in vobis. scilicet scientiam. Item nota quod inconstantia contra graue ponitur impedimentum determinare subiectionis discipuli. quoniam ut supra patuit discipuli subiectio consistit in tribus. videlicet attentione. beniuolentia et doctitate. Inconstans autem scholaris nec attentus est ad audiendum nec docilis ad intelligendum nec beniuolus ad retinendum. Quare per inconstantiam determinata discipuli subiectio impeditur. Unde constantia hic accipitur est studij inchoati plena adeptio. et inconstantia est studij inchoati corruptio. et alterius prosecutio. Tunc ibi. Cum gymnasijs insudare.

Hic ponit Boetius exemplū de inconstantia dicens sic. Cum decreuissimus insudare studijs causa accedendi scientias. postquam adeptus fuit

primere. **Q**uid in dilectionis opusculo lucidius constantia. Quid inconstantia nequius. prima pariter. secunda parta dissoluit. prima procedit. secunda retrocedit. prima colligit. secunda collecta dispergit.

Cum gymnasijs insudare decreuissimus. magistratus quoque vicem obtinere dignum duximus filium inconstantie. vel ut verius dicam ipsam inconstantiam fortuna nostris assignabat preceptis imbuendum. Qui satyricis inhiabat atramentis mensurnus historiographis persepe diurnus elegiacis animus. ratione vero differendi Aristotelis lamentabatur nocturnus editionibus philosophicis duodecim tabularum compilatōnibus quasi instantaneus omnibus siquidem in breui exiterat fastiditus.

ram magisterium direxit ad me fortuna quendam scholarē imbuēndus qui nimiam propter sui inconstantiam proficere non valuit. Vñ scholaris ille per mensem studuit carmina satyrica. per diem historias. per annum libros elegiacos. et lamentabatur de libris Aristotelis de modo arguendi tractatibus per spacium vnius noctis scire nitebatur omnes libros logicales Aristoteli. quasi per tempus instantaneū studuit compilatōnes duodecim tabularum. in quibus rhome scribere erant leges romanorum. de quibus omnibus breuiter fuit atteadiatus. et si per horam se commendasset multos incepisset libros. nullum tamen (licet breuissimum) finiuisset. tandem voluit esse mercator. et infestebat nauigio marino pro mercantia exercenda. prima vero nocte ad nauisem prouocatus propter im-

Si vero libellorum inspectioni eorum scriptura aliquando indulgisset quod plures per horam incepisset. nulli quod licet breuissimo manus imponeret perficientes. Tandem mercatorum incepit instare nauigio. primo vero noctis spacio in nauisehyatu sentina cogente prouocatus. et deinde ponti inundantis insultu perterritus. ortulanus esse cupiebat. Deficiente vero legumine militie se transfudit exercitui. Vñ autem hostium incurribus fuge primus terga commedebat. Latronisq; studijs tutius inhiabat. Cuius semicirculi capacitas multis formidabatur questionibus. superioris vero circuli latitudo formata zodiaci planicie dragmis arripit septem plibus. **P**rima vero lralis pratio

omnes patebunt. Tunc ibi. Prima vero literalis.

Hic Boetius enūerat quōsdam septas in sede Latronis. et primo septem in superiori describitur circulo. scdo nouē in medio circulo describitur. ibi. Vñ semicirculi Prima igitur quōstio est hec. an dñatio celi empyrei terrenitatis principē natura possit offuscari. Ista quōstio per vno mō resoluitur. an de dñator celi empyrei terrenā naturā videlicet hūanā ables diuine nature. inhiatōe possit assumere. Et hęc intellexit ruder commentator

mundities nauales. Et postea timens submergi ortulanus fieri volebat. legumine autem deficiente transfudit se ad militiam. Vñ autem hostium incurribus primo cepit fugam. et voluit se viceversa studijs applicare. et applicuit se studijs latronis. ibi enim erat magis tutus voluitque studere questionibus difficiles scriptas in sede Latronis rotunda ad modum semicirculi multis depicta que stromibus. Latitudo enim superioris semicirculi ad modum zodiaci disposita continebat in sua superficie septem questiones. Et in scdo circulo sedis eiusdem nouē scripte erant quōstiones que secundum ordinem in textu

q̄ naturalr neq̄q̄ possibilis em̄ eēt hoīes fieri a sinū. q̄ deū fieri hoīes nisi miraculose. S̄z fm̄ p̄tate r̄ fidem dicendū est. q̄ ex quo deus ē om̄ n̄ipotens om̄ia ei sunt possibilis. que sue non derogant potentie. Sed naturam diuinam r̄ humanam vn̄iri nullatenus derogauit sue potētie. Ratio q̄ nihil aliud est diuinam naturam vn̄iri humane nature in vn̄itate sup̄positi q̄ diuinam p̄sonam que ab eterno fuit hypostasis re spectu diuine nature. esse hypostasis respectu diuine nature create in tē pore. Hoc at̄ nō ē indecibile vl̄ impotens. quia p̄ hoc circa diuinam p̄sonam nulla ponitur ignobilitas. licet em̄ deus sit summe bonus r̄ fuit ab eterno. in nullo derogatur bonitati eius. quoniam est causa bonitatis create in tēp̄e. licet hec bonitas sit longe inferior bonitate increata. Sic cōformiter cū p̄sona. filij sit hypostasis increata ab eterno in nullo derogatur. si sit hypostasis increata in tēpore ab se mutatoe. Vl̄ si cur r̄ eius de nō create sit creas nulla mutatione facta in se. sed in creatura. sic p̄sona que nō erat hypostasis humane nature facta est hypostasis eius nulla mutatione facta in se. sed solummodo in natura assumpta. sicut etiam deus est in oībus creaturis absq̄ dependētia ad eas. q̄ n̄mo creature dependēt ab ip̄o. sic etiā cū deus est in natura rationali per vn̄ionem hypostaticam non dependet r̄ habet substantificari in hypostasi diuina. ergo hoc modo theologice questionem primam intelligendo ex dictis patet r̄s̄io. Aliter potest intelligi seu p̄poni hec eadem questio prout est phisice considerationis. vtrum sc̄z intellectus diuinus ex eo q̄ intelligit ista inferiora ignobilitetur. Questio em̄ rationaliter habet causam. quia Aristoteles habet in de anima. q̄ dum anima agit circa vilia vilescit. sed fm̄ q̄ operatur circa sublimia extollitur. Quia igit̄ actus a se circa vilia facit eā vilescere. r̄ actus anime circa sublimia que sunt speculatiois subtilis facit eā extolli. Ideo rationaliter q̄rit̄ an hoc circa actiones dei cōtingat. cuius actio sup̄ omnia extēditur. Ad quod dicendum q̄ diuinus intellectus ex speciebus intelligibilibus nec nobilitatur nec ignobilitatur. Ratio est quia diuinus intellectus om̄ia tam nobilia q̄ ignobilia non fm̄ suas species sed fm̄ p̄p̄iam essentiam intuetur. Videt em̄ diuinus intellectus omnia r̄ se r̄ alia a se per propriam essentiam. Non sic est de intellectu angelico r̄ humano Intellectus scit se per propriam essentiam. alia vero a se per species. nō q̄ d̄m̄ acq̄sitas. sed sibi r̄ creatas. S̄z humanus intellectus scit se. r̄ alia a se p̄ sp̄s acq̄sitas. Nō igit̄ offuscat̄ intellectus diuinus a cōm̄ibus. vl̄ cognitionibus. licet extendatur p̄ omnia quadam spiritali extēsiōne. nulli tamen cōm̄iscetur tanq̄ essentia vl̄ pars essentie rei.

¶ Notandū circa hoc quod dicitur celi empyrei. q̄ fm̄ theologos tota corpalis machina consistit in duobus videlicet in natura celesti. r̄ in natura elemētari. Celestis distinguit̄ in tres celos p̄ncipales. sc̄z i empyreum. cristallinum. r̄ firmamentū. Infra firmamentū qd̄ est celum stellarum cōtinēt̄ur septē orbes septem planetarū. qui sunt. saturnus. iuppit̄. mars. sol. venus. mercurius. r̄ luna. Istōrū orbū natura est q̄ oēs mouent̄. excepto celo empyreo. qd̄ ē quietū. S̄z natura elemētariis

in quattuor speras principales diuiditur. sc̄z ignis aeris aque r̄ terre. Spera ignis habet tria intersticia. sup̄remum vocatur igneum. mediū ac infimum vocatur olimphus. Similiter aer tria habet intersticia. sup̄remum vocatur ethereum. mediū ac infimum vocatur aereus. In sup̄remo est calor r̄ lux propter solis propinquitatem. Et simili ter in infimo propter radiorum de terra repercussionem. Sed in medio

intersticio. ad quod repercussio radiorum per ringere nō potest est frigiditas r̄ obscuritas. in quo demones dicuntur habitare detenti in hoc caliginoso aere.

¶ Item notandū quod ad hoc quod dicitur p̄ncipate. q̄ summū bonū a nulla creatura forma

quesiuit. vtrum empyrei celi domi natio aliqua terreitatis natura particeps posset obscurari

¶ Secundo vtrum spirituum vita

liter participari potest. sed bene fm̄ aliquam similitudinem. non tamen fm̄ similitudinē generis vel speciei propinque. quoniam ip̄m summum bonum est speciei. ad quā nulla creatura potest attingere. sed fm̄ similitudinē portiois creature possunt esse participes p̄m boni. quia ista bona secundaria leges habent innatas a natura in quibus sunt precepta proportionalia. r̄ fm̄ similitudinem portiois similia. Et notatis patet duplex intellectus questionis. Tunc ibi

¶ Secunda questio sedi Erasthonis in latitudine superioris circuli in signata est. Vtrū spiritū vitalis seruitus terrene fecis ambitu queat nature subsidio denigrari. Hec questio dupliciter potest intelligi. Uno modo sic. an intelligentie r̄ demones corpora possunt assumere. Sc̄do sic intelligi potest. an anime humane ex coniunctione earum cū corpore obumbrēt̄ur. Penes primū intellectū questionis dicendū est q̄ intelligentia seu angelus non potest sibi assumere corpus. sic q̄ corpus sit principium materiale. angelus s̄o formale. Rō quia illud est impossibile quo posito sequit̄ impossibile. vt p̄z ex p̄mo p̄z. sed angelus habet naturā p̄fectā. etiam est plenus sp̄ibus intelligibilibus. Si autem hoc modo corpus humanū acciperet. tunc ignorans imperfectus p̄ficeret sicut r̄ hō in p̄ncipio natiuitatis. S̄z h̄ em̄ r̄ ip̄o possibile. q̄ illud ex q̄ se quif̄. Sc̄do d̄m̄ q̄ angelus nō p̄t suscipere corpus hūanū sic q̄ ex angelo r̄ corpore hūano fiat vnū sup̄positū. Rō est. q̄ ea q̄ d̄m̄ p̄t q̄ ḡne in vna sp̄e p̄uere r̄ formari nō p̄nt. S̄z angelus r̄ hō p̄t q̄ ḡne d̄m̄ q̄ angelus ē incorporeus r̄ incorruptibilis. Corruptibile s̄o r̄ incorruptibile p̄t q̄ ḡne nec d̄m̄. q̄ r̄. S̄z si intelligat̄ angelus suscipere corpus hūanū ad suū officium explendū. illo at̄ expleto corpore derelinquendo. sic qd̄ p̄t suscipere corpus. Ad hoc p̄t p̄mo assignari talis rō. finis sup̄ponit ea q̄ sunt ad finem ordinata. Angelus aut̄ ē nomē officij. Unde Gabriel fuit miles ad vit

sinem maris salutandū dicens. Que gratia plena. Et sicut angelus
Thobiam visitauit. cumq; in terrā mediorū deportauit. qđ facere non
potuisset. nisi corpus humanū assumpsisset. Imaginandū igitur est. qđ
sicut se habet chyrotheca ad manū ratione frigoris remouēdi. sic angelus
ad corpus aliquod officium exercendo. s; manus ē habilis chyrotheca in
ducere in frigoris expul-

tionem frigoreq; remo-
to chyrothecam exuere
Sic et angelus rōe offi-
cij potest corpus induere.
illo ac expleto itera-

lis seruitus. terrene fecis ambitu que
at nature subsidio denigrari

to corpus exuere. Quo ad scđs qđtionis intellectum dissentio ē inter
phōs p̄cipue inter Platonē et Aristotē. Vult em̄ Plato aiām huma-
nā an corporis ingressum esse dispositā in cōparib; stellis. et scire omnia
in big; tanq; in pp̄ijs domicilijs residere. et fructibus relucere. huma-
no autē corp̄i insula inclinata est crathere lacteo. videlicet dulcedine car-
nis. et exinde oblita totius celestis armonie quaz viderat in cōparibus
stellis. scz omniū fructum et scientiarum. Sed p̄ studiū et assuetudinem
oīa recolligere. et ad actū oīm pertinere. Vñ sicut lapis p̄ciosus luto
involutus nihil exercet naturalis bonitatis. S; cū abstergitur ab eo
impurum. tunc micat puritas naturalis. sic vult aiā p̄ studiū neq; ex-
ercitiū vel assuetudine frutes aut scientias de nouo acquirere. sed po-
tius impedimenta remouere. Contra hoc dicit Aristoteles ter. oī
anima. Anima in p̄ncipio sue creatōis est quasi tabula rasa non dep̄-
icta. sed virtutibus et scientijs depingibilis. hoc etiā videtur velle Augu-
stinus in libro suo de spirita et anima dicens. qđ anima increando corpo-
ri infunditur et infundendo creatur Respondendū igitur est et tenen-
dum cum Aristotele. qđ anima non habuit aliquod esse ante corporis
coniunctionem. indiget tamen corpore quo ad sui inceptiōem. licet nō
quo ad eius permanentiam. Exemplum volens transire mare indiget
naui. Sed postq; mare pertransiuit in suo esse permanere ac subsistere
potest naui corrupta. Sic corpore corrupto non oportet qđ anima cor-
rumpatur. Nec illud est intelligendum sicut Pythagoras intellexit. vñ
delicet qđ sicut naua vnus multas potest intrare naues. qđ sic anima vñ
na multa potest intrare corpa migrādo de corpore in corpus. Sed corpore cui
oīa vnita sunt corrupto non quidem aliud corpus ingreditur. sed in pro-
prio esse subsistit incorrupta. Est em̄ anima in horizonte duorū mūdorū
scilicet eternitatis et temporis. Eternitas quidem a parte post. quia in
corruptibilis finem non habens duratio nis. Ad hoc est Aristoteles se-
cundo de anima dicens. Separatur autem hoc ab hoc. scilicet anima a
corpore tanq; perpetuum a corruptibili. Anima igitur p̄mo corp̄i insula
sa est in potentia ad intelligibilia. Et p̄pter nimiam corporis ruditatem
seu ineptitudinem ac imperfectiōnem statim intelligere non potest. Sed
quantomagis et magis corpus perficitur. tanto vis cognoscendi animę
plus et plus maioratur. Tunc ibi. Tercio an iudaice et.

anima forma
na / p̄cah

Aristoteles

Augustinus

Pythagoras

¶ Tercia questio. vtrum em̄ vnū sit celum sicut vult Aristoteles
an sunt tres. sicut iudei et egyptij volunt. Posuit em̄ Aristoteles vnū
celum videlicet stellatum. septem sperarum celestium. ipsorum septem
planetarum contentiuum. Iudei autem et egyptij triplex celum posuere
videlicet stellatum quod est stellarum contentiuum. Et crystallinum.
non quidem ab humiditate. sed a perspicuitate. Et empyreum. id est ig-

neum. et non ignee et ar-

dentis nature. sed respē-

dentis ad modū ignis.

¶ Theologi vero diuisi-

oni iudaice consensitū

Quartum celum et im-

mobile addentes In q̄

thronus veri salomōis

immobiliter continet.

¶ Naz ad thronū veri sa-

lomōis p̄ quoddecim gra-

dijs ascenditur. Primus ē terre. scđs aque. tercius aens. q̄rtus ignis. q̄n-

tus lune. sextus mercurij. septimus veneris. octauus sol. nonus martis

decimus iouis. vndecimus saturni. duodecimus celū empyreū. sup quo celestis curia

celi crystallinus. decimus quartus celū empyreū. sup quo celestis curia

¶ Notandū hic qđ celū a beato Thoma sic describitur. Celum est cor-

pus primus natura simplicissimū. incorruptibilitate solidissimū. quā-

titate maximum. qualitate lucidum. dyaphanitate perspicuum. mate-

ria purissimū. figura sphericū. locali sicut supinum. amplitudine gñā crea-

turaz omnium in se continens. Iste proprietates tam celo empyreo q̄

primo mobili conueniunt. Sed p̄ter hec celum empyreum est b̄tōrum

spirituum habitaculū. et specialiter sedes dei nūcupatus. Sed p̄mo mo-

bili specialiter conuenit qđ est motu velocissimū. et in hec inferiora v̄tra

tis inflexum. Voluit igitur Aristoteles mundum sensibilem termina-

ri ad firmamentum. ita qđ vltima sperarum est spera stellarum fixarum

Unde dici potest fm̄ eundem qđ nō est nisi vnū celum. quibus diuersi sunt

orbes. Sunt autem octo orbes seu spere celestes fm̄ Aristotē. vt p̄s

in his versibus. Octo sunt spere quas sic poteris regere. Celum stella-

tum. saturnus. iuppiter. et mars. Sol. venus hic. sequitur mercurius. vl-

tima luna. Tunc ibi. Quarto si iudaice et.

empyrum

Ex omnibus
Salomonis

notū ymi

¶ Tercio an iudaice terne diuisioni
poloz. an Aristotilice simplici acqui-
escendum sit partitioni

¶ Quarto si iudaice. an termini ex ipis
sunt. vel in ipis. an qđlibet sigillatim

¶ Quarta questio incidens ex tercia est. Dato qđ tres sint celi sicut iu-
daica vult opinio. an igitur sunt continui aut contigui. Sunt enim cō-
tinua quozum vltima sunt simul. id est non distant. Sed cōtigua sunt
quozū vltima sunt simul. non tamen faciūt vnū. sicut cōtinua. Exemplū
primo sicut cutis et caro. Exemplum secundi. sicut cutis et canis. Si
vero cōsentiamus Aristo. poneti vnū celū r̄ic alia cinerit qđstio. vide-
licet ex qđ p̄tes celi mouent localr. et ipz totū celū localr moueat. tenēdo
opinionē iudaicā dici p̄. qđ illi celi sunt cōtigni et nō cōtinui. Dicit tamē

commentator de hoc ponere solutionem fore ridiculosum. Et cum ibidem
 perueniret celosq; insperet. solutionem dubij seu questionis posituram
 Sed quo ad secundam dubij partem. videlicet tenendo viam Aristote
 lis vnicum celum ponendo. Cum partes illius mouentur localiter vi
 detur totum celum eodem mouere motu. Ad hanc partem dubij dicit
 quidam q; totum celum non mutat locum. eo q; extra celum non est lo
 cus. partes tamen celi locuz mutare possunt. sicut videmus in motu lu
 ne z aliarum planetarum. Distinguunt tamen hi duplicem motum lo
 calem Nam quidam est motus fm locum. vt si quis procedat de vno lo
 co in alium locum contrarium. Alius est motus circa locum. vt si ro
 ta aliqua volueretur circa aliquod rotundum. Dicunt igitur q; licet ce
 lum non moueatur fm locum. scilicet de vno loco ad alium locum con
 trarium. Mouetur tamen celum localiter motu circulari. quia circa
 locum fm quem motum locatum est sibi ipsi locus. Aliter responderi
 potest fm Averroem. q; primum celum est in loco per accidens. quia ce
 lum eius est in loco per se. tamen mouetur in loco per se. Est em mo
 tus primi mobilis ab intelligentia vel anima nobili z non a natura ca
 ra ab aliqua re mobili motum illum producente. Consequenter dicit
 Averrois. q; omne quod sic per accidens est in loco. sicut primum celus
 mouetur fm situm z formam. z non fm subiectum. Nam subiectus qd
 est substantia spera non exit a loco suo. Sed forma eius est dispositio
 ipsius quam ipsum habet circa conuexum centri quod est terra. Hec au
 tem forma variatur omni hora de vno conuexo rotunditatis in aliud.
 Nam aliud conuexum
 rotunditatis habet ad
 polum aqilonis. z aliud
 ad polum austru. Tunc
 ibi Quinto cum elemē
 torum. zc.

Et si Aristotelice cum partes totius
 localiter moueantur. quare non totū

Quinto cū elemētorū continua fiat
 trāsmutatio. an eadē que pmo an alia

Quinta littera p/
 tractio q̄siuit. cū elemē
 torū continua fit trāsmu
 tatio. an igitur eadem sunt elemēta q̄ fuerūt pmo in eē pducta.

Notandū pmo q; Aristo. in pmo de generatione z corruptione dicit e
 lementa ad inuicē agere z pati. z inter se generari z corrumpi. generatio
 em vnus ē corruptio alterius. Est igit q̄stio an adhuc eadē sunt elemē
 ta que in pma mundi fuerūt creatōe. Vbi considerandū q; duplex est ac
 tio. vna fm quā totum agit in totū. alia fm quā pars agit in partem.
 Elementa igitur agunt inter se. z patiuntur non fm actionē totius in
 totum. sed fm actōem partis in partem. Ratio est. nam elemēta agunt
 inter se fm q; se cōtingūt. S; nō contingūt se nisi fm suas superficies. et
 fm eas se trāsmutāt. Et ideo eadē elemēta sunt fm substantiā. licet ali
 que pres eoz sint mutare fm formas. fm substantiā dico precipue na
 turalē. Huius opinionis est Boetius in tercio de consolacione me
 tro pmo. Qui ppetua mūdum ratione gubernas zc. Est igit vey q; p

subtiliationē continue ex terra generatur aqua. Et e contra p cōden
 sationē ex aqua fit terra. Et sicut est de terra z aqua. ita est de alijs ele
 mētis hoc dempro q; in hñtib; simbolū facilior est trāsmutatio. Nam p rare
 factionē z subtiliatōem trāsmutādo ex vno pugillo terre fiunt decē aq̄
 et ex vno aque decem aeris. z ex vno aeris decem ignis fiunt. Et p ple
 quens ex vno pugillo terre mille ignis z centum aeris fiunt. Sed per
 viā pdenfatōis ex mil
 le pugillis ignis fiunt
 centum aeris decē aq̄
 vnus terre pugillus

elementa consistant Sexto cum
 vnum cōtrariorū elemētorū. vt aqua
 accidentalē accipiat qualitatē. vt ca
 liditatem. Quare ignis non recipiat
 accidentalem qualitate z vt frigidita

Tunc ibi Sexto
 cum vnum zc. Sexta
 questio est. Cum vnū
 quodq; quattuor ele
 mētorū duplicē habeat
 qualitatē. vnā eēntia/
 lem aliā accidentalem

Verbi grā. frigiditas ē qualitas essentialis aque
 humiditas autē est accidentalis qualitas ipsius. Sicut ignis duas habet
 qualitates. caliditas em est qualitas eius essentialis. siccitas vero est
 qualitas eius accidentalis. Est igit q̄stio. cū aqua posset mutari a sua
 qualitate eēntiali vt posset frigeferi. Videtur em q; qd conuenit v/
 ni fm qualitatē eēntialē. q; z alteri cōueniat Si vero aqua que frigida
 est naturaliter posset caleferi. videtur q; etiam ignis possit frigeferi p
 naturam

Circa quod notandū est. q; de caliditate respectu ignis
 diuerse sunt opiniones. Videtur em velle Petrus hispanus calidita
 tem non esse in igne vt accidens in subiecto. immo fm ipsum est in eo
 vt substantiale. Dicit em q; ignis non est subiectus caliditatis sed ma
 teria ignis est subiectum ipsius. Est ergo caliditas in igne fm ipsum
 essentialiter. Sed mirum videtur. cum forme substantiales corpōz nō
 habeant contraria. quare tunc ignis z aqua fm caliditatē z frigiditatē
 possunt contrariari Sed quidam doctor in quodā commento loan
 nitij. vbi querit an qualitates sint forme elementorū substantiales ipo
 rū. sic distinguit dupliciter cōtingit loqui de elementis. vno mō quā
 tum ad ipoz substantiā z absolute. z sic qualitates elementorū nō sunt
 forme substantiales ipoz. Sed Albertus magnus in postpredicamen
 tis dicit. q; caliditas est accidens ignis. z est naturalis proprietates eē
 ntialis ignis. z per cōsequēs nec est pars ignis. quia pars non potest eē
 id quod est consequens pfectum z totum esse rei Ad dubium igitur
 dicendum est put dicit Aristoteles quarto meteororū. q; inter elemen
 ta solus ignis est formalis. z omnia alia elemēta sunt alterius generis
 Ideo q; quod radicatur in igne. pfundius radicatur alijs elementis Id
 circo ab alijs elemētis p̄cipue ab aqua z terra sepantur sue qualitates
 fm actum ipsi non manentib; in substantia. Sed remanent fm radi
 ces videlicet in potētia redēte ad actum quando alterans cessat ab alie

E i

Boetius de

ra & adequata nature superiorum. Dixit enim quod a patre mira culorum vnus solus est a quo descendit omnis bona operatio. & hoc est quia natura producit mirabilia. cuius pater est sol. mater vero luna. que potest ipsa & pater hoc est in vtero. Sol enim fert caliditatem. luna vero humiditatem. Et sic solem dixit esse patrem. luna vero matrem. Et quibus qualitatibus omnia inferiora producantur. Et sunt parentes nature. natura enim omnia inferiora producit. habet esse in superioribus. His & absurdus huius philosophi ob multis dicendum est. quod hec inferiora complexionata suam complexionem & naturalem inclinationem ad bona vel ad mala opera. & planetis & a parentibus suscipiunt. Unde natura producit hec inferiora virtutem generatiuam partem formatiuam in hec inferiora transmittunt sen influunt. verbi gratia. pater & mater. quibus vnus tantum instrumentis. Simile huiusmodi est. si vellem de ferro. producere cultellum. ad hoc vterer manu. Ad hec autem quod mater formam illam ab intellectu practico sibi influxa ferro induceret. quod non immediate posset explere. vltimus virtutem operandi mallo committat. Sic natura formatiuam partem & generatiuam primo superioribus corporibus commendat. sed superiora verbi ipsa his inferioribus influunt primo in patrem & matrem transfundunt. Ideo secundo philosopho dicitur. quod homo generat hominem & sol. Sol quidem tantum agens vniuersale & formale. homo vero tantum agens particulare et quodammodo instrumentale. Concedendum igitur est. quod generata secundum aspectum planetarum ad ipsorum naturam accipiunt complexionem & partem ac virtutis defectum. mores formam figuram fortunam colorem. & sic de alijs. A parentibus etiam vel genitoribus aliquantulum hec contrahunt. quia in semine a parentibus decisa virtus formatiua derelinquitur. & hoc modo est in semine sicut formatiua in materia. vt opinabatur philosophus dicens semen esse spiritum animam a parentibus decisum. Sed potius formatiua virtus est in semine. sicut artífex in artificiato. Si enim virtus formatiua inuenit dispositionem in semine ad vnum sexum. videlicet masculinum. tunc ex ipso producit masculinum. Et si inuenit in ipso dispositionem ad sexum femininum. producit femellam. Nam si in semine magis dominatur caliditas. per hoc disponitur vt partem fiat masculus quam femella. Sed si ibi predominet frigiditas. tunc magis dispositum est ad generationem femelle. Masculus enim & femella non differunt secundum speciem. sed secundum materiam. Nam si semen decitum abundet

planetis. an secundum naturam. an secundum euentum. Si ex generatibus. cum vnum generantium sit album & reliquum nigrum. quare tunc generatum non album & nigrum. Et quare generatum quandoque in extremis partibus assimilatur patri. in ceteris partibus autem neutri generantium.

Discipli. schola.

calore. tunc dispositum est ad masculi generationem. Si vero frigore dispositum est ad femelle generationem. ergo calidum & frigidum diuersitates in materia faciunt. Quod autem fetus quandoque patri magis. quandoque matri magis assimilatur. ad hoc diuersitas spermatum viri & mulieris in modis & dispositionibus qualitatium multum operatur. Habet autem sperma viri se secundum Constantium sicut operatio artífex & substantia radicalium membrorum. Sperma vero mulieris se habet tantum cibum assumptus in supplementum. Unde sperma viri coagulo. mulieris vero sperma lacti comparatur. Viri enim sperma omnia facit per partem formatiuam in eo existentem. Sed in mulieris spermate hec sunt tantum in materia apta ad recipiendum operationes naturales spermatis viri. Unde hec duo spermata recte se habent. si cur sigillum & cera. Sperma namque viri calidum est & siccat. vt moueat & explicet. mulieris autem sperma frigidum est & humidum. humidum quidem vt recipiat. frigidum vero vt retineat.

Quinto que proportio motus ad motum per planetas. & connectio

¶ Tunc ibi Quin/ro que proportio Quin/ta questio que fuit que sit proportio motus ad motum. & coniunctio ipsorum planetarum adiuuice. ¶ Vbi notandum quod saturnus suum complet cursum in triginta annis. Iuppiter vero in duodecim annis. Mars duobus vel circiter. Sol in vno anno. Venus autem & Mercurius minus quam in vno anno. Luna in mense. Planetas namque sic siccauit Plato. nam infimū dixit esse lunam secundum dixit solē. Sed non sunt sic ordinandi. secundus enim post lunam est mercurius. & post mercurium est venus. deinde sol. in medio. scilicet septem planetarum est siccus. tres habet planetas supra se & sub se. vni Luna mercurius venus & sol. mars iuppiter saturnus. Vel in hoc metro. Post summum sequitur vltima luna subest. Vbi per quamlibet litteram harum duarum decimum sum & sum vnus planetarum intelligendus est. scilicet s. saturnus. id est iuppiter. m. id est mars. s. id est sol. v. id est venus. m. id est mercurius. Et quo patet ordo septem planetarum. Sed que sit proportio motuum iam vltimum est per tempus quo quilibet eorum proprium perficitur cursum. Vbi planetarum proportionantur ad invicem in suis motibus recte sicut numerus per proportionatur numero. Verbi gratia saturnus & iuppiter habet se in proportionatur numero. Unde proportio sesquialtera est quando maius semel continet minus & eius medietatem. vt tria & duo sex & quatuor. Sed dupla sesquialtera est quando maius bis continet minus & eius medietatem. Et sic est in proposito nam tempus motus saturni videlicet triginta annorum bis continet tempus motus iouis. scilicet duodecim annorum. & medietatem eius scilicet sex annorum. Iuppiter vero ad martem se habet in proportionatur septupla. Et sic de alijs planetis suo modo dicendum est. ¶ Tunc ibi Sexto cum saturnus &c. Sexta questio querebat. cum saturnus sit planeta seuerissimus. verum autem benignissimus an malignitas ipsius saturni. venis benigni ita se temperet. & conuerso benignitas ve

¶ Tunc ibi Quin/ro que proportio Quin/ta questio que fuit que sit proportio motus ad motum. & coniunctio ipsorum planetarum adiuuice.

Boetius de

uerso malignitate saturni retardetur ¶ Potandum q nullus planeta
malus est naturaliter quo ad suā naturā Sed bene dicitur planete ma
li quo ad influxū z effectū. Cum igitur saturnus pualiter sit frigidus
z siccus. z p cōsequens horū in hec inferiora influxiuus. Dec autem duo
prraria sunt vite. que consistit in calido z humido Sed venus est plane
ta pualiter calidus z humidus caliditatis z humiditatis influxiuus. q
ad vitam saluandā sunt necessarie. z ideo benignissimus dicitur Concur
sus aut duoz planetaz quozū vnū p influentiaz est beniuolus. alter ve
ro maliuolus. se mutuo quo ad influentiā in hec inferiora temperant z
mitigant Nam sicut ex calidiz frigidiz pcurfu z p mixtione fit medium
temperatū vt puta tepidum. sic ex pcurfu planetaz beniuoliz maliuoli
maliuoli qdem malicia per benignitatē beniuoli obtempat Ecōtra bē

¶ Sexto cum saturnus inter pla
netas sit leuissimus. venusqz benign
nissimus. an malignitas vnusretar
det benignitatē alterius ex opposito
venientis ¶ Septimo cum corus
naturaliter sit frigidus z siccus. qua
re nobis contrarius appareat.

¶ Octauo que sit elementorum
gidus z siccus. quia tamē ad nostrā habitatiōe non peruenit nisi p us
nam torridam ptranscat Nonne cuius frigus quod in ipso erat depelli
tur. z caliditas a loco originis impmitur Etiaz anteqz ad nos peruenit
p maria inter locum sue originis z nostrā habitatiōe interposita opoz
tet qz pertraseat. exinde humiditatem suscipies Licet ergo corus natura
liter sit frigidus z siccus a loco sue originis z a sua natura. tamē rōe lo
coz per que fiat humiditatem z caliditatem sibi cōtrahit. quod expmū
in ventis contrarie disponis sibi. q sunt humidi z calidi. Eo em qz per
transcunt regiones siccas siccitas in eis regeneratur Et quia ptranscūt
montes frigidos ppetue frigidiz a parent. ¶ Tunc ibi. Octauo que

¶ Tunc ibi. Octauo que
notandū est. qz elementū fm Constantinū est simpla z minima ps cor
poris cōpositi. Inima qdem quo ad nos qui sensu non percipitur. Et
enim pricula minima z vltima in corporis resolutione. sicut fuit pma
in ppositione. Dicit autē simpla. non quia simplex sit elementū sine ali
qua cōpositione. sed quia non habet aliquas partes cōponentes ipsū
specie z numero differētes. sicut habent corpora mixta. sed est vnū totū
homogeniū. cuius ptes idēz sunt cū toto. qz libet ps aeris est aer. z sic de

o hmo tr
pms

Disciplina schola

¶ Ho. Et dicitur elementū quasi vlnētū fm ¶ Sidorū ab yle grece qd
est materia latine. eo qz omniū corporum est materia z quali primiti
uum fundamentū. Sedm alios dicitur quasi elcūmētum siue alimē
tum. eo qz omnia alia corpora aluntur qualitatibus elementaribus et
augmentantur. ¶ Sunt autem quattuor qualitates elementares. quaz
due sunt actiue scz caliditas z frigiditas z due passiue. scz humiditas z
siccitas ¶ In tal est ele
mentozū cōnectio qz ip
duo elementa immed
ata in aliqua conueni
unt qualitate z símbo
la. que est vni elemēto

qualitas h
homo a vob
A

connepio proportionalis
¶ Nono quis solis luneqz meatus

rū essentialis z alteri accidentalis. Verbi gratia. ignis z aer conuertū
tur z conueniunt in caliditate que est igni essentialis z aeri accidenta
lis. sed differunt in duabus alijs qualitatibus scz humiditate z siccita
te. quia aer est humidus ignis vero siccus. Sicut est de aere respectu aq.
Conuertūtur em in humiditate que est aeri naturalis vl essentialis. z
aque accidentalis. Sed differūt ab inuicem frigiditate z caliditate. sic
etiam se habet aqua respectu terre. Conuertūtur em in frigiditate. que ē
aque naturalis. terre vero accidentalis. sed differūt in siccitate z humidi
tate. Terra em est sicca. aqua vero frigida z humida Elementū autē
primū z terciū. secundū z quartum. in nulla qualitate conueniunt. sed
in ambabus habent contrarietatem ¶ Et ignis in ambabus qualitati
bus contrariatur aque. z aer terre. Inter hec autem quattuor elementa
duo sunt melioris z purioris substantie a cetera leuioris. Et ideo natu
raliter mouentur sursum. z trahunt nobilitatē suā quo ad opationem
et substantiā suā ex vicinitate orbis celestis. a quo recipiūt influentiaz
nobilitatis z pcurtis. Nā virtus celestis primo influit supra sperā ignis
et post ignem sup aere. Et ideo hec duo elemēta sunt ceteris sublimi
ora quo ad situz. habiliora qz ad motū subtiliora quo ad subiectū. cla
riora z magis pspicua quo ad formā vigorosa quo ad actū. Sed reli
qua duo elementa scz aqua z terra alijs sunt grauiora motū a circūferē
tia ad centrū habētia p aggregatiōem partū. z cōpactiōe spissa z ob
tusa. alijs duobus grossiora z materialiora. plus habentia de materia
qz de forma. quodlibet autem horum habet suū ornatū. Verbi gratia
ignis. sidera. aer volatilia. aqua nata bilia z terra gressibilia. Tūc
ibi. Nono quis solis lune zc.

¶ Nona questio quesuit meatū z effectum solis z lune ¶ Vbi no
randū quo ad motus planetarum. qz quilibet planeta duplici motu mo
uetur. scz naturali z proprio. ab occidente in oriens cōtra motū firma
menti. Et motu alieno. scz ab oriente in occidens ex raptu firmamēti.
Cuius violētia singulis dieb ab ortu ad occasum rapiūtur In motu
aut naturali quo nitūtur cōtra firmamētū. qdā tardius. qdā celerius.
cursum suū piciūt. Et hoc ppter circuloz suoz dispositionem z quan
titate. Nā in ppter motatur in quolibet signo per annū vnum. Et sic in

Boetius de

duodecim annis complet cursum suum. Hanc moratur in quolibet signo quadragesima diebus. et perficit cursum suum in duobus annis. Saturnus moratur in quolibet signo per triginta menses. et complet cursum suum in triginta annis. Sol autem moratur in quolibet signo triginta diebus et decem horis et semisse. et perficit cursum suum in tricenis sexaginta quinque diebus et quadrante. Mercurius moratur in quolibet signo septuaginta octo diebus et sex horis. Et complet cursum suum in tricenis et quadraginta octo diebus. Venus moratur in quolibet signo viginti novem diebus. Et complet cursum suum in tricenis et quadraginta octo diebus. Luna moratur in quolibet signo duobus diebus et dimidio. et sex horis et bisse unius. Et complet cursum suum a puncto usque ad punctum in triginta duobus diebus et octo horis. Secundo notandum quod sol semper in triginta diebus et bisse uno sit fons totius lucis. cuius radiatio superiora et inferiora illustrant. Et autem sol semper astrologus planeta fortunatus semper se. sed per conjunctionem aliquando fit malus diurnus calidus siccus. et sic de alijs. Unde sol omnia vivificat. et rebus omnibus vitam speciat et formam administrat. Sol autem omnibus luminibus celi maior est quantitate dignitate et claritate. Et magis calcari et expressi est luminis. et etiam maior est potestate et officij multiplicitate. ac motus uniformitate. Nam movetur semper directo motu in circulo proprio sub zodiaco. medium semper tenens locum. transit enim recte circulis suis per mediam lineam zodiaci cuius merhas et terminos non transcendit. Et ideo motus solis in circulo suo proprio est uniformis. Quis in respectu aliorum dissimiliter movere videatur. Circulus vero solis sicut etiam zodiacus describitur per duodecim spacia signorum. quorum quodlibet continet triginta gradus. et quilibet gradus sexaginta minuta. Unde sol recedendo ab uno puncto circuli sui. et revertendo ad eundem transit per duodecim signa. Et transitus illius circuli annus vocatur. Nec in die naturali perfecte transit gradum unum. sed transit sexaginta novem minuta et octo. ita quod de illo sexagesimo minuto remanent duo signa impertransita. Instantia igitur deficit quod in uno die naturali non perficit gradum unum. Sol igitur motu suo ordinato et imperturbato cursu ordiat et perficit universa. Unde Ambrosius sic prutes solis describit. Sol est oculus mundi. iocunditas diei. pulchritudo celi. mensura temporum. virtus et vigor omnium nascentium. dominus planetarum. decoret et profectio omnium stellarum. Preterea sol est fons metris. i. memorie. rationis principium. lucis origo. rex nature. medius mundi. fulgur olimpi. moderato fundameti. Ideo enim movetur contra motum firmamenti. ut moderet et temperet motum suum. Ideo dicitur splendor olimpi. quod dicitur in libro Ciceronis. Descriptio fuit Platonis. oim sperax lunam esse a sole. Dicit enim Plato in thymeo. Ingeniavit deus rerum conditor lucem clarissimam. quam solem vocamus cuius splendore celum

sit et effectus.

Pol. Ann. 24

Disciplina schola

omnia illustrantur. ut numerus existat omnium animantium. Et Aristoteles in libro de elementis ait. Sol habet lumen proprium. stelle vero et luna lumen a sole acquirunt. Sicut quando a candela speculum ei oppositum illuminatur. Item notandum de luna quod luna dicitur quasi lucis vna. i. principalis et maxima. Est enim corpori solari in magnitudine et pulchritudine simillima ut dicitur in libro Aristotelis Luna ut dicitur in heron. est mater totius humoris et ministra. dominatrix maris. lunam a se non habes. sed a plenitudine solis mutans. Luna enim semper a propinquitate vel elongatione a sole formam suscipit et figuram. Carere igitur proprio lumine a punctuali plenitudine solis lumen recipit. Et enim dicitur Aristoteles in libro elementorum. luna semper per medietatem sui a sole illuminatur. et lumen receptum reflectit in terram. Habet enim luna naturam sicut speculo. quod proprio colore caret. et recipit calorem ab alio. Et quanto plus soli appropinquat tanto plus de luce suo patitur ex parte terre. Sed claritatem quam patitur ex parte inferiori. nullatenus patitur ex parte celi. immo tanto plus ex parte superiori illuminatur. Unde quando soli coniungitur nihil luminis ad terram dirigitur. Sed ex parte celi implens illuminatio permanet. et reconvertitur quando soli opponitur tota ad terram et non ad celum illuminat. ut dicitur Beda et Hieronymus. Et est luna inter planetas brevissimo tempore sui temporis imperpetua brevissimum enim habet circulum. et ideo inter spacium viginti octo dierum per omnia signa zodiaci vagatur. ut dicitur Ptholomeus. Est autem luna planeta frigidus cum excessu. femineus et nocturnus. Moratur autem in quolibet signo duobus diebus et sex horis et bisse uno. Inter omnes enim stellas erraticas luna est magis incerti et vagi motus. Nam propter brevitatem sui cursus. nunc sub sole. nunc supra. nunc ante nunc retro evagatur. Nam cum sol circuit per circulos australes inferiores. et luna per grat circulos boreales superiores. tunc luna suprema est. velut navicula habens cornua. Et quando est sub sole tunc habet cornua versus terram declinata. quando vero decrevit tunc est erecta: ut dicitur ipse veterabilis Beda. Tunc ibi. Ultima semicirculi

hinc inde dicitur.

Ultima semicirculi planities ponebat. Cur tremor est in tris

ans. Luna enim semper a propinquitate vel elongatione a sole formam suscipit et figuram. Carere igitur proprio lumine a punctuali plenitudine solis lumen recipit. Et enim dicitur Aristoteles in libro elementorum. luna semper per medietatem sui a sole illuminatur. et lumen receptum reflectit in terram. Habet enim luna naturam sicut speculo. quod proprio colore caret. et recipit calorem ab alio. Et quanto plus soli appropinquat tanto plus de luce suo patitur ex parte terre. Sed claritatem quam patitur ex parte inferiori. nullatenus patitur ex parte celi. immo tanto plus ex parte superiori illuminatur. Unde quando soli coniungitur nihil luminis ad terram dirigitur. Sed ex parte celi implens illuminatio permanet. et reconvertitur quando soli opponitur tota ad terram et non ad celum illuminat. ut dicitur Beda et Hieronymus. Et est luna inter planetas brevissimo tempore sui temporis imperpetua brevissimum enim habet circulum. et ideo inter spacium viginti octo dierum per omnia signa zodiaci vagatur. ut dicitur Ptholomeus. Est autem luna planeta frigidus cum excessu. femineus et nocturnus. Moratur autem in quolibet signo duobus diebus et sex horis et bisse uno. Inter omnes enim stellas erraticas luna est magis incerti et vagi motus. Nam propter brevitatem sui cursus. nunc sub sole. nunc supra. nunc ante nunc retro evagatur. Nam cum sol circuit per circulos australes inferiores. et luna per grat circulos boreales superiores. tunc luna suprema est. velut navicula habens cornua. Et quando est sub sole tunc habet cornua versus terram declinata. quando vero decrevit tunc est erecta: ut dicitur ipse veterabilis Beda. Tunc ibi. Ultima semicirculi

Prima questio videlicet semicirculi est. que sit causa terremotus. Ad dubium dicendum breviter quod terremotus ex eo causatur quod in terra vapores calidi sunt inclusi. Sol igitur per radios suos reverberat ad terram sufficit terre calefacit. Vapores inclusi agitates viscera terre concutientes et petentes exitum. cum terra in superficie sit conficta resistit divisioni vapores exire non permittens. vapor ergo inclusus calore tandem incensus fortiter terram agitat. et ex terre resistencia tremor quod causatur quod tremor quandoque maior est. quibus minor est semper quod vapores inclusi a se detra-

Boetius de

et exire volentes sunt plures aut pauciores. Et fm etiā q̄ terra in sua superficie est magis vel minus contracta. Tunc ibi. Cur concrepat.

Secūda questio est. que sit causa tonitruū. Notandum q̄ tonitruū est impressio generata in nube aquea propter vaporis calidi et agitationē huc et illuc fugientis cōtrariū ab omni parte coarctati. Et ex hoc inflāmati. sed tandē in nube extinguens et ipam rūpens. Et gñatur tonitrus ex collectōne nubū qñ a vēris cōtrariis nubes agitate ad iuicē colliduntur ex mutua collisionē ad inuicē fit percussio in aere et strepitus. q̄ ab antiquis tonitrus nominatur. Dicitur autē tonitrus v̄l tonitruū a terrore. eo q̄ sonus terreat audientes. Un̄ interdū tam grauius percit v̄t oīa dispersisse videat. Nec mirari super hoc q̄s debet. cū vesica quīs sit p̄ua tā magnū sonū efficit si vēto sit repleta et violēter fracta. Tū tonitruo frequēter simul fulgur emittit. sed fulgur celerius videt̄ q̄ tonitruū auditur. Rō q̄ sensus visus subtilior est q̄ auditus. Un̄ prius hō videt ictum hominis arborem incidentis q̄ ipsum sonum audiat. Un̄ philoſophus dicit. tonitrus ē strepitus ventoz in sinu nubū receptus. q̄ virtute mobilitatis sue q̄libet pres nubis interrūpit. et fragorē tonitruū introducit. Un̄ fm Aristoteles in libro meteoroz. tonitruū nihil aliud est q̄ extinctus ignis in nube. Vapor enī siccus eleuatus et calore aeris inflāmat. quando a nube aquosa interceptur subito extinguit̄ ferz ignitū fit sonitus et stridor. Tunc ibi. Cur maris rē.

Terca questio est. cur rabies maris exūdat. Ubi sciendū q̄ luna aquaz maris ē attractiua. sicut adamas attrahit ferz sic luna mouet et attrahit post se oceanum. Unde in ortu lune intumescit mare et crescit ex pte orientali. sed decrescit ex parte occidentali. Et ideo quando luna est in occasu tūc mare ex parte occidentis crescit. sed decrescit ex parte orientis. Scdm igitur q̄ luna plus vel minus proficit in suo lumine. sic plus vel minus in suo lumine mare se extēdit. vel ipz mare retrahit. vt Diacrobis refert in libro ciceronis. Oceanus em̄ in decremento lune retinet istū modū. Nam primo die crescit luna fit copiosior solito. et abūdat in summo. sed secundo die minuit̄. et sic descendit v̄scz ad septimū diem. Deū itez crescit per septē dies. ita q̄ in quarto decimo die est iterū plenus in summo. Unde in nouilunio semp mare est plenissimū. et etiam in plenilunio. Tūc ibi. Gustusq̄.

Quarta questio est. cur gustus malignus. hoc ē q̄ est causa salsetis maris. Ad hoc dōm q̄ duplex huius ē causa. Una quia transiit per loca calida. Calidi autē sunt due operationes quantū ad propositū sufficit scz adurere et arcerere. Calidū igit hūores adurit. ex q̄ adustione

Discipli. schola.

in ipsis amaritudo requiritur. hoc modo mare per diuersa loca transiens amaritudine recipere potest. Preterea cum mare sit valde latum et diffusum virtute caloris solis dulcior subtilior pars aquaz manna ab ipso attrahi potest. Et sic grossiores relinquunt. que cum facilius euaporari non possunt calore solis aduruntur. quam adustione amaritudinis sequitur. Tunc ibi. Que natura pennatoz rē.

Quinta questio quæritur de natura auium. Cur. scilicet quædam aues tepore hyemali a nobis alienant. tpe vero estiuo redeunt. Ad quod dici potest. q̄ hoc contingit ppter diuersitatē tepoz. quia nō omne tepus ad eaz pseruatōes

est habile. et ideo recedendo et redeundo motu illo se nituntur conseruare. Sunt enim quedam pennata tam modici caloris naturalis q̄ propter frigus brumale in locis frigidis sustentari non possunt. Et ideo hyeme adueniente quedam eorum ad calidas regiones mundi transuolant. vt videmus in cyconijs. Quedam loca paludinosas petunt. vt hyrundines. Quedam etiā plumis cadentibus in aliqua cauemula terre vel in arbore concaua in suis plumis se recipiunt v̄scz ad tempus vernale. Et tunc calore veris redeunte fortificatur eoz calor naturalis. q̄ procreat in corpore plumas iterato. et sic reuiuiscunt ad nos redeunt. vt cuculus.

Sexta questio quæritur quid est gradinis rotunditas. Ubi notandum est. q̄ vt dicit Aristoteles grando est impressio generata ex vapore humido et frigido a frigore fugato. et ab interioribus nubibus propter dominium calidi circumstantis. Generatur autē in nubibus a terra longinquis. Et ideo causa generationis eius est vapor frigidus et humidus in concauitate nubis receptus. qui ex frigiditate aeris condensatur. Nam partes humide et frigide fugientes calorem aeris se recipiunt in interioribus nubibus. et ibi inuenientes vapores pres eius aggregant. et in substantia grandinis congelant. Un̄ vehementis calor estiuus gradinis generationē impedit. quia dissolūdo vaporem eius pres aggregatas pariter non admittit. Similiter nuntium frigus in hyeme. quia tunc non est caliditas in aere. quā fugiens frigus se recipit intra nubem. Grando autē parua et rotunda descendit ex superius locis. vt dicit Aristoteles. Laesatur autē paruitas et rotunditas ex mora eius in aere ex longo tempore. Unde ex cōuolutione diuturna rotundatur. et calore aeris partes eius aquee resoluuntur et minorant. Scdm igitur in grandine in locis vicinis terre generata accidit contrariū ex causa contraria. Tunc ibi. Quid niuis prolixitas. Septima questio quærebat propter quid est niuis prolixitas. Ubi notandum est. q̄ niix est impressio ex vapore frigido et humido generata. et in infima pte medijs instans.

Boetius de

seris congelata a medio et frigido respectu praevalne propter admixtionem caliditatis. que quidem caliditas inclusa in eius substantia. et non statim delecta a frigore circumstante rarefacit eius substantiam et qualificat ipsam. recipiens albedinem in colore propter victoriam frigoris in fine. atque propter expansionem et dispersionem primum nubis seu propter frigus debilitatum a calore frangitur in partes tantas admodum lane carpre. Nix enim generatur in nube minus frigida quam est illa in qua ardeat congelata quod ut restatur mollicies caliditas nimis admixta nubibus prohibet presertim ad invicem et vehementius aggregari. Nix ergo aqua est durior et siccior ex frigore circumstante. grandine tamen mollior est ex mixtione caloris in nube. De albedine autem ex frigore in eius superficie dominare. et modico calore nix in aqua resoluta tam a duricie quam ab albedine de facili immutatur.

¶ Tunc ibi Nebule potentia Octava questio est: propter quid nebule potentia est. Ubi notandum quod nebula est impressio facta ex resolutione nubium in aqua pluviatile resolutione. ut dicit Aristoteles. Vapor est sic resolutus per singulas particulas aeris diffusis nebulam signant et inducunt. Que quanto terre est vicinior tanto est obscurior spissior et frigidior. Terra vero magis elevata magis est pura minus frigida et obscura. Quando autem nebula a sole trahitur sursum totaliter movetur. et in materia nuda radijs solis regressa deorsum cadit. et in suam redit originem deficit et cum nescit unde purgata aere futuram prestat serenitatem. Aliquando corruptur in vapores ex quibus generatur. et tunc est multum nociva floribus. Etiam est germinantium vinearum corruptiva. et diversarum infirmitatum animalibus inductiva. laetitia et maleficis est veniens. quod insidiat ipsorum est occultativa. itinerantium et peregrinantium impeditiva. Quia magna nebula et obscura que est incognita et incerta radijs solis et aliarum stellarum est interceptiva. et ideo navigantibus est periculosa et gravis. ut dicit Beda. Quia dum nebule obscuritas maris superficiem occupat. ubi debeat navis recte verti ignorat gubernator.

¶ Tunc ibi An virtus lapidum ex complexione. an ex natura Nona questio est. an virtus lapidum procedat ex complexione forme cum materia. Vel ex forma vel ex materia tantum. Pro quo notandum quod lapis est casus mixtus ex quatuor elementis. in quo est tria considerare. scilicet materia lapidis. et hec est grossa viscositas seu humidum terrestre. ita quod materia lapidis precipue ista duo elementa. scilicet aqua et terra. Huius signum est cum proprium sit terre substare aque. et omne genus lapidis precipue ad superficiem aque tendit ad fundum. Ex quo apparet cum lignum ad superficiem aque possum non cadat ad fundum. sed remanet in superficie. quod non precipue precise illud elementum quod substare aque. sed illud quod superest

Discipli. schola.

aqua. videlicet aere. Querit autem questio. an diverse virtutes lapidum plequantur ipsos lapides ratione materie. ut dicitur est. an ratione forme. an ratione compositionis forme cum materia. Dicendum cum Avicenna. quod virtus est sequela forme. ex parte enim materie progredi non potest. quia cum omnes lapides eandem habeant naturam sequeretur quod omnes haberent eandem virtutem. Verbi gratia. quod omnes fugarent venena. concordarent discordes. attraherent ferros. et sic de alijs virtutibus lapidum. De quibus Albertus magnus in suis tractatibus mineralibus. Forma igitur que

simil. an ex unius tantum incursum. **¶ Quid pluviæ dulcedo** **¶ Putrefactio hyemalis**

est natura principalis et per consequens principium motus et quietis est quod virtus lapidum consequitur. Unde forma substantialis lapidum est natura movens et inclinans eos ad proprias virtutes ad suas operationes exercendas. Ubi sicut forma hominis movet ipsum ad virtutem operationem eorum que non operatur a simis. Sic forma magnetis et adamantis movet ipsos ad virtutes operationem eorum que non operatur cristallum vel margarita. Hec autem questio in generali proposita potest specificari hoc modo. An virtus adamantina procedat ex parte materie tantum. vel ex parte forme tantum. vel ex parte compositionis forme cum materia. Patet responsio. quod attractio sequitur virtutem adamantinis. virtus autem plequitur formam et non materiam.

¶ Tunc ibi Quid pluviæ dulcedo Decima questio ponebat. que sit pluviæ dulcedinis causa. Pro quo notandum quod calidum adveniens humido duo facit. Vel ipsum adurit. ut caliditas solis per continuam actionem in aquas maris ipsas adurit. et ex hoc causa amaritudo ipsi maris. vel non adurit. sed digerit et decoquit attrahens et alleuens humiditates subtiliores ex aqua ad aere ipsas calefacit. ex qua digestione et decoctione dulcedo relinquitur. Et hoc modo aque pluviales efficiunt dulces. Hinc est quod modica per pluvialis aque humectatis segetes plus recreat suscitatur et fructificatur. quam si multa aque fontalis aut fluviialis super ipsas se generetur aut fundatur.

¶ Tunc ibi Putrefactio hyemalis Undecima questio ponebat propter quid fontes in hyeme sunt calidi. in estate vero frigidi. Videmus enim fontes in hyeme fumare. talis autem fumatio attestatur fontium caliditatem. Huius ratio est. quia frigus vehemens et excellens tangens terre superficiem invenit in ipsa caliditatem in estate per poros terre receptam. Agendo autem in ipsam caliditatem depellit eam ad interiora et ad terra viscera. in quibus est reclusa ipsa aqua ex qua fontes et fluvij generantur. Hec autem caliditas resistit actioni sui contrarii scilicet frigiditati. Ex qua quidem resistentia ipsa caliditas fortificatur. nam contrarium agens in suum contrarium si inveniat resistentiam in ipso sua virtus minoratur et virtus alterius contrarii fortificatur. Et hoc modo relinquitur caliditas in aquis fontium tempore hyemali. Huius simile est. quod in hyeme dum

Boetius de

manus vehementer est in frigida si apponat igni vehemens calor agit in vehemens frigus quod est in manibus. Frigus autem calido resistit. et per hoc quod magis resistit magis fortificatur. et hoc modo contingit manum pati maiorem puncturam. sed tamen per continuam ignis applicationem tandem frigus expellitur. Sed frigus in hyeme circumstanti toti terre calidus susceptum in terra depellit ad eius inferiora. Et sic calidum resistens fortificatur. Preterea huius

alia ratio est potest. quia tempore brumali porri terre stringuntur. ita quod calor terre tamen modo per fontem valde evaporare. Sed

tempore estivali porri terre calore solis apiuntur. quibus aptis caliditas terre inclusa valet exalare. Et quod terra naturaliter est frigida. ab lente calido frige facit venas et fontium meatus. Hinc etiam trahit causa cur homines in hyeme sunt celerioris digestionis quam in estate.

Tunc ibi Ubi sus triplex emissio. Duodecima questio querebat. Cur sit triplex visus emissio. quod est intelligendum. Cur quidam animalia acute quidam acutius. et quedam debilitate vident. Sed potius intelligendum est de diversis dispositionibus lineae ductis visum super rem visibilem. Nam omnis visio fit secundum triplicem lineam ad modum trianguli vel pyramidis constructam. quarum due procedunt ab oculo. et extenduntur super duas extremitates visibiles. Et tertia est per modum basis huiusmodi protensa ab una extremitate visibilis ad aliam extremitatem eiusdem. Locus enim illius figure huiusmodi imaginari debet in oculo. basis autem in re visa. Et si contra radios visuales visibilis a visu distantia contingeret visibile non videri. Et ad perfectam visionem tria exiguntur. scilicet organum. verbi gratia pupillus oculi ut sit determinata distantia situatum. Alias enim visum circa visibile iudicando contingeret errare. Nam quanto obiectum visibilis plus distat ab oculo tanto concursus radiorum siue linearum visualium constituit angulum acutorem. et per consequens ratio res visa apparet minor. Hinc est quod sol apparet parva quantitate cum tamen sit maior tota terra. E converso pro quanto visibile est propinquius oculo tanto concursus radiorum visualium constituit angulum obtusiorum. Et per consequens tunc visibile maius apparet.

Tunc ibi Colorum concretio. Ultima questio proponebat. propter quod sit colorum discretio. Ubi notandum est. quod color secundum Aristotelem in de sensu et sensato est extremitas perspicui in corpore terminato. Non enim dicit quod sit extremitas corporis simpliciter. sed potius extremitas perspicui. hoc autem dicit quandam corporis qualitatem. Dicitur autem extremitas perspicui quia color apparet in extremitate. Et dicit in corpore terminato vel determinato. ad differentiam corporum indeterminate.

caliditas. estivalis frigiditas. Ubi sus triplex emissio. Colorum concretio.

Discipli. schola.

33

licet enim in corporibus indeterminatis aliquis est color. ille tamen non est in eius ratione perspicuitatis. aut ratione pure transparentie. sed ratione alicuius terminationis. Fit autem in corporibus indeterminatis. Verbi gratia. in aqua vel in aere lumen. et actus corporum indeterminatorum. et neque vero dicuntur variationes eius. sic quodammodo nigra dicitur privatio respectu albi. quod est minoris perfectionis. minusque de natura lucis precipue

Generant autem colores medij per extremorum colorum admixtionem. ita quod libet per extremorum commiscionem partibus alterius. De his autem ad libitum de sensu et sensato tractare relinquat. Tunc ibi Cum igitur.

Cum igitur istarum questionum difficultas solutio animi mutationis non posset adimplere. proxi studuit predictis postpositis subiungari. Ubi videlicet virginibus in terdium ductus parentibus sic respondit. Improbos corruptas. lectos detestor aniles Nil mihi cum feda virgine solusero. Spretoque predictis. ut pote solutionibus difficultibus perbolemei preceptis inquit de cetero insistam. Sed signorum gradus planetarumque discursus sine turris elevati one facili visu comprehendere non possunt. Quid inquit de cetero faciam. miserum est me esse hominem. vrinam humanitatem possem exuere. asineicitatemque induere: specie permutata.

Sit ergo discipuli summa magistratu subiectio. exercitij attentio. animi benivolentia. ingenij docilitas. specierum luxurie curatio. felicitatisque constantie debita professio.

facili non poterat propendit sine turris elevatione. Dixit concludendo. quid faciam de cetero. miserum est me esse hominem. vrinam possem exuere humanitatem. et induere asineicitatem specie permutata. Tunc ibi. Sit ergo

Hic Boetius enim meratis questionibus describere erat in sede rationis. ostendit quomodo fecit filii inconstantie. Et primo facit hoc. se cuidocludit ibi. Quid de cetero faciam dices. Sic Cum filius inconstantie in questionibus enumeratis proficere non poterat propter eorum difficultates studuit proximi. Et cum viderat multitudinem virginum ductus in teoium parentibus corruptas. et. ut patet in textu. Et concludit se magis solari velle quam ducere proximum. Et tandem proposuit studere difficultes questionibus per bolemei dices se preceptis suis velle insistere. Cum autem vidit quod gradus signorum et cursus planetarum de

Boetius de

Hic recapitulat seu epilogat recolligendo prius dicta dicens sic
Sic igitur summa discipuli subiectio erga magistrum. exercitij artificio
animi benivolentia. ingenij docilitas. specierum luxurie euitatio. et felicitas
constantie debita professio

Explicit liber primus.
Incipit liber secundus

Ic incipit secundus
liber et quartus
capitulum in
quo sunt ordinati in pro
hemio promissus deter
minat Boetius de sa
graci scholarium punitio
ne cum sint in partibus
alienis. Et diuidit in
tres pres principales In
prima premitit intentum cum hoc declarando diuersitatem complexionum
humane nature In secundo ostendit que requirunt ad prouidentiam scholarium
sagacem ibi. Felicitas autem discipuli In tercia declarat requisita ad scho
larium prudentiam respectu corporis ibi. Cum autem indiscipulus. Prima ad
huc in duas Primo enim premitit intentum. secundo. exsequitur illud ibi. Cum
humani corporis punitio dicens sic Omnia in precedenti libro expedita
pro scholarium informatione sunt composita. scilicet in quibus debent informari
Et quomodo se habebunt erga magistros suos Hanc autem in presenti
secundo libro de sagaci prouisione eorum est breuiter tractandum.

Notandum hic quod ex quo dicebat in precedentis libri principio quod subiectione
est aptitudo discipuli cognitionem veritatis recipiendi a docente Ideo
ad hanc aptitudinem omnia que in hoc libro determinantur applicanda sunt
et reducenda. quod in hac parte determinate sic reducendum est. Ostensum
in parte precedenti in quibus debita aptitudo discipuli doctrinam re
cipientis consistit. quod in processu ad scientias ordinato Et in debita sub
iectione respectu docentis. que in tribus consistit. videlicet docilitate be
nivolentia et attentione Hinc autem pertractat de prouisione aptitudinis
dicte necessaria. que ad eam amminiculatur. ipsa quoque inducit Quoniam
enim Aristotelem natura humana est multipliciter ancilla. Propter enim
militie exercendum indiget pluribus. videlicet armatura. seruis. equis. et
alijs huiusmodi sibi necessarijs Sic etiam homo pro vite sustentatione
indiget victu et vestitu sibi congruis loco conaturali Homines autem
diuersarum sunt complexionum. et quidam minus quidam vero magis
ad scientiam sunt apti. quoniam anima corporis complexionem participat
ut dicitur auctor sex principiorum Et quod hic agitur de aptitudine cognitio
num veritatis recipiendi. etiam determinandum est de complexionem que
ad ipsam amminiculatur. Complexio autem indiget nutrimento. Et

Omnia siquidem superius ex
pedita ad scholarium in
formationem sunt affixa
Nunc de eorum sagaci pro

Discipli. schola.

34

si studium exercere debeat. indiget loco. quia studium sapientie est pusillu
giatum ut loco solitario magis sit aptum Alia vero studia sicut milita
ris et architectonice et cetera in publico conuenientius exercentur Huius
mentum igitur et locus complexionem et studio organice obseruatur Huius
autem visus obseruatur in oculo. sic complexio in nutrimento. Unde simile
est in medicinis Ipsa enim ex quo tractat de sanitate Primo ostendit in

uisione breuiter est transcurrendum.

Cum corporis humani conditio
regmate. sanguine. colera. melanco
lia consistat suffulta. ab aliquo predi
ctorum quemlibet necesse est elicere
preminentiam **M**elancolico

quibus sanitas consistit
quia in humorum ade
quatione. postea definit
nat de his que ad. sanita
tem amminiculatur. et
que inducunt et seruant
sicut sunt humorum eua
cuatio superfluoꝝ. die
ta congrua. et alia huius
modi Sic recte procedit
Boetius. postquam deter
minauit de his in quibus

aptitudo consistit. iam tractat de illis que ad eam amminiculatur Et
hec sunt conuenientia loci. studij et mensura alimenti cuiuslibet apta.
Tunc ibi. Cum corporis humani

Hic Boetius exequitur intentum ostendendo diuersitatem complexio
num. Et diuidit in duas Primo facit hoc in generali Secundo in specia
li ibi Melancolico pro. dicens primo sic Cum natura humana posita. sit
ex quatuor humoribus. scilicet regmate. sanguine. colera. et melancolica necesse
est quemlibet hominem habere preminentiam in uno predictorum

Notandum hic quod complexio humani corporis quatuor humorum
bus melancolia scilicet regmate sanguine et colera suffulta est. Unde necesse est
quemlibet hominem ab aliquo predictorum accipere preminentiam. scilicet vel in
sanguine vel regmate seu alijs duobus Et est humor ut hic sumit corpus
humidum in corpore animalis generatum aptum naturam nutrire corpus. et est
quadriplex ut dicitur est et quod secundum Aristotelem secundo de generatione. ex
tremo sumus et nutritur. Ideo cessante humore in corpore animalis
sequitur eius desiccatio

Secundo notandum quod complexio potest sic describi Complexio
est tertio seu mixtio secundum magis et minus dominas abcedens et recedens ab
extremis ad medium non simpliciter. sed quo ad nos. Vel sic. Complexio est
dispositio ex trinitate vel sufficienter apprensus significans causas in
trinsecas. Similiter se habere Vel sic Complexio est dispositio alicuius
de quatuor humoribus resultantibus ex quatuor elementis aduicem secundum
portionem inequalitatis Tunc ibi. Melancolico vero

Hic inspectali determinat de complexionibus Et diuiditur in quatuor
enim quatuor sunt complexionem. partes patet. Et primo determinat
de melancolica complexionem. dicens sic. Melancolico timore et tardis

Boetius de

eari subiectio Necessarium est studere in loco secreto & anguloso. ubi non sunt magni strepitus. ubi etiam non est lux intensa. Et gaudebit modica saturitate. cauendo sibi de serotina comestione. gaudebitque potibus mediocribus ad nature sue subsidium. prout labor studij requirit potest recipere potum plenarie & alia. & foueri ad mensuram ne nimia studij proteruitas generet in ipso thymum & pectoris strictitudinem & anhelitus.

¶ Notandum hic quod complexio melancolica est quando mixtus ex quattuor elementis componitur seu humoribus ubi humor terre predominatur alijs humoribus in mixto existentibus. Et ideo si ille humor est frigidus & siccus sic talis complexio est frigida & sicca & terre assimilatur. Sunt autem melancolici inferius grossi. superius autem apparere macerenti. eo quod melancolicus secundum humorum melancolicum est complexionatus. Deleat vero est humor terreus & grossus naturam hominis deprimens in naturam terream. Unde melancolici sunt terre comparabiles. Terra autem inter omnia elementa est plus materialis propter quod etiam dicitur sex omnium elementorum. Ideo etiam melancolici maxime sunt grossi & minime agiles. Et propterea dicuntur etiam subiecti pigricie. Sunt etiam timorosi. timor enim opponitur audacie. Audacia vero est ira quod accensa principaliter propter bonum. Ira enim est accensio sanguinis circa cor. Cum igitur melancolici sunt humoris grossi. eo quod sunt naturaliter frigidi & sicci. ideo calor eorum non habet virtutem accendendi sanguinem. propter quod sunt timidi. Debet etiam eos studere in locis secretis & angulosis. quia secundum Auicennam immunitas a materia reddit nos intelligentes. Sed melancolici sunt maxime materia onerati. unde impeditur circa sensum omnis virtus intelligendi. eo quod necesse est quicunque intelligit fantasmata speculari. ideo debent esse in locis secretis. Et etiam quia timidi sunt. ideo ad loca secreta fugiunt. Vel etiam quia valde sunt materiales difficulter recipiunt impressionem alicuius cognoscibilis. propter quod faciliter possunt impediri. ideo nullatenus circa se strepitum pati possunt. Debet etiam melancolicus precauere nimiam saturitatem. qui a cum sit grossus ex saturitate nimia grossi humores pessimi possunt generari. & sic fieret calor omnino inhabilis. Luz etiam natura digestus ut sic corpus reseruet. Debet etiam precauere cenam tardam. quod somnum sit digestio. & humorum congregatio. Ne igitur humor genera-

vero timor pigricieque subiecto sub locis secretis & angulosis. strepitusque carentibus. lucisque parum recipiendis studere est opportunum. Saturitatemque declinam. serasque precauere cenam. potibusque mediocribus gaudere ad nature subsidium. & prout studij desiccatio exigit

Discipli. schola.

tus ex cibo abundanter excessiue siue in somnum ad cerebrum ascendat ipsum destruendo. ¶ Consequenter notandum quod melancolicum complexionis sunt. Nam melancolicus est inuidus infidelis fallax inconstans animi. tardus in omnibus factis. inordinatum habens appetitum. diligit enim esse solus. est timidus dum homines debet inspirare. hebes est ingenio. plures habens carnes. multum bibit. quia est siccus natus

raliter. Darum comedit quia non potest digerere ratione frigidi. parum appetit coitus. Fubiles vel parum potest. quia frigidus est & siccus. Si vere vult appetere. cibaria calida & humida puluero sa. seu bene pipera sumat. bonumque vinum aut potum calidum poterit. aut reseruetur ris vite. Sic enim ratione caloris in cibis et potibus existens ca-

plenaria potus receptione ad mensuram confoueri. Ne nimium studij proteruitas thymum generet. anhelansque thoracis strictitudinem

¶ Flegmaticus vero licet strepitu rugientibus cibibus lucisque capacissimus studij preceptis potest informari. potulisque plenioribus potest sustentari. ciba-

lor naturalis augmentatur. Et ratione humiditatis nutrimentalis humidum radicale incipit augmentari. Et sic plus appetit & plus potest sine his. Et sunt hec signa in his metris contenta. Inuidus & tristis. cupidus & terrens. Non expers fraudis. timidus. luteus coloris. ¶ Nota thymus est consumptio corporis naturaliter humectantis ex alteratione corporis proueniens. Unde thymus p flegmaticis emissionem consumunt. sic quod vix curem super ossa obrinent. Unde lauto cibo possunt vitam plerare. Thorax est pectus vel lortica. Tunc ibi. Flegmaticus vero. &c.

¶ Hic ostendit proprietates flegmatici. Et vult quod flegmaticus potest informari doctrinis in locis clamorosis & capacissimus lucis. Potestque foueri multis potibus & nutiri diuersis variisque cibariis. Et si licet at dicere potest semel in mense actum venereum exercere. ¶ Notandum hic quod flegmaticus potest informari documentis studij in locis clamorosis quod frigidus est & humidus. Dorus autem est calor & licetatis inductus. Si enim contrahat ad corpus calor generat. Quia igitur frigidus est motus qui est actus studij difficultior est in maiori strepitu. quod tenus mouet. & ita calor in eo interdet. & quod omnino humor superfluus digerit. Hic enim flegmaticus sanguis non ita nobile sicut colericus. Et non facilius strepitus in actu studij ipedit. Strepitus tamen non mouet. sed impedit speculariter intellectuale. Et si autem flegmatica complexio quod aliquid mixtum propter quod quatuor elementis siue quatuor humoribus natura elementorum & partibus. ita quod humor aquosus alij ponatur humoribus. Tunc flegmaticus est frigidus & humidus licet.

aqua. Et naturaliter omnes mulieres flegmatice sunt complexionis. Signa autem per que cognoscitur flegmaticus sunt hec. Est albi coloris. carnosus parua ossa respectu sue carnis habens. facie pinguis. non cito irascitur timidus. et non letus ratione frigidi constringentis. multum comedit. minus bibit. tardus est in factis suis. capillos habet molles et rectos. multum continuare potest coitum. quia humidus. parum tamen appetit quia frigidus. Si vero multum appetere velit bibat fortia vina. comedat cibaria calefactiva. sic confortabitur in eo calor naturalis. De signis et proprietatibus flegmatici dantur hec metra. **Hic somnolentus piger in spuramine multus. Est huic sensus hebes pinguis facie color albus. Et ratione humiditatis cito addiscunt sed male retinent. et ratione frigiditatis tarde loquunt. Etiam ratione frigiditatis parum appetunt coire. ratione autem humiditatis multum possunt.** Tunc ibi. Sanguineus vero. et.

Hic ponit proprietates sanguinei dicens sic. Sanguineus cuius complexio est nobilior inter ceteras studere potest in omni loco. et sepe ludendo questiones incorporare grauissimas. non tamen in hoc est sepe confidentus. Scientia enim melius a quocumque acquiri potest studendo quam ludendo. et debet delectabilibus uti cibariis et potibus subtilioribus. **Notandum hic. quod sanguinei sunt naturaliter calidi et humidi quod faciliter recipiunt et recepta retinent. quod propter aprissimi sunt ad disciplinam. Unde sanguinea complexio est quando mixtum aliquod ex quatuor componit elementis. ubi aer et terra eius predominant alijs elementis. Vel ubi sanguis nature aeris alijs humoribus ab alijs discussis elementis in mixto predominant alijs elementis. hoc complexio est calida et humida acri comparabilis. Signa huius complexionis sunt sepe quod est letus. cantans. largus seu liberalis. amabilis. mediocriter rubeus coloris. pius. constantis. moderatus. ad virtutes naturaliter inclinat. non multum loquens. nec nimis tacens. sed factus non precipitans factus. non habens appetitum inordinatum. vult conuiuere sodalibus bonis. faciei non rugose. multum appetit propter caliditatem. et multum potest propter humiditatem. vnde uersus. **Laxus amans hylaris ridens rubeus coloris. Cantans carnosus factus audax atque benignus.** Tunc ibi. Colericus vero.**

riusque omnigenis confoueri. **venereusque accessu si fas est dicere inensurnus permoliri.**

Sanguineus vero cuius complexionis fauorabilior propago est. omnibus sinibus ac cibariis potest adaptari. quem ludendo sepius grauissima questione nouimus confoueri quam si obliquantibus hircis parietes solus occillaret. non tamen in hoc semper est confidendum. Hunc autem cibariis omnigenis gratissimis. potibusque lenientibus decethylarari.

Hic ostendit conditiones colerici. Et primo facit hoc. secundo subiungit quandam cautelam. ibi. Cauendum autem est. tercio rimo. uer dubium ibi. Si autem qualitaris. Primo dicit sic. Colericus qui est pallide faciei studebit in loco solitario. ne bilem infundat propter nimium strepitum in suam societatem. Hec etiam venerabilem magistratum leuat maiestatem. Et subdit dicens. Quantum vitanda est lesio in magistratus. Potest colericus etiam uti cena grandi. etiam et potu forti. Subiungit quandam cautelam dicens. maxime est cauendum ne litis horroz in potu amministrazione extrahatur. Et ultimo remouet dubium sic incidit. Cum sit dictum de quatuor complexionibus posset aliquis dicere. quomodo nos habere poterimus dicarum complexionum cognitionem. Remouendo dubium hoc dicit. Boetius. si igitur ueris assignare qualitates. consule philo sophos speculatuos seu medicos. et sic fit mentibus incitatum. gnotosolitos. id est nosce teipsum.

Colericus vero pallidule effigie. et plerumque subiectus solitudini semper supponatur. ne nimium strepitus auditu bilem in totam effundat cohortem. sicque magistratus venerabilem ne sedat maiestatem. Quam magistratus lesio est vitanda. Hunc cena gratiori nouimus sustentari. potuque fortiori deliniri. Cauendum autem est ne litis horroz amministrazione potus istius rabidum mentibus extrahatur. Si autem

Notandum hic quod complexio colerica est quando mixtum componitur ex quatuor elementis siue humoribus. sic tamen quod humor igitur colericus alius humoribus in eo predominat. Signa autem per que cognoscitur hec complexio sunt ista. ipsum esse pallidum sicut est cinericus. quod actionem calidi super humidum consumptum significat. etiam fortiter bibit et plus quam comedit. gracilis non carnosus. factes eius macra et gracilis. cito irascitur. irascitur eius cito transit. audax est. preceps in omnibus factis. in tremore immoderatus. quia si nullum timens loquendo. capillos habens duos et nigros. superiora eius sunt grossa. ossa magna neruos et musculos habens duos. Nobilis et uelox est et non piger. quia calor est facilliter mouere omnia membra. prodigius est semper dans. circustantias non attendens. multum appetens. quia calidus. parum potestens quia sicus. Unde si utatur humidis cibariis et calidis. vix potest pullis iuuenibus in recenti aqua decoctis. hec nature eius possunt infragari. Signa hec iam dicta habentur in his uersibus. **Hylaratus factus lax. irascens prodigius audax. Astutus gracilis sicus croceus coloris. **Si quis dicat. Quicquid super de celo et mundo habet quod omnia mixta habent predominium a terra. Et licet. ideo mouentur.****

ad centrū ratione grauitatis. Videtur ideo q̄ omnia mixta sunt melā colica. Dicitur ad hoc duplex est p̄dominiū elementoz̄ in mixto. Q̄dam em̄ sumitur. fm̄ qualitatem em̄. aliud vero fm̄ p̄tatem mol̄. Dicitur igit̄ Auerrois intelligit̄ de quantitate molis. quia in omni mixto terra hoc modo p̄dominatur. Vtrum em̄ debet esse firmum et non cito frangibile. cuius causa est terra. Sed dictum auctoris intelligit̄ de qualitatam p̄dominiū. Unde aliquando quantitas terre p̄dominatur alijs. aliquando qualitas et operatio ignis. et sic de alijs complexionibus. Hoc igitur modo complexiones foriunt speciem et numerum. **C**onsequenter notandum q̄ nū

que due complexiones in ambabus proprietatibus opposite simul esse possunt in eodē. vt flegma cū colera. et melācolia cū sanguine. nisi in gradu cōtracto. Et q̄ cōtraria sūt eodē inesse nō possunt. fm̄ tamē esse remissum isti quattuor humores bene in vno cōgregant̄. Et q̄ habet similitudinem ad inuicem facilius inuicem componi possunt. vt flegma cum melācolia. quia communicant. Sed melācolia et sanguis ad inuicem componi non possunt quia in ambabus p̄tibus seu proprietatibus differunt. Et similiter colera cū flegmate facilius componi non potest. cū etiam in ambabus qualitatibus repugnant. Quia igitur quattuor complexiones p̄acte raro p̄e et simplices reperiunt. sed sepius p̄mixte. id est no scere eius cōplexiones nō est puerile. Que tamē complexio in vno q̄ q̄ genere p̄dominet̄ capi p̄t aliquo mō p̄ signa antedicta.

C Nota q̄ p̄plexio sanguinea q̄ calida. Et hūida assimilata aeri. vere venter australi. et inter planetas ioui. ac inter etates hoīs iunēt̄. Hec omnia calida sunt et humida. Flegmatica vero p̄plexio assimilata aque iter elementa. hyemi iter p̄tes anni. fauonio inter v̄tos. lune iter planetas. et etiā serui muliebri. Hec em̄ omnia frigida sunt et hūida. Colerica complexio assimilata igni. sub solano estati. et etati virili. et inter planetas soli. Hec em̄ omnia calida sunt et sicca. Sed melācolica assimilatur terre autumno. boree seu v̄nto septentrionali. saturno. et decrepituū. quoniam hęc frigida sunt et sicca. **C** Notandum q̄ triplex est colera. scilicet combusta temperata et melācolica. Combusta viget in hominibus nigram habentibus faciem. quasi solaribus radijs combustam. Et tales sunt multum rebelles de facili ad iram commouentur. et cum inebriantur furibundi. Temperata autem colera viget in hominibus pallidam et aliquantulum rubeam habentibus faciem. Et sunt tales discretiores in mente. et frequenter furiosi non multum legnes. Colera autem melācolica viget in hominibus lurulētā facie habentibus. et sunt huiusmodi spiritus

qualitatis assignate ignorās sit societas theoreticos consulat. seq̄ sic p̄gnoscat: pluribus vero mētibus intimatū est gnotosolitos Felicis p̄o discipuli

semper habentes varias ymaginatioes phantasticas. Et de tali intelligit̄ lra Lucibi Felicis aut discipuli. et cetera. Hic ponit quoddam p̄ceptū generale. Et p̄mo facit hoc. scdo dictū suū magis restringit̄ ibi. Si autem discipulus adhuc p̄ma diuidit̄ in duas. p̄mo ponit doctrinā. Scdo p̄tra detractore exclamat̄ abi. Quid ei detractore nequit? P̄mo de sic. Discretio felicis discipuli gaudeat. se subijci magistru. et metuendo em̄ diligit. et in or

discretio magistratui subijci gaudeat. Eumq̄ metuendo diligit. fidelis existat ne sub picturate dilectionis obtentu albinus existat detrahendo.

Quid enim detractore nequius. vt magistratus detractore. etiam si mille fuerint. Venienti autem magistro assurgat pro loco et tempore ipsum salutatio inclinēt. eumq̄ si iubeat assurgatur. Dansioni quoq̄ eius si p̄t se inserat cohabitando. vt sic castigatus non solū se remordeat. verū etiaz si locus affuerit. ad eū confluat diligenter inquiredo. Si autem discipulus

essentiū est nequeat semper magistro suo exhibere p̄sentia. interdū p̄ter habitacionis distantia. et quicq̄ p̄ter alterius rei cam. tūc habeat dictas lateri suo promotas. quibus diligenter imprimat q̄ sibi expressum fuerat a magistro. **C** Notandum hic q̄ felix discipulus gaudenter se magistro suo subijcere ipsumq̄ timere debet. Nam qui non timet non obedit. et si nō obedit non est subiectus. Non autem sic debet timere ipsum sicut fur patibulum. sed vt debitos honores sibi impendat. et eius mandato se subijciat. ipsum in nullo commouendo. Ipsam etiam diligere debet. quia si non diligit ipsum. p̄cepta sua non custodit sed contemnit. Talis autem p̄emptus subiectione impeditur. Debet autem discipulus debet tam exhibendo magistro reuerentiam tempore et loco assurgere. Nō quidem omni tempore. q̄ non dum studio est impeditus. nec omni loco. q̄ non in scholis vel locis studiū. Et si potest discipulus commorabitur magistro suo. ne solus in studio se remordeat. Tunc autem quis se remordeat dicitur in studio quando p̄no intellectu ad aliquid acquirendum laborat. quod p̄ se inuestigare non sufficit. Discipulus em̄ quicq̄ magnos circa materiam aliquam facit labores super qua facilius possit a magistro suo expediri. Si autem cum suo magistro moram habere nō possit ha

Boetius de

beat dicticas in quibus dubia emergentia conscribat. tempore vt opus
suno eorum solutionem suo a magistro inquirat

C Nota dictica dicitur a dictamen et ycos custodia. ynde. Clerice
dictica lateri sit semper amica. Nam sine dictica vix retinebis ita tres
vix audita perit. littere
ra scripta manet. Sed
obijceret quis hoc est
contra commune pro/
uerbium scilicet cordi
non carere. rē.

Dicitur ad hoc qd ista
non opponuntur po/
rest enim primo dubi/
um notificari et dicti/
eis inscribi et postmo/
dum intellectui.

Et sic non solum dicti
eis est commendandus
Tunc ibi Cum autem

Postq̄ Boetius ostē
debat preceptum quod
dam obseruandum in
discipulis propter ap
titudinem recipiendi cog
nitionem veritatis a
docente

Hic ostendit quedam alia precepta Et dicitur hec ps in duas. nam pmo
ponit illa pcepta. scdo declarat eorū cas. ibi sic artozopi mucor. pmo
de sic lū igit̄ p̄ner̄s studētū seu scholarū fuerit concors. ita qd habeat
positū insimul morādū per rēpus vnius anni aut circiter. tunc quicquid
est qd iuxta eorū facultatem festinent sibi. parare copiam salis frumētū
lignorum et copiam vindemie. Sal quidem et ligna in estate. frumenta et
vina in autūno. et in capricorno congeriam carnū. Hoc em̄ maxime con
sentaneū est sanitati. Et assignat causam. Ne mucor artozopi inficiat an
helicum. et ne etiā vinū insipidū cordis secreta pfundat. et ne etiā sequa
tur rancor carnū. Et ne fetor triture inclusus corrumpat intestina. et ne
lignorū defectus p̄trahat membra. et etiā quod peius est ne cōtinua in
firmitas sequatur

C Notandum hic qd fm̄ philosophū in politictis. homo viuens solū
tariē aut est deus aut bestia. Rō est qd est adeo rudis qd de nullo curam
gerit. Et hic bestia no la tur. Non em̄ viuit vt hō. eo qd vite intellectuale
non insidat. aut est adeo perfect⁹ felicitate mellitica coria qd nullo modo
get. Et sic deus id est diuinus esse dicitur. ynde hmo naturaliter est

Discipli. schola.

animal politicum et ciuile habitans inter alios homines. vt sic homi
nes sibi mutuo suppleant defectus. Docet autē hic autor qualiter scho
lares sibi prouidebunt in diuersis variis eorum defectus suppleantibus
nam contracta societate congrua scholares prouisionem faciunt in nu
trimentis et alijs ad vsum vite necessarijs. vt in sale. lignis. carbonibus
pino. frumento. et alijs hmoi corpus p̄uantibus. p̄plexione iuuantibus et
ad aptitudinem inuen
tam amminiculantibus

geriem carniū. Q̄ p̄ficiens sani
tatisq̄ consentaneum secundum sa
cultatem in vnum componere. Nec
arthocopi mucor anxonarius anbe
litum infirmet. Et ne vini insipidi a
cor cordis secreta confundat. carni
um laniste rancor salisq̄ tritura fetor
inclusus intestina corrumpat. ligno
rumq̄ defectus membra contrahat.
et quod deterius est quotidianis in
curisibus ingrossetur anxonarius.
Magna p̄o discipuli p̄moditas ē. put
facultas suppetit necāria m̄gratui ex
bibere nedū ei p̄inbiat executiōi rerū

C Item pro vobis cabulis rectus notetur pmo qd arthocopus dicitur ab ar
thos grece qd est panis latine et copos labor quasi panis cum labore fac
tus. Unde est arthos panis quod pbat arthocopus

C Item rancor dicitur carnis p̄prietas. Acor vini. et mucor panis vni
in cuius sepe popina. Dulcidus est panis caro rancida pendula vina.
Tunc ibi. Magna vero discipuli rē. Hic boetius p̄tinuando p̄
positum suum ostendit quid expediat magistro et discipulo commodi
tas vt suam iuxta facultatem magistro suo prouideat de vite necessa
rijs. ne tempore quo sibi intendere deberet instruendo circa rerum venali
um curas se habeat occupare. Subdit exclamationem dicens. Q̄ ab
surda est egeitas magistratus

C Notandum hic qd magna in hoc consistit discipuli commodi
tas vt iuxta sue facultatis exigentiā suo prouideat magistro de vite neces
sarijs. Sic enim tanto potest fidelius per eum informari. ymmo nun
q̄ sibi facere poterit condignam laborum recōpensationem. Unde sicut filius
propter substantiam quam assumpsit a patribus. nō sufficit eis. rē
Dij

Boetius de

bere equiualens Sic nec discipulus magistro p scia ab eo sibi ministrata In signum cuius dicit philosophus in ethicis. dijs parentibus et magistris non potest reddi equiualens. Faciat igitur discipulus magistro suo iuxta facultatis exigentiam laborum recompensam. sed in uite necessarijs subueniendo Nec (vt dicit autor in textu) tempore instructionis scholarium uictualium procuratori habeat intendere. unde fructus scholaristici proueniat menozamentum. Nam pluribus uictus minor est ad singula sensus etc. Tunc ibi Loricum autem vetu

Hic agit de prouisionibus adhibendis inferioribus dicit sic felix discipulus abstinere se a frequenti lorricum et perularum accessu. immo quanto talis rarior tanto salubrior. Subiungit etiam dicens. Ne uetule et lorices pmittat. domus eius accedere suggerat famulan tibi seu consulant aliqua quibus fieret et depauperatio seu difamatio quoniam raro reperit fidelitas seruicium et in piculo constantia Subdit exclamatio nem dicens Ne seducenti mancipio cui delectio domini plenarie confidit. immo tali nihil se dius seu ingratus ualet inueniri

Notandum hic quod studentes sibi prouidebunt congrua de familia tam quo ad sexum muliebrem quam etiam masculinum. Ut per eam de cura domestica subleuari scholaristicis actionibus tanto efficacius valeant inhare. licet enim ipsi indigeant mulieribus. non tamen eas debent attrahere. quia cum mulier naturaliter sit meretrix ne lotrix ad suum uenies mancipium ipsum alluciendo mala sibi persuadeat quibus bona sua forsitan dilapidarent **N**otandum circa uocabula textus. quod agonia uel agonia dicitur locus belli. ab a quod est sine et gonus angulus quasi sine angulo. quod fieri solet sine angulo Sed secundum Augustinum uenit a uerbo angostis ere In agonizare. i. certare In agonista. i. pugil

Item mancipium idem est quod famulus. et dicitur a manus et captio quia seruus debet esse captus manibus. i. potestatis sui domini. ita quod suis preceptis obediat. quod si non fecerit uerus non existit seruus

Tunc ibi Hospitium mundum. etc.

Hic declarat Boetius seruitum infidelis dicens sic Seruus fidelis. Hospitium de

uenalium indulgeat comparationi. Quod absurda est magistratus egestas lorricum autem uetularumque remotio quam summum opere apprecianda est. earumque accessus quanto rarior tanto salubrior. Nec dum uenerit aliquid quid suggerat. inquinatum. uel a mancipio extrahat quid permollitum. quoniam mancipiorum raro reperitur clementia. rarior in agone constantia.

Ue seducenti mancipio in quo confidit plenaria dominantia

Discipli. schola.

mundi sui seruabit mundum et thoral dealbacum. Nec enim sunt signa fidelis serui. Oppositum autem est de mancipio detrahenti. Tunc ibi Lunctos terreat

Dilectio. quid tali sedius est quid tanto grauius. Hospitium mundum. suppellex mundatum. thoral dealbatum. mancipij prudentia rerum exitu consideratis sedulitati dominice semper assistentis decenti uultu sunt componenda. Quid mancipio detrahenti crudelius est Lunctos terreat infelix climas ab eliminando dictus. non enim exrecontrahens. que cum nycostrati munera suscepisset. primo ei uultu seruiuit blandiori omnia ad nutum administrans. fidelis per omnia existens. fideliozem se esse promittens. Quisquid uero nycostrati possidebat fidelitas ipsius commissum est infidelitati. quid plura. cum nequissimi elimatis infelix prouidentia cuncta prouidisset sibi suppeditari. carnerumque rerum uenaliuz commercia omnia in duplo quam essent appreciata dominicis auribus intimabat. Sicque totius substantie hausit incrementa nycostrati in summam traxit

Hic declarat exemplariter predicta de quodam seruo qui uocabatur climas qui habebat dominus qui uocabatur nycostratus. Iste autem climas primo intrans hospitium domini sui exhibuit se fidelem. et promisit se in post adhuc fideliozem. Et sic dominus suus omnia sua bona commisit sibi disponenda. Quod uidetur dictus climas dixit se in duplo plus expendisse in rebus usus humano necessarijs quam rei ueritas habebat. Quo dominum suum in summam traxerat paupertatem. creditorumque in exclamatione de urnam. Nihilque mentis amarius impium potest. Maxima autem perueria domini sui serui in cognitione cum prouiderat. Tandemque eius serui per suo errore increpabat. quod dictus climas dum audiuerat in serua proumpens contumeliosa dominum suum interfecit. Corpusque suum domini sui nycostrati canibus dimisit deuorandum. Tunc Boetius exclamando dixit. Quod detestabile factum proditoris impietas pertrahat.

Nota quod tria sunt genera seruorum fugiendorum. scilicet subtrahentium. Unde hic Boetius nos edocuit. Secundum est bilinuium. Unde Boetius laus recitat in textu proxime sequenti. ibi. Seruus autem bilinguis. Tertium est seruo crudelium. unde in textu immediato sequenti iam allegatum terreat ibi. Seruo siquidem crudelitate Tunc ibi. Seruus autem bilinguis etc.

Boetius de

fortuna fuerit nimis prospera subueniat ei in temporalibus. Si preuentur egreditur manu sibi porrigat adiutricem. Sicq; terra mortis affuerit caligo. ut superstites disponat facultates. Si vero conualescat ut eum sustentet. pascat. limat et consoletur. Quo ad scientiam d' dem. videlicet ut permutatim gaudeant libellis repetitione dubiorum et errorum castigazione tam in moribus q̄ in scientijs. solatio sicut. etiam iocis ad honesta res spectantibus sibi h'ni/tem obsequantur. De/bent eni solaciofis id eorum generibus honeste mutuo obsequi. q̄a tranquilla requies vite humane est necessaria. Per ipsam enim spiritus qui vitam hominis ducunt et vegetant recreantur. Hec autem

tem' propriij auctoris cōsumptiua est

Am me parentis puidencia
eius colloquio ut asstoler die/
bus paucis pmittens cōsolari atheq

requies in iocis quodammodo consistere videtur. eo q̄ locus quieti assimilatur. ut ait epocras. Denus licentiam iocis sicut damus licentias quieti. Quies autem est necessaria curis que studium virtutis et scientie impediunt. Per iocum igitur cure depelluntur. Subdit Boetius in textu q̄ integritas socialis dilectionis manebit ad modum rosis generata. ut ros primo noctis tempore instillat in medio inundat seu crecit. in fine vero inebriat. Sic scholaris cum socio amicitias contrahens paulatim eam augeat. et vltimate inter eos perfecte amicitie integritas consistat. non enim cito debet generari et cito corrumpi. sicut de stipula incensa cito ignis generatur et cito deficit. Sed paulatim debet generari. ut sic permaneat incorrupta. Amicus enim summo querendus est opere. Nullus enim sine amicis viuere eligeret reliqua bona omnia habens. prout habetur octauo ethicorum. Nihil enim tam aptus tamq̄ conueniens ad res secundas et aduersas. Ideo dixit philosophus quidam Amicitia est desiderabile nomen refugium felicitatis miserie releuatio. que est indeficiens re.

Item notandum hic q̄ duplex est inuidia. scilicet h'z quid et simplex. Inuidia fm quid est que venit legitimam propter rationem. ut si quis scholaris plura sciret. et alius inuideret. cogitans se etiam velle eam cum addiscere sicut et ille. talis inuidia gratuita esset et meritoria. Simplex autem inuidia est que non venit rationabilem propter causas. Et verbi gratia si quis alteri inuideret propter bona eius opera seu famam laudabilem. talis inuidia proprium consumit auctorem. et est p'ctm mortale. Et Boetius ostendit exemplariter quomodo scholaris quibet fideliter habeat socium dicens sic. Cum discretio parentum meorum miserat me athenas causa studij pmittens cōsolari eius colloquio paucis diebus par fieri est cōsuetum. tunc inueniebam ibi socium unum nomine fauoneum. non quidem a vento denominatum. sed a fauore quod multus erat

Disciplina schola

41
favorabilis. Qui cum me primo insperisset itinere fatigatum diuersa considerantem et crebro suspirante quesiuit de qua gente et patria essem. Duritibus me secum causa consolandi. et quasiuit a me an ibi propter studium venissem. quesiuit etiam cuius rois et artis essem. Post tres vero dies ostendit mihi nomina vicorum dicens sic. hic florent diuinaroes chaldeorum. hic manifesta viget gloria Tholomei. hic clara veritas Aristotelis. hic pbata platonis diuinitas. hic zenonis discretio. r'ij. s. ut p3 in textu

nas ob causam studij me misisset. vni cum vite mee inueni custodem nomine Fauoneum. non a vento sed a fauore denominatum. Hic cum me primo insperisset itinere fatigatum. diuersa considerantem. creberrime suspirantem quesiuit. cuias essem. secumq; me adduxit curialiter cōsolans breuiter inquirendo. si ob studij causaz illic ve

Notandum hic q̄ fauoneus Boetium diuersis inuolutum curis crebro suspirante cuius esset professionis vel secte curialiter interrogauit. Tunc enim ipis sic ad/ huc sunt tres erant secte principales. scz stoicorum quoz pnceps erat socrates. Sed q̄ socrates scripsit nihil de moribus. id platonis voluit

et suscipere tractatum. Alia erat secta paripatheticorum quoz pnceps erat Aristoteles. Tercia fuit epicureorum quoz pnceps erat Epicurus. Quasiuit igitur fauoneus cuius secte erat Boetius. Et ponit ibi angustius portum. Et venit a nomine angustus et portus. Presagia autem dicuntur futuroz diuinaroes. que ex coniunctioe seu concursu astroz cognoscunt. in quibus chaldei studuerunt. erant autem apud eos inuenta Tholomeus aut multum viguit in astronomia. ideo dicitur ista hoc est gl'osa scientia astronomica ipse Tholomeus. Aristotilica vero scientia vocatur sincera veritas. et q̄ falsitati est impermixta. Unde commentator ait qui recedit ab Aristotele recedit a veritate. Platonem autem attribuit cōprobata diuinitas. Platonem enim pre ceteris philosophantibus primo omnium in celestium intelligentiam et prime cause cognitionem videtur se erexisse. Erat enim plato secretarius discipulus et moribus insuauis. Sed plato in celestium cognitionem intellectum erexit. Unde et socrates supprimendo se eignum album in sinu habere conspexit. q̄ de sinu suo euolando volatu celum penetrant. se p'nu volatam engendo. Socrates experiens nouit somnum illud alicuius fore presagium. Erto igitur tempore transacto quia philosophie intendens assiduis considerationibus subtilior exiterat primo naturas rerum generalibus in inquirendo. Deinceps in cognitionem corporum celestium ingenium subleuauit. nec ibi sistebat. sed naturam celi penetrando de prima causa intelligentijs altissimas habebat cōtemplationes. Notandum ibi. Zenonis concretio. q̄ zeno geometer erat qui voluit pbare circuli posse quadrari. sicut recitat commentator. Arguebat enim sic. in quocunq; genere contingit reperire magis et minus in eodem est reperire equale. illud est commune principium ad omnes scientias. Sicut etiam illud in quo

Soetius de

cunq; genere contingit reperire extrema. in eodem contingit & medium reperire. Hoc autem principium commune specialiter ad geometriam zeno applicabat per ipsum probando speciales conclusiones. quod non est faciendum. Nam per principia communia conclusiones communes probari debent. Communis enim effectus communem requirit causam. Et speciales alicuius scientie conclusiones debent probari per specialia principia. Processit enim zeno sic minorem subsumendo. Sed contingit reperire circulus quadrato maiorem et etiam minorem. ergo contingit reperire circulum quadrato equalentem. Dicitur ergo in licet a zenonis concretio hoc est principiorum communium ad conclusiones proprias concretio vel copulatio. Unde concretio potest hic dici premissarum ad conclusionem intellectuales coniunctio vel copulatio.

Uterius dicitur hic in textu. Peribonij dilectio. quia Peribonius de amicitia & dilectione librum quendam conscripsit. Aliqui tamen textus habent delectio. q; est intellegendum q; peribonius omnia principia deleuit. dixit enim q; non conueniret contradicere. Et quia supra contradictionem aut affirmationem & negationem fundantur omnia principia. ideo delendo contradictionem omnia principia deleuit. Uterius dicitur. Dictagore promissio. Unde promissio eius fuit homines bene & virtuose viuentes post exitum corpus corpora nobilia debere ingredi. Et per talem transmigrationem depurari ut ad sedes celestes fierent habiles. Sed homines male agentibus quandam promissit penam scilicet post mortem corpus transcorporari. corpora ignobilium scilicet pecudum ingrediendo. ut per continuam transcorporationem ad penitentiam reducerentur. & ad sedes sidereas habitarentur. Dixit enim animam comparari ad corpus sicut nauam ad nauim. Naua enim potest ingredi diuersas naues. et ergo anima etiam potest ingredi diuersa corpora. Hoc autem reprobatum est ab Aristotele non enim est omnino simile de naua & nauim. & de anima & corpore. Est autem bene simile quo ad hoc q; sicut naua regit nauem. sic anima regit corpus. Dissimile tamen est in hoc quia sicut domus constructio non potest fieri per quocunq; instrumenta. nec etiam ars aliqua aliter gratia. non per fistulas & huiusmodi. Sic nec anima potest migrare de corpore in corpus. Comparatur namq; anima ad corpus velut artes ad instrumenta. sicut igitur non contingit vnamquocunq; operari per vnumquodq; instrumentum. Sic etiam non contingit animam que

Disciplina schola

est cordis instrumentum quodlibet corpus intrare. Deinceps per philosophos homeri troiana historia ab homero descripta intelligitur. Per antiquiata hicro mychali regulas & propositiones difficiles quas Pythagorus super musica compilauit intelligamus. Has enim cum moretetur in capsa eburnea depingi fecit. & easdem sepulchro fuerunt appellare. ab anglo angis angere. eo q; intellectum anxietauerunt seu impellerunt. studentium.

Dictagore promissio. Homeri byllias. & labor theleos Euclidis theoreumata. Et michali anxiomata. Daretis apozismata. ypoctatis scrutinia. Ariopagi efficitia. legu pericia ypodromij cofusa gloria Lirci victoria Palestre potetia Lestus fulmiatio. Dissiliu telatio Flautaz exclamatio

Per ypoctatis scrutinia intelliguntur principia que perscrutando finem viam sensus & experientie ab ypoctate fuerunt inuenta. Unde ypoctas fuit medicus peritissimus. Per scrutabatur enim omnes vias hominum. Ipse enim fuit primus medicus qui corpus hominis fecit membra distincta separando corpus a venis ut

aperiret meatus omnium venarum. Cum autem dicitur ypodromij confusa gloria. intelligendum est q; ypodromium erat locus in quo exercitabantur cursus equorum. Unde ex velocitate cursus vnus equi prelio equitans confusam gloriam consequabatur. Dicitur etiam Daretis apozismata. Unde daretis faciles propositiones & communes facilliter intelligibiles compilauit. Unde vocantur huiusmodi apozismata hoc est apertiones. eo q; animum auditorum per eorum claritatem aperiant. Item ariopagus dicitur ab ares quod est virtus & peragos villa vel locus aut campus. quasi locus vel campus virtutis. Et sic vicus arthenensis vocabatur vbi philosophi studebant. Unde ariopagita magister illius vici. Item palestra palestire dicitur ludus vel locus luctandi. Et dicitur a palin quod est motus vel mobilitas. Item missile media correpta dicitur sagitta a mitto tunc. quia mittitur in hostes

Nota ibi. Euclidis theoreumata. q; est theos grece & a timo: vel deus latine. Unde theoro theoras id est videre. quia deus omnia videt. vel est considerare diuina. Unde hoc theoreuma: theoreumatis. id est elegans vel aperta verborum descriptio vel regula. Unde regule geometrice dicuntur theoreumata quasi apertiones. quia mentes lectoris aperunt. Et hoc theorisma theorisimatis pro eodem. Sed non alios tamen theoreumata dicuntur ypositiones per se note. Ubi notandum q; Euclidis primo scientia geometrica adiuuatur. Et sunt sit ypones & se notas. ex q; speculatur conclusiones posteriores. Primo enim

Boetius de

ostendit quid punctus qd linea. & tales terminos notificante. Et ex illis colligit pprias ppnes illius scie. & hmoi theoreumata vocantur. Item circa hunc textu Coree conuentio. ¶ Notandū qd corea dr circuli cuius centrum est dyabolus. Et ethimologizat quasi coriens ad eter nam damnationem. ¶ In bris Augustinus sic inquit. Velus est fodere vel arare dominicis dieb qd coreas ducere. Unde dicit christus ad hominem. tu habes in capite sertum de flozi bus. ego aut coronam spineā. tu chyrothecas habes in manibus & ego clauos defixos tu in albis vestibus tripudias. & ego derisus p te ab Herode ad pilatus missus fui indutus alba veste. tu tripudias saluado cū pedibz & ego pedibz laboraui. Ego p te extrēsa habui brachia in cruce tu in coreis brachia extendis ad modū crucis in obpbriū meū. Ego in cruce dolui. tu in cruce exultas. tu hēs latus & petrus in signū iamis glorie & luxurie & ego latus p te habui pforatū.

Tūc ibi. Cum ergo hec & alia. Sic ostendit Boetius doctum. ¶ Ta qd dederat sibi fauoneus dicens sic. post qd ista & plura alia fauoneus mihi intimasset interrogauit que esset facultas mihi & quantis sufficerem expensis. Et cuius discipline mentis intentio esset & promptior. Quibus omnibus per ordinem responsis instillauit auribus meis documentum memoria dignum. scz qd diligenter insisterem parcitati pecunie. ne inutiliter ipsa dilapidata cōfusus pudore cogere repatriare. Adhuc alio mihi instillauit documentum. scilicet qd si me inserere vellem doceretur alicuius magistri diligenter inspicere deberem si esset bene morigeratus. Et si artium liberalium ybertate polleret. Et remota negligentia suorum scholarium ybertate polleret. Et remota negligentia professionis. Et sic eum diligenter audirem. Et posito qd esset bonus licet balbutiens non ab eo recederem. vel si a parentia tantum in ipso fuerit que mentes stultoꝝ affolet retinere. sicqz retrogradus efficeret. Subiungit causam. Velus est enim informari fructu balbutientis. scilicet redioso. qd seducentis dulcore cecitatis gloriari. Subdit dicens

iuuente p̄cuagotio. Coree conuentio. Cum ergo hec et alia multa fauonei intimasset liberalitas. que nam mihi esset facultas quesiuit. quā teqz expenseloculi mihi posset sufficere nummositas. Cuiusqz discipline promptior esset mentis intentio. omnibus sibi per ordinem responsis qd dam memorie dignum amicis auribus instillauit qd scz parcitati pecunie insisterem diligenter. quoniam pudori cōsentaneū est stulte cōmissa dilapidare. Logenteqz pecunie necessitate pudore confusum me repatriare

Discipli. schola.

¶ Fideliter p̄ dicitū fauoneū plurimis instructus in secretis. mansi in studio arhenesi octo decim annis semp̄ anhelans ad sup̄iora cōstacōis etia mala exptus. Subiungit causam sic dicens. Non est dignus dulcoris acumine qui amaritudinis graua mine nequit inuisari. Subiungit se semp̄ discipline Aristo telis & herodiant insudasse. alioꝝqz scintillas phylolophozum mauri diligenter cōmendasse

¶ Notandum hic qd scientia est arbor altissima. cuius radix amarissima. fructusqz dulcissimus. cuius amaritudinem qui abhorret dulcedinem non gusta

Aliud etiā nō a via rōnis exorbitans p̄pauit. vt si alicuius discipline insere rē. me pus diligēter inspicerē. si bonis moribz obediret. libaliūqz artū ybertate tutius polleret. Remotaqz oim negligentia suoz p̄motioni indulgeret. Cuiusqz p̄fessionis esset vt p̄ tri duū eū diligenter audire cūtra etiam p̄siderare. vt si bonus licet balbutiēs nō tñ ab eo recederē. vel si nouerca cecitas subtilitatis simulachro stultoꝝ. aures detinuisset retrogradus efficeret. Valo siquidē balbutiētis licet te diolo fructu deliniri. qd dulcore seducentis cecitatis gloriari. Fideliter at bis & alijs secretis instructis duobz annis de viginti dēptis athenis pu alui. Quicqd mali exptus erā ad boni fastigia semp̄ anhelans. Non est aut

bit qd d: in textu. Nō est dignus dulcoris acumine qui amaritudinis nequit inuisari graua mine. Cui p̄sonat illis me triste. Dulcia non meruit qui non gustauit amara. Et qui non studeat sunt illis gaudia rara. ¶ Sēdo notandum. pudorqz consentaneū est commissa stulte delapidare vicio prodigalitaris insistendo. Unde prodigalitas est habitus inclinās ad supercedendum seu superabundandum in latis ribus expensis & pecuniarum p̄sumptibus vel in defectu exceptionis. vt custodes & tentiones. ¶ In prodiga litas nō tñ liberalitati o pponit fm̄ sup̄abundantiaz. immo etiā & fm̄ defectū. qd si sicut ē possibilis excessus dationis et in p̄sump

tibus pecuniarum. ita potest esse defectus in retentionibus & custodia earum. Verum tñ prodigalitas magis respicit superabundantia in dōnando qd defectum in retinendo. Recte sicut liberalitas principalis et magis respicit dationē pecuniarum qd defectum retentionis earum. Et fm̄ Eustatiū triplex est modus p̄ digozum quidā est prodigus qui debite accipit & recipit. indebite tamen & abūdaute p̄sumit. Alius est pro

Soetius de

dignus qui non dat nisi quod oportet. ita quod non deficit nisi in retentio. Et quilibet istorum potest dici simul prodigus. Sed alius est modus prodigiorum qui propter aliud honorabile vel etiam delectabile. psequendum sua bona sumit. Et talis prodigus dicitur in textu.

¶ Notandum insuper quod prodigalitas est vitium et malicia. quod est habitus inclinans ad excessum et superabundantiam in sumptibus pecuniarum. In hac enim acceptationem prodigalitate sentitur contra morales. Vnde quod ipsa ad vitia disponit vitium et malicia dici potest.

¶ Ostensa superius sagaci prouisione scholarium. ostendit Boetius impedimenta que talem prouisionem impediunt. Et tunc hoc dat remedia contra huiusmodi impedimenta. Et diuidit primum in tres. Nam primo facit hoc secundo enumerat illa impedimenta ibi. Cum scholaris egestas. et tertio dat cautelas contra illa impedimenta. ibi Parentum detestabilis. Primo dicit sic. Ne simplicitas presentis libri obstitat facultati paupertatis et ne sua confundat desperationem et ne solacium parat affligat dignum duximus examini. Omittendum quod nature cunctorum commune sequitur. Tunc ibi. Cum scholaris egestas etc.

¶ Hic enumerat impedimenta et potest presens per diuidi in tot partes quod ponit impedimenta. partes patebunt. Dicit igitur primo sic. Cum pauper scholarium multis pueniat modis. aliqui propter parentum tenacitatem. aliqui ex paupertate. aliqui ex eorum morte. aliqui propter eorum absentiam. aliqui propter vitium et nouerice instantiam. quibus ex militari incuria nubilitate fratris primogeniti. quibus ex instantia sororis desponsande. quibus ex sum-

dignus dulcoris acumine qui amaritudinis nequit inmiscari grauamine. Herodiani aristotelisque discipline sagax ad herens. aliorumque scintillulas diligenter menti commendauit.

Ex paupertatis facultate presentis operis derogat simplicitas. confundat desperatio. affligat desolatio. Quid cunctorum nature commendignum duximus examini committendum. Cum scholaris egestas diuerso procedat intuitu. Tum propter affinium tenacitatem. Tum propter eorum inundantis procelle penuriam. Tum propter eorum mortem vel presentie carentiam. Tum propter alterius vitium vel nouerice iuuaminis obstantiam. Tum propter primogeniti fratris militie incuriam. Tum propter germane nubilantis instantiam. Tum propter familiaris versutiam ad-

Discipli. schola.

fra iusto: marione familie. preterea dignum duximus bare filium remedium contra talem paupertatem. Tunc ibi Parentum detestabilis. Hic ponit remedia contra predicta impedimenta. Et potest presens pars diuidi in tot partes quot ponit remedia. pres patebunt primo dicit sic. Si parentes fuerint nimis tenaces tunc filius insultat reuosis allocutionibus. Si autem hoc non sufficiat tunc fieribus tempestiuis aut fallis p-

missio ibi ut acceptabilibus munusculis debet eos delinire. Si autem iste tenacitas adhuc nimis fuerit solidata aliorum debet precibus deliniri. Tunc ibi. Inundantis. Hic ponit remedium contra paupertatem que penem ex penuria parentum. Et diuiditur hec pars in tres. primo enim facit hoc secundo remouet dubium. scilicet adducit sententiam pres patebunt et legantur partes simul. Dicit sic. Si parentes nimis fuerint depauperati. tunc scholaris propositetur labore scribendo. laborando. domos mandando. mendicando. ad tempus seruiendo. Sed iste modus scribendi non fiat nimis otiose ne licrum syrenosus enervet et sic scribens non debet esse prodigus. quia fert prozes raro inueniuntur fideles. ita quod non sit etiam adulator. sic quod debet perscriptura dilapidare acquisita. Subdit exemplum quod declarat quod nimia scriptorum adulatio seculos defraudat. dicit sic. Nequit glebionis.

ustioni generalis scemate perusidignum duximus. Parentum detestabilis et adunca tenacitas precibus instantia pmollitur. reuosisque affatibus plerumque dissoluitur. scetibus tepelluis delinuit. promissis fallacibus execatur. Munusculis affectuosis dissoluitur adulatione si tempestiua fuerit perforatur si nimis solidatur ad mantina licet tenacitas fuerit exemplari cum monitu discutitur. Aliorumque rogatibus excutitur. Inundantis procelle penuriam per laboris incrementa proprii obtemperandum est. Scriptitando trituras colendo. areis mundando. ad tempus seruiendo. Si ingenioso scribendi facultas per lucrum coegerit voluptarium necessitatis stimulum inhibere. Lauendus est autem ne deliciosus mentem exerceat appetitus lucrum eneruet syrenosum communiter scribentium prodigiosa raroque fidelis defraudet adulatione.

multe mihi intulit incommoda fructus decremenda sub herodiano diuista. quibus deficiente auxilio patano conabar ego. Boetius mitigare pau-

Boetius de

pertatē. Turtius em noui onus subire paupertatis q̄ repatriando lon
 gi itineris arripe labores Tumq̄ glebio uis nequicia magis parentib̄
 meis intinuit me pestiferis scriptorum sedibus inui. lucroq̄ seduce
 ti diurnus gloriari. Lū igitur parētis intentio ad malum promoz sit q̄
 ad bonū paterno priuabat subsidio consueto. **Donc exitus acta pro/
 basset** Nec etiā cessauit
 amentia. Nec in vllō p
 fecit precū instātia. im
 mo traditoris nequicia
 vscq̄ post biennū dura
 uit. nō tū remāsit inul
 ta. Tūc ibi. **Obsedio**
 interea. **Hic** remouet
 dubiū dicens sic si pau
 p̄ scholaris nequeat si
 bi obtinere fauorē pa
 rentum per verba ioco
 sa. potest q̄q̄ p̄ verba
 minoratoria suam deli
 nire paupertatē. vt fert io
 cunda poculi trāfactio
 Tūc ibi. **Germanice**
Subdit remediū cō
 tra paupertatē q̄ puenit
 ex parte fratris militā
 ris incuria di. sic Fr̄s
 militāris incuria delin
 etur bono mrdiante ser
 mone v̄ corrigat pami
 coz suoz ammoitionē
 Tūc ibi. **Germanice**
 nubilibus. **Hic** do
 cet remediū cōtra pau
 pertatem ex parte sozo
 ris nubilus dicens sic.
 Succurrendum est so
 zori dummodo apraest
 ad desponsandū ne ei
 uirginitas polluat in
 digno pollice. **Subdit**
 faciendo exclamatiōē
Q̄ sozoris professio
 est laudanda. pudoris
 q̄ ei cōtrarij pmissio
 dolenda. ymmo velat

familiaris sinistraq̄ visu vel auditu
 ebibebat quicquid scribentis dextera
 pmolitur. **Glebionis** nequicia nō ob
 stante parētele gratia. **Quantū** disce
 di in cōmodum vritutisq̄ detrimentū
 mihi ptulit sub herodiano militanti.
 deficiēteq̄ plez q̄ paterni cēsus cingu
 lo more p̄taxato. merorem paup̄ratis
 cautius duxi mitigandū. **Aliquid** im
 primendo tutius ē degere q̄ longila
 bozi s̄ itinera repatriādo inuitus arri
 pere affinis intimauit nequitia glebi
 onis me pestiferis scriptorum sedib̄
 imbui. **lucroq̄** seducenti diurnus glo
 riarī. **Ad malū** quippe plerumq̄ pa
 rentum intentio p̄nior igne. intrinseco
 euaporauit. solitoq̄ puauit subsidio
 priusq̄ exitus acta pbasset nō decli
 nauit amētia p̄cū aut in nullo pfecit
 instātia. **Post** bimariū delatoris noto
 ria traditio remāsit. sed non inulta re
 cessit. **Obsedio** interea si nequit p̄sola
 ri facultas nimis derogetur tractusq̄
 tempestino cōminat tenacitas. vt io
 cosa poculi transactio. **Germanici** fe

Discipli. schola.

pulpe amputato pudore plena totam deturpat faciem. **Declarat** hoc
 exemplariter de quodam dicto symachus. qui fuit filius secundus the
 ophraasti. qui sue sub /

stinantis in curia exemplari debuit /
 tur eulogio ipsiusq̄ propinquitatis
 ammonitu corrigatur versutia vel re
 primatur amentia. **Germanice** nu
 bilibus annis affini quātorius ob
 temperandum est. ne per incurie vici
 um rosa premula pollice carpatur in
 digno. **Q̄** sozoris commendanda ē
 pudoris professio. dolendaq̄ contra
 riū commissio. velut vultum deturpā
 tis pudore plena pulpe refectio. **Ob**
 temperande germanitatis insignia se
 cundi theofraasti symachum filium
 ycomicum non sub silentio obmitten
 dum est. **Qui** vtroq̄ parentum vni
 uerse carnis viam ingresso imminen
 tis infamie germane constantiam do
 tis beneficio maritauit. **Seq̄** meatu
 bus fortune obnixē commendauit.
Elyzie marito naufragio surrepto sy
 machum fratrem suum sozor insequi
 tur. **elyzia** in multis seruiendo simu
 lachra cuncta meritorum symacho
 mīstrabat. nā pprie carnis illecebris
 cū deesset facultas flozē secretius ex

ophraasti. qui sue sub /
 uenit sozori quod sub
 silentio non est obmit
 tendum qui quidem sy
 machus parentibus su
 is mortuis dedit sozo
 ri sue omnem substan
 tiam hereditariaz cau
 sa repellendi inconstan
 tiam eminentis infa
 mie eiusdem. seq̄ com
 mendauit fortune mea
 ribus. **Postq̄** autem
 sozor sua Elyzia per
 naufragium suo priua
 batur marito reddidit
 fratri suo patrem vicez
 Deditq̄ sibi bona p̄s
 ma in multis sibi ob
 sequendo immo dum
 in post incidere in sy
 macho fratre suo i pau
 pertatem propria defi
 ciente facultate carnis
 illecebris secreta flozē
 ex ponebat. **Salutē** e
 nim vicio incurie clam
 succumbere q̄ se vna
 fraterne constantie se
 dus dirumpere. **Nec**
 ab inceptis retrogra
 da permansit. donec in
 choata sine terminaue
 rat idoneo. **Tūc**
 ibi. **Tena** citas

Hic ostendit docu
 mentum contra egestā
 rat per exemplum ibi. **Quid** de alio milite dicens sic. **Sub**
 ueniendum est domestice dilectioni documento sapienti. ne dili
 gentia concessa pecunie iram generet. et ne postea alterius consti
 tuis casum conferat. **Et** quicquid fiat sub his caute conferendum est
 2. ii

tez que prouenit ex concessa pecunia. et primo facit hoc. secundo decla
 rat per exemplum ibi. **Quid** de alio milite dicens sic. **Sub**
 ueniendum est domestice dilectioni documento sapienti. ne dili
 gentia concessa pecunie iram generet. et ne postea alterius consti
 tuis casum conferat. **Et** quicquid fiat sub his caute conferendum est

Boetius de

ne modica rē tenacitas vultū post obstipet rubore. Declarat p simi-
le Nā magna dinoscunt edificia ex scintillule vni? lesione sustinere ruinā

Tunc ibi. Quid de
caluo milite. Sub-
dit declarando per exē-
plum quomodo cōtin-
gebat cuidam qui a le-
ri concessit pecuniam
dicēs Quid calua frōs
senserit in viro lumine
sapientie coronato co-
gnoscitur p sequentia.
Ipse em faciendo adi-
tum sue malicie sump-
sit secum amphorā pe-
cunia plenā quā sub ve-
ste secū portabat. Eā
q̄ fidelitati sui sui cō-
miserat. ip̄o at animo
mutante dictā ampho-
ram ab eo cui ip̄am cō-
miserat postulabat. Co-
cus hō sue seruus cui
fuerat cōmissa indigne
hoc sustinens percurie
bar caput dāi sui cum
amphora adeo q̄ ip̄m
leserat q̄ nullo mō po-
tuit sanari. postea hō
cū idē dñs hedera de-
bebat coronari inueni-
ebat in capite suo lesu-
ra p amphorā sibi scā
Unde tunc sibi totiq̄
p̄geniei eius confusio
generabatur

Tunc ibi. Sic igit
hic Boetius conso-
lat pauperem, dicens
sic pauperes erit tuta
in modicis p̄tera sustinēs audacter imputatōes. Affectās s̄q̄ ad alio-
rum obediens omnibus. tarda ad obloquendum p̄mpta ad famulandū fi-
delis in seruicio. fauorabil in p̄bis. cordis tumositate. Oppositū em̄
eius sc̄q̄ supbia in ea vitupatur. Subdit cautelā circa prius. deā. quia

ponebat. Valuit enim incurie vicio
clam elyza succumbere q̄ fraterne fe-
dus constantie se viua derūpere. nec
ab inceptis retrograda permansit q̄
usq̄ inchoata sine terminauit idoneo.

Tenacitatis industrie rudimento
adustioni domestice succurrendū est.
ne mutuate pecunie diligentia bilem
infundat. Alterius verei conflictus
casum conferat. quicquid sub his fi-
at caute conferendum est. ne pusilla
rerum tenacitas vultū ruboris in po-
sterum obstipet. Tabulata plerumq̄
q̄ fortia vnus scintillule lesione rueret.
dinoscuntur. Quid de caluo milite
luce sapientie predito senserit caluiti-
es cognoscitur. qui primeuo militie
flore transitum faciendo amphoram
quandam sub birrelatentem secus de-
tulit. mancipijq̄ gratie commendā
uit statuq̄ leui permutato alterius
vicem elegit cohortis. Olla quoq̄ fi-
ctili cocum conuenit rixē rancorifq̄
freno dissoluto indigne cocus ranco-
rem proferēs caluitiei fictile incussit
quē licet postmodū hedera decorata
nullius de cetero succi cōnexio in p̄i-

Disciplina schola

46
si sit prius q̄ pauperes erit prompta infamulatu. ergo subdit hic cau-
telam dicēs. licet a multis retributio laboris destituatur. ab aliquo r̄i-
vriq̄ fauoris adeptio impetrabitur. Unde sepe vnico die acquiritur. q̄
anni totius parsu p̄ncipi nequiuit. Et hoc adulatoris officio cōsortio
q̄ detractoris pro loco et tempore exterminatis

Unde notandum circa textum expeditum. q̄ adunca tenaci-
tas seu illiberalitas
summospere ē vitanda
Quā sicut in diuitijs
et pecunijs q̄rū ad ex-
positōem datōem et cō-
sumptōem cōtingit de-
ficere. Sic etiam quā-
tū ad retentōem accep-
tionē et carum custodi-
am contingit excedere
Habitus vero ad hoc
inclinans dicitur illibe-
ralitas. et huiusmodi
habitus est viciosus.
Quaduplex em̄ assig-
nari potest modus cir-
ca istam materiā. Pri-
mo contingit errare
in dando minus q̄ o-
portet. et indeficendo in donationibus. Ex quo defectu sequitur destitu-
ctio amicitie. tales em̄ illiberales a cunctis odiuntur. liberales vero p̄
contrarium maxime amantur. Ideo dicit Boetius. q̄ liberalitas red-
dit homines maxime honoratos. Pater ergo q̄ maximus defectus et
viciosus est in donationibus p̄ quas amicitia cōrumpitur. Secūdo illi-
liberalitas quodammodo videtur esse deformis nature. et eius documentis
cōtrariari. Nam in aialis nutritōe cū natura habeat sufficientiam ali-
menti p̄ suū plus cōseruatiōe ip̄a ordiat supflū ad ḡnatōem sibi similis
Illiberalis vero p̄ contrariū facit. q̄ supflua que nō sunt necessaria p̄
sui cōseruatione retinet et custodit indigenti nō communicando. Ideo
illiberalitas nō infertur regulas et documenta nature. p̄terea p̄ defectu
in donatione efficitur homo inciuilis et incommunicatiuus. Hoc autē ē
cōtra naturā eius. q̄ hō naturaliter ē aial politici et ciuile sicut habet
primo politice. Inciuilis autē fm materiā et formā aut prauus est. aut
melior hoīe. P̄ q̄ ad ciuiler cōmunicandum oportet habere aliquā
cōgruentiā beniuolentiā et amicitia ad ipsos ciues v̄ alios. Ista autē nō
p̄nt cōtinuari v̄ cōseruari nisi p̄ aliqua le bonoz suoz largitōes et cōca-
tionē. Errat etiā in defectu expensaz. et expositōe circa suā p̄p̄riā susti-
natiōem. Nam hō naturaliter tenet ad suū plus dilectionē decentem et cō-
uersatiōem honestā. Si aliq̄ liberales deficiūt in exp̄tis circa ipsos nō

Boetius de

audentes sibi de proprijs pecunijs necessaria procurare. vel sine necessitate nature. vel sine decencia status. Et in isto videt maximus defectus et error. Est etiam error in defectu expositionis in hoc quod homo frustrat proprio sine que desiderat et intendit. et ita seipsum decipit. Nam per hunc modum retentorem seu tenacitatem maxime et feruenter homo desiderat ditari. Sed per tale defectum efficit pauper. Nam diues est ille qui super pecunias dominatur. et eis vitatur ad finem in que sunt ordinare. Nam esse diuitem magis consistit in vti quam in possessione. ut dicit Aristoteles et Seneca. Homo qui parum habet sed plura cupit pauper est. Sed homines in excessu de facientes pecunijs subijciunt. nec habent diuitias. sed magis diuitie habent eos. quia habere vno modo dicitur quod est ducere aliter sine suo imperio et natura. sicut febris febricitantes. Sic et diuitie ducunt illiberalem sine proprio impetu. Ideo illiberalis est seruus illis conditionibus. et etiam inuitis. Ratio quia virilis homo dicitur super omnia bona diuitiarum que sunt ordinata ad sibi subseruendum. Sed per illiberalitatem homo se ipsum subijcit pecunijs. Ideo tenax et illiberalis est vilissime conditionibus. Et error etiam contingit in excessu acceptiois et acquisitionis sciatur. Sunt enim alii qui ita acceptiui quod non curant unde venient diuitie. Sumunt enim a pauperibus et indigentibus quibus deberet de proprijs subuenire. Immo alii sunt ita acceptiui quod vilissimis officijs per pecuniam acquisitione se exponunt. sicut rotatores et latruncularii muidatores. Immo alii sunt ita acceptiui ut etiam contra iustitiam aliena bona rapiunt et subripiunt etiam modo quocumque. Cuius modi sunt raptores homicidae fures symoniaci. et cetera. Error etiam dicitur in nimis custodia pecuniarum. quia per hoc proprio sine pecunie periclitantur. sicut vniuerso peritiam. propter reges temporales. qui sepe manus apponunt. Ideo et peritiam etiam peritiam cum labore acquiruntur et cum metu custodiuntur. Illiberales vero etiam propter illiberalitatem tendunt ad impossibile. Et ad satiantium appetitum diuitiarum qui in satiantis est. Sicut patet per doctrinam Salomonis dicentis. Diuitiarum appetitus nullo est termino profinitus. sed crescit in infinitum. Et quia illiberalitas est ut ad vitam tenacitas adeo est detestabilis et nocua. Ideo summo opere est vitanda. Secundo notandum quod idempertificando tenacitatem cum illiberalitate queri possit an illiberalitas etiam auaricie possit idempertificari. Ad quod dicitur cum sancto Thoma. quod auaricia dupliciter considerari potest. Uno modo ut est habitus inclinans animam et affectum ad multas diuitias possidendas. Voluit tamen aliqui de alieno surripere vel detinere. Licet etiam non velint aliquid dare. nec etiam audeant circa se aliquid expendere. Et sic illo modo auaricia est eadem

Discipli. schola.

47

eum illiberalitate. et sic auaricia non est peccatum mortale. Secundo modo potest capi auaricia pro habitu inclinante animam et effectum hominis ad abundantiam vtilium et bonorum exteriorum non curando unde deus habeat immo volendo aliena rapere vel detinere. Cuiusmodi est usurarius et symoniacus. Et hoc modo auaricia opponitur iusticie. et est peccatum mortale. Et licet ipsa hoc modo preluponat et comiterur illiberalitate non tamen adquiret contrarietur illiberalitati que etiam satur circa bona aliena. Istos ergo modo non est eadem cum illiberalitate. Vnde in

delatorisq; consortio. p loco negotio
q; temporis extremitatis

textu ponitur nubo quod olim erat actiuum. Unde in euangelio. Ne quis nubent neq; nubentur. Mathei. xx. sed modo est neutrapassiuum proprie tinens ad mulieres. Unde nubilus. Scama tis dicitur nobilitas honor dignitas corona ornamentum ordo imaginum nobilitum. Vincus a um. dicitur curuus ab vno cas care. Sed hic vincus est instrumentum curuum ad aliquid rapiendum aptum. Tritura a tero dicitur messis. Unde triturare graua de palea conterendo segregare. Syren id est tractus a quo syren quoddam monstrum marinum. quod sui cantus dulcedine nauitas ad se trahit et submergit facit. Vnde syrenosus id est plenus attractu et periculo. Saucio a are dicitur vulnerare percutere. Unde dicitur saucius a um per synepam id est sauciatus vel erate consumptus. Bimarus us ui. id est duorum annorum spatium. Bimo a are dicitur duplicare. Bimus a um id est duorum annorum. Hederare potest deriuari ab herede es ere. quia arboribus adheret. et sic dicitur aspirari. Vnde dicitur ab hedus dicitur quia hedera propter lactis abundantiam in escam a veteribus prebebat. Eulogium ab eu quod est bonum. et loquor sermo dicitur ad prodigalitate. Considerandum est. quod illiberalitas simplex est peior per prodigalitate. quia prodigalitate tribus modis facilliter curabilis et sanabilis est magis ipsa illiberalitate. Primus sumitur ex parte egestatis. quia difficile est ex nulla parte recipientem. et superabundanter expendentem suam temporalem substantiam ditari vel diuitem remanere. Statim enim substantia temporalis ipsum derelinquit. et sic instigabit aure instigabit a natura ad magis et magis retinendum et pro se retinendum. Preterea cum ipse totum dederat non habebit quod dare vel expendere. Ideo cessat per se in donationibus. et etiam ad aliquid detinendum et pro se retinendum. Preterea cum tali datione. sicut contrarium est de illiberali. Illiberalem vero impossibile est quoddammodo depauperari. cum continue accipiat et custodiat ex parte senectutis. quia senectus est pluribus incommodis subiecta. Ideo natura pungit. et inuocit hominem ad sibi prouidendum ne substantia temporalis sibi deficiat. quia videt se impotentem. Hinc est quod de

quanto plus senescit de tanto plus cupit & inclinatur ad desideranda a superfluis dationibus. Ideo illiberalitas augetur per ista motum. Prodigalitas vero de facili curatur. Communiter enim dicitur quod alius vltis senescitibus sola auaricia inueniatur. Tercio modo hoc idem patet ex parte dicraminis rationis. Nam prodigus directe appetit honestum, saltem verum vel apparens. Sed appetitus illiberalis magis tendit ad bonum vtile, modo facilius sanatur appetitus tendens ad honestatem inordinatam quam tendens ad vtile. Quia appetitus vtilis non est terminatus, sed crescit in habitum. Patet hoc idem secundo principaliter, quoniam niam illud viciu[m] est peius quod habet ortu[m] ex affectu vtilis quam quod procedit ex affectu honestatis. Sed prodigalitas oritur ex affectu honestatis. Illiberalitas vero ex affectu vtilis, ergo illiberalitas est peior prodigalitate. Alio modo patet quod viciu[m] peius est quod oritur ex maiori no[n]o. Sed honestum est magis appetibile & facilius allicit quam vtile quod non habet rationem appetibile[m] in se. Honestum vero sua virtute nos trahit, & sua dignitate nos allicit, vt vult Tullius. Preterea viciu[m] illud peius est quod magis contrariatur medio virtutis, sed illiberalitas magis contrariatur benignitati & liberalitati quam prodigalitas, quia illiberalitas contrariatur libertati in simpliciter non dando. Sed prodigalitas in non dando sicut oportet, ergo vlt. Amplius illiberalitas prodigit hominem ad peiorem vitam quam prodigalitas, ergo est peior ea. Tenet consequentia, quod ex habitudine ad consequentiam possumus arguere alicuius actus malitiam. Antecedens patet, quia illiberalitas ducit ad omnes filias auaricie & iniusticie, scilicet ad symoniam, furtum & homicidium, condemnationem innocentium. Et partim ad idolatriam & ad mechandum propter lucrum. Sicut ergo illiberalitas est peior prodigalitate, sic etiam actus illiberalitatis est peior actu prodigalitate. Nam dare cui non oportet est minus malum vel melior operatio quam dare quibus oportet. Probat hoc Gerardus odonis primo quia non dare quibus oportet oritur ex appetitu inordinato pecunie seu boni vtilis, quo aliquis appetit pecuniam propter se non auidendo eam dare vel expendere. Iste autem appetitus est inordinatissimus & contra naturam vtilis, & vtile non debet appeti propter se sed propter vsum. Sed dare cui non oportet oritur ex appetitu honestatis saltem apparentis. Et ista illa apparentia honestatis excusat & minuit peccatum, licet non totaliter auferat. Preterea illiberalis peccat in bonos, quod non dat bonis quibus dare oportet. Sed prodigus peccat in malos, dando scilicet quibus non oportet, modo primum est grauius quam secundum.

Notandum vltimo quod multis occasionibus quis moueri potest ad dandum, tenacitate vel illiberalitatem extirpando. Primum propter dationem honestatem, nam per dationem diuine honestatis & bonitatis no[n]o est inest nobis, maxime per hoc scilicet quod deus dedit omnibus esse et vivere, licet his clarius, illis vero obscurius, vt haberetur primo celi. Nec diuine bonitati per dationem aliquid accretur. Ideo non dat propter

incrementum bonitatis, sed propter honestatem operis. Preterea dare videtur potissima operatio inter operationes nature. Sed natura nullam inuicem opus operatur, quia, dirigitur ab agente infallibili, ergo

vlt. Datoz patz, quia generare sibi simile et communicare se e[st] quoque dammodo dare, quod tamen est principalissima operatio nature, vt patet secundo de anima per hoc enim generans maxime assimilatur se mo[n]o. Potest etiam quod occasionari ad dandum propter aliquod delectabile acquirendum sicut aliqui dant meretricibus. Vel propter complacentiam & delectationem in turpibus operibus in illis quibus dant. Sicut quis dat hystrionibus adulatoribus carioribus sic de alijs. Et finaliter propter quancumque alia voluptatem propter honorem propter vanam gloriam, propter alteri nocere.

Am ad magistratus excellentiam bone indolis iuuenis velit accedere necessarium est, vt tria genera statuum quos inuuit Aristoteles in assignatione probabilis diligenter intelligat. Sunt autem quidam vehementer obtusi. Alij mediocriter. Tercij excellenter acuti. Nullum vero vehementer obtusorum vidimus vnquam philosophico nectare inebriari. Istis vero ars mechanica gaudeat maritari. Deoio tribus autem tres inuenimus prouisos. Duorum primi excellenter acuti. Alij

A hac parte ostendit Boetius qualiter sit procedendum ad apicem magisterij. Et antequam ostendit talem modum ponit quasdam diuisiones valentes sibi ad propositum. Secundo exequitur de proposito suo ibi. Istis siquidem. Prima in duas diuiditur, nam primo facit quod dictum est, secundo ostendit qui sunt scientijs applicandi, ibi. Nullum vero. Primo dicit sic quando iuuenis bone inquisitionis & convenientis dispositionis proponit acquirere apicem magisterij, tunc necessarium sibi est vt consideret tria statuum genera qui inuuntur ab Aristotele in assignatione probabilis. Illa enim debent principaliter considerari. Et subdit ponens diuisionem, quod quidam sunt homines vehementer obtusi, quidam mediocriter, & tercij excellenter acuti. Et tunc applicat illos ad scias speciales dicens sic. De numero vehementer obtusorum nunquam vidimus aliquem inebriari nectare philosophico. Sed istis gaudeat ars mechanica maritari. Et mediocriter politica. Et ibi. Quorum primi

Boetius de

Hic ponit subdiuisionem vltimi membri Et diuiditur hec pars in duas. Nam primo ponit talem diuisionem. Secundo remouet dubium. ibi **Mediocribus** autem. Adhuc prima in duas. nam primo facit quod dicta est. secundo ostendit quibus scientiis sunt applicandi. ibi. Paulo post. **Excellenter acutus** dicens sic. De numero excellenter acutorum triplex inuenitur gradus. quodam enim dicuntur excellenter acuti quodam mediocres et alij excellentissimi acuti. Tunc subdit quibus scientiis isti sunt applicandi dicens. quod excellenter acutus arridet yconomica medicocribus conuenit phisica et pericla apothecariorum. Et excellentissime acutus puenit ipsa philosophia que facit noticiam vniuersalium et cognoscem singularium. Ista enim est domina trivialis. et potentia quadruualium. Subdeinde dicit quod se / lux est exhibitio illius. Et tunc vltimo remouet dubium. Posset enim aliquis querere. Si mediocriter acuti acquirere possent perfectionem in philosophia. Et respodet Boetius quod sic. et hoc consumpro flore iuuentutis.

Notandum hic quod probabile sic definitur secundum Aristotelem primo thopicorum. Probabile est quod videtur omnibus aut pluribus vel sapientibus. et his vel omnibus et. Et tanguntur obtusi per hoc quod dicitur omnibus. nam quod omnibus potest bene capiuntur rudes. Mediocres tanguntur per hoc quod dicitur pluribus. Et maxime acuti per hoc tanguntur quod dicitur sapientibus. Et sic definit secundum Boetium in thopicis suis. Probabile est quod videtur omnibus vel pluribus vel maxime notis. atque precipuis. vel vnicuique artificia secundum eius facultatem. ut medico de medicina. naute de nauibus.

Item notandum quod status hic appellatur gradus. habet autem gradus fieri in certo ordine. Et ideo in statibus quendam oportet ponere ordinem. Sunt enim quidam vehementer acuti secundum aptitudinem ingenij et ingeniosissimi. alij mediocres. et alij vehementer obtusi. Acutus est dispositio alicuius ad veritatem penetrandam. et est accommodata ad intellectum vel ingenium. Quantum enim sufficit ad primum talis est differentia inter sensum et intellectum. quod sensus stat in superficie rerum sensibilium et reflectitur. nec potest pertingere interiora rerum. Intellectus autem non sic stat. sed recognoscit interiora. et non solum exteriora seu superficialia. Propter hoc dicitur hic prout per

mediocriter Tercij excellentissime acuti excellenter acutus arridet yconomica. Mediocribus sub lunari globo phisica apothecariorumque practica. Excellentissime acutus que maxime notos secundum philosophiam vocat Aristoteles vniuersalium per experimenta singularium arridet cognitio. Hec trivialis domina quadruualium potentia. Quod felix est exhibitio Mediocritatis autem extrema partitio bonorum per

Discipli. schola.

tractata qua occulta nature penetrat. Unde actio acuta est penetrare. Et quod excelleret ingenio si sufficeret penetrare ea que latent in profunditate rerum ex hoc dicuntur vehementer acuti. Qui autem non possunt penetrare naturas rerum et occulta indagare. sed solummodo superficialia et sensibilia cognoscere dicuntur vehementer obtusi. Mediocriter autem acuti dicuntur qui in quibusdam partibus penetrare rerum naturas speculando. In quibus videntur

deficiunt ita quod ad speculationem precipue entium diuinorum pergerent non possunt. Consequenter notandum quod. Albertus magnus capitulo vltimo primi libri de intellectu et intelligibili secundum facultatem nature intellectu

fectos sibi comparauit quandoque licet cum honore magistratus et sudore ditati sunt flore presumpto iuuentutis

alis que est in hominibus quandoque causat intellectus diuisionem. de que etiam precipue Aristoteles et Auicenna ac eorum sequaces faciunt mentionem. Sunt enim quidam intellectus plus continuo tempore pueri. Et hi in formis ymaginandis et sensui sunt immixti. Quidam vero sunt plus separati et quidam medio modo se habent. Et primi quidem in intellectu sunt obscuri. nil accipientes nisi cum magno labore. Et oportet ut doceatur per exempla sensibilia. Et tales autem sunt impossibiles aut difficiles ad intellectum diuinorum et per se manifestorum. que in prima philosophia traduntur. Et vocatur mali ingenij a vulgo seu obtusi. Secundi autem aut per se aut ex pura doctrina nati sunt intelligere aut omnia qui intellectum agentem non habent quasi efficientem per abstractionem intellectuam sed habent eum quasi pro forma per quam animus intelligibilis cuncta operatur. Et hic vocatur ab Auicenna intellectus sanctus siue mundus. Ab Aristotele autem diuinus intellectus appellatur hic enim leui studio ad prophetias accipit illuminationem. et ad supernorum veritatem interpretationem. Medius autem intellectus est qui facillime iuuatur studio et doctrina ad intelligendum tam prophetica que diuina. Sed tertius iuuari non potest aliqua ratione eo quod nec separatus est. nec habet instrumenta quibus iuuatur operibus anime sensibilis. Et hoc aliquando contingit ex vicio complexionis. aliquando ex consuetudine non extollendo se ultra sensibilibusceptionem.

Notandum consequenter quod moralis scientia autem est de bono hominis secundum se. aut est bono eius respectu multitudinis. Si primum. sic est monastica. que est pars scientie moralis tractans de modo viuendi vniuersum secundum se. Et dicitur a monos quod est vnum et ycos custodia vel scientia. quasi scientia tractans de custodia vel regimine vniuersum pro se. Per anthonomiam. i. excellentiam monastica dicta est ethica. Ethicus enim idem est quod moralis. et ethica idem est quod moralitas. Si est de bono

probabile

acutus

Boetius de

no hominis respectu multitudinis hoc est dupliciter vel est respectu multitudinis domestice. et sic est economica Unde economus vel economus penultima correpta dicitur tam pecuniarum quam frugum et generaliter omnium quae possidentur dispensator Unde dicitur economica dicitur autem economica secundum quosdam ab eos quod est custos vel scientia de rebus familiaribus quasi scientia tractans de regimine familiae Est enim economica dispensativa de familia. et de his quae ad domum pertinent Si vero est de bono hominis respectu multitudinis civilis. sic est politica dicitur autem politica a polis quod est civitas. vel a polis quod est pluralitas. et eos custodiam vel scientia quasi scientia tractans de regimine vel custodia civitatum et regionum Est autem differentia ut polis vrbis et pluralitas dicitur unde Urbs est dicta polis. dico ad plurima polis. Quo ad ipsam economicam et politicam. **Hic est sciendum quod naturale est homini vivere in societate. quod homo naturaliter est animal politicum et civile Primum patet quod duplici via. prima sumitur ex victu quo homo indiget. secunda ex vestitu quo tegitur. tertia ex remotione prohibentium. per quas ab hostibus liberatur. quarta ex disciplina et sermone per quem instruitur. Cum enim vivere homini sit naturale. omnia illa quae faciunt bene vivere. et sine quibus non potest sibi in vita sufficere. sunt homini naturalia. Inter omnia autem quae faciunt ad sufficientiam vite humane est societas Naturaliter ergo homo est animal sociale Patet hoc primo ex victu quo homo indiget Homo enim inter cetera animalia meliorem habet tactum et perceptionem. ideo inter omnia animalia indiget cibo diligentius et artificialius preparato Natura enim alijs animalibus quasi sufficienter nutrimentum amministrat. **Herbi gratia. animalibus non ex rapia vivunt. cuiusmodi sunt oves boues et amministrat herbas. quibus absque alia preparatione sufficiunt ad nutrimentum. Animalibus vero ex rapina viventibus ut lupis leonibus et ceteris talibus ex alijs bestijs sufficienter alimentum amministrat Natura igitur in omnibus alijs animalibus sufficienter nutrimentum amministrat. quod non habent complexionem strictam puram et ad medium reductam sicut homo. ideo non indigent cibo ita depurato sicut homo Alijs ergo animalibus sufficienter cibaria prout sunt a natura preparata absque artificio saccoctione et preparatione amministrantur Et quod homo perceptionem habet puriorem. indiget alimento preparato seu depurato. Unde frumentum quod a natura producit et si animalibus esset sufficiens nutrimentum homini tamen non sufficeret in cibum nisi prepararetur et depureretur Ideo ex eo panis efficitur et coquitur ut congruus cibis efficiatur Ad hec autem una sola parva non sufficit societas Ideo ut homo victus ratione sibi sufficiat in vita indiget societate. ut unusquisque suppleat defectum. Et sicut dicitur est de frumento sic de alijs cibarijs est intelligendum. Secunda via ad idem sumitur ex parte indumentorum. quibus homo tegitur Sicut enim naturaliter videntur habere indumentum lanam videlicet et pennas homini autem natura non sufficienter prouidet in vestitu Ex quo enim homo****

Discipli. schola.

50

est nobilioris complexionis quam alia animalia a frigiditate et interperie magis habet offendi quam alia Cum igitur nullus sufficiat sibi ad victum et vestitum congruum sine alterius societate. sequitur quod homo naturaliter impetum habet ad hoc quod sit animal sociale Tercia via ad idem sumitur ex remotione prohibentium prout ab hostibus et inimicis defenduntur Natura enim aliquibus animalibus ad sui tuitionem dedit cornua. ut bobus. quibusdam dentes. ut lupis canibus. aliquibus ungues ut vulpis et leonibus. aliquibus cornu: potius agilitatem. ut leporeibus et huiusmodi Sed natura non dedit homini tantam excellentiori animali cornua vel ungues ad sui tuitionem. Sed dedit ei manum que (secundum philosophum inde moribus animalium) est organum organorum Nam per manum organa et quicquid facit ad defensionem valeamus fabricare. Ergo si naturale est homini desiderare preservationem vite. cum homo solitarius non sufficiat sibi ad habendum victum et vestitum ad fabricandum arma sibi et organa per que a contrarijs defendatur Natura le est ei ut desideret vivere in societate Quarta via sumitur ex disciplina per quam instruimur. nam alia animalia sufficienter inclinant ad opera sibi debita ex instinctu nature absque instructione pcedente Sicut aranea debite telam facit ex instinctu nature. dato quod nunquam alias arenas vidisset tenuisset Et sic est de frondine respectu modificationis Non autem sic est de homine. ille enim non sufficienter est instructus a natura ad opera sibi debita. ob id natura homini dedit loquelam suae sermones. ut per sermonem homines se invicem doceant. ut unus ab alio disciplinam recipiat Et quod hoc fieri non potest nisi cum alijs vivamus. ideo naturale est homini cum alijs vivere et esse animal sociale Quod autem sit animal civile politicum. duplici via inuestigari potest Prima sumitur ex parte sermonis est iam tacta. Alia ad hoc idem sumitur via ex parte impetus naturalis nam omnia animalia naturalem habent impetum ad servandum ea que in sunt sibi a natura. quare natura etiam dedit homini naturales impetus ad servandum ea per que possit sibi in vita sufficere Hoc autem patet per communem civitatem. eo quod civitas debet esse perpetua omnium que ad vitam sufficienter Licet autem homo est animal naturaliter sociale et civile. eo quod quendam habet impetum et aptitudinem ut civiliter et socialiter vivat tamen philosophus primo politico triplicem tangit causas cur quosdam contingit non civiliter vivere. Prima est fortuna. secunda nimia prauitas tertia nimia bonitas Et fortuna quidem quod nimium sunt pauperes. non potentes civiliter vivere. sed coguntur civitate exire et agros colere Secundo propter quod aliquis efficitur incivilis nimia prauitas esse potest. eo quod pravi appetitum habent corruptum. et voluntate perversam. que nequeunt civiliter vivere Et secundum legem ideo exeunt civitate vel expellunt Tercio aliqui non civiliter vivunt propter nimiam bonitatem Vita enim civilis et iugalis est bona et conveniens homini. ut homo sed iunguntur civilitate rennuentes. pfectior est eligunt vitam Licet enim nubere et civiliter vivere bonum sit. tamen non nubere et inciviliter vivere causa liberius vacandi preparationi melius est Sic homo natura

raliter est animal ciuile & sociale. non obstante q̄ contingit aliquos nō
 ciuiler viuere. Quod em̄ non ciuiler viuit aliquis. aut ex paupertate
 vel fortuna sibi hoc accidit. Quod nisi sic fiat. vel est talis bestia & secle
 ratus sine iugo nolens legem. nec potens societatem sustentare. Vel est
 quasi deus id est diuinus vitam eligens altiozem. Propter quod. primo
 politicorum scribitur. Nō potens alijs communicari. nulla est pars ci
 uilitatis. Sed vel est bestia vel est deus. Inter homines aut̄ viris diuinis
 ingenio acutissimis cognitio singularium per experimentales acceptio
 nem vniuersalium arridet. Et hic modus in syllogisando contingit ibi
 em̄ vniuersalia accipiuntur tanq̄ nota. Et procedit ad concludendum
 aliquid ignotum. vel etiam e conuerso cognitio vniuersalium arridet p̄
 experimentalem cognitionem particularium. Modus aut̄ iste contin
 git ex premissis. Nam conclusiones notificantur per premissas. premissę
 aut̄ per principia & maximas. principia aut̄ & maxime p̄ se note accipiū
 tur per sensum. & per experimenta sensibilia. Nō per experimenta ammitta
 tiones & memoriā primo accesserunt homines ad indagandum phisicaz
 veritatem. Ideo dicit philosophus q̄ propter ammirari ceperunt phi
 losophantes philosophari. hos acutissimos quibus hec arridet cognitio
 vocat Aristoteles maxime notos fm̄ philosophiam. eo q̄ maxime sunt
 habiles ad acquirendam phisicam cognitionem. mediocres tamen ex
 elenter acuti studere habent in phisica. & ad altiores etiā pertinere p̄nt
 scientias. sed scientie complementuz non tam cito attingunt sicut excel
 lentissime acuti. immo oportet eos continuis laboribz studij insudare.
 Et consumpro tempore iuuentutis ad perfectionem illorum possunt p̄
 tingere. Unde plato docuit q̄ post quinquaginta annos virtutes senti
 tiue deficiunt. virtutes vero intellectuales vigorem & incrementum re
 cipiunt. Unde Aristoteles primo de anima dicit. Si senex acciperet
 oculos iuuenis. videret vtique vt iuuenis. Anima igitur fm̄ se non anti
 quat̄ vel senescit. aut in viribus naturalibus deficit. nisi pro quāto et
 ineptitudine & imbecillitate organozum procedit. Accedente autem se
 plum ponit Algazel dicens. Dum sapiēter consilia inquirere volumus
 senes sapientes & in multis expertos accedimus. Et in hoc quodāmo
 do dinosci potest virtutes intellectuales & sensuales esse diuersas. Nam
 si essent eadem. crescente vna cresceret & alia. Linius oppositum dicitum
 est. Ergo bene dicitur in textu. mediocres posse extolli ad magistratum
 altioris scientie q̄ phisice. flore iuuentutis consumpto & alia nō. quia
 tunc virtutes intellectuales fortitudine speculando sunt vigoriosiores.
 Ita etiam mediocribus practica apothecariozum. Practica autem di
 citur a praxi grece quod ē opus latine. & practici isti chyrurgici a pellā
 tur a chyzos quod ē manus & ycos scientia. quasi manualis scientia eo
 manu exercetur. Sed excellenter acuti arridet yconomica. que est do
 mus ac familie gubernatiua. Proporzionaliter em̄ sic phisica gaudet
 mediocribus. Et etiam apothecariozum practica. Sic yconomica gau

det excellenter acuti. Vehementer at̄ obruti vt dicit̄ est ad oēm prem
 philosophice vt. rar̄ sunt. nepe i. Ido mechanica seu maialis scia hys
 gaudat maritari. Tunc ibi. Iste si quidem rē. ¶ Hic Boetius
 ponit quodā docum̄ nra. preparamentū ad decorē status magistrerij sa
 cientia. Et diuiditur hec pars in tot partes quot auroz. ponit docum̄
 ta. pa. t. s. pa. rebūt. Adhuc p̄ma in duas. Nam p̄mo ponit quodā docu
 mentū. scdo declarat
 p̄ exemplū ibi. Et Lu
 cretius. Primo d̄ sic.
 volēs sublimari ad de
 corē magistratus p̄i
 mo scire debet que & q̄
 p̄tineant tanti nois ad
 reuerentiā vt exp̄ime
 re sciat ea q̄ noscit. & ne
 se totaliter comittat li
 brozum inspectioni. Et
 hoc declarat p̄ exemplū
 de Lucretio dicens q̄ il
 le inquirendo modū cu
 i iustit̄e questionis p̄o
 site obmissa societate
 ad libros suos surrebat
 Tunc ibi Secundo
 vt librozum
 Hic ponit secundū do
 cumentū valens ad dig
 nitatē magistrerij. Et di
 uiditur hec pars. Nam
 primo facit quod dicit̄
 est. secundo ponit exem
 plū. & tertio adducit cō
 mune. puerbium. Par
 tes patebūt. Dicit ergo
 sic. Volens promoueri
 ad dignitatē magistrerij
 acq̄rat sibi copiā libo
 rum ad quos recursum
 habere possit dū potest
 nō tñ totam intentioz

Iste si quidem hoc modo oriendum
 est primo vt sciat quisq̄ ad tanti que
 nominis pertinent reuerentiam vt q̄
 sita expr̄mere noscat & n̄ scriptozum
 commissioni se totaliter committat.
 vt Lucretius qui cuiuslibet questio
 nis propozite sibi nodum inquirendo
 dimisso comitatu scdulus ad libros
 confluebat. ¶ Secundo vt librozū
 copiam sue acquirat exercitatiōi vt
 cum opus fuerit eos consulat. nec om
 nino eis credat vt nigro qui montani
 sui magistri dicit̄ in tantum cōfusus
 est q̄ omne verbulum ab ore ipsius p̄
 gressum quaternis exarabat. & tanq̄
 sacrum estimabat. Nilq̄ aliud magi
 sterij vicem obtinens in scholis p̄e
 dicabat. Unde multotiens pudore
 confusus abibat. quippe miserrimi
 est ingenij semper vt iuuentis & nun
 quam inueniendis. Stultiusq̄ est

pmittat libris. Et hoc declarat exemplo dices. q̄ hoc accidit nigro qui
 monitis sui magistri in tantū d̄idebat q̄ oē verbū ab ore suo p̄gressus
 libro us r̄idebat. & tanq̄ sacrum existimabat. Et cū idem magistrerij ac
 cepit dignitatē. nihil aliud in scholis predicabat q̄ p̄ba sui magistri
 Et sic multotiens p̄fus pudore abibat. Et tunc exclamat dicens sic

Soetius de

Disserim quipe est ingenij semp vri inuentis. nūq̄ at̄ inueniēdis Et adhuc stultius est oīno p̄fidentia habere in dictis magistrorum. Et p̄ discipulis credere donec rōnabiliter inclius sentiat. Tunc ibi. Tercio vero. Hic ponit terciū documentū circa statuz magistrerij dicens sic. Volens magistrales acquirere dignitatē habebit in secreto aliquos socios quos edocebit. et libros eis leget. p̄ p̄s alios documentis informet. vt illo mō sciat intellecta expr̄mere et vsu p̄pare. Hic p̄o parat magistrerū. Hic docere alios est facultas p̄rie industrie. Tunc ibi. Quarta vt hos aliosq̄ rē.

Hic ponit quartū documentū. Et p̄mo facit hoc. secūdo declarat p̄ exemplū ibi. Ut flauius dicit. volens acquirere dignitatē magistratus et qui futurus ē rector alluciet tibi socios vt cū fuerit op̄tunitas maḡandi gaudere possit de intrinseco illoz aspectu. Subdēs cām dicit sic. Quid turpius est q̄ post temp̄ inceptionis solus permanere fm̄ q̄ flauius. Nam ip̄e ob generis sui imperiū et gaze dominātis opulentiā estimauit sibi cū eta subiugari. Sed tempore p̄mēni cōkursus elapso raro aliquē reperit sodalem. Et sic mis eos constringere. p̄ponebat. Tunc ibi. Quarto vt quozum rē.

Hic ponit q̄ntū documentū et est tale. Volēs magistrari p̄bulabit p̄p̄terice scholas illoz a quibz p̄mō ueri potest. Curialitē debet opponere remotere p̄tercentes. Et

magistratus orationibus omnino confidere. Sed primo est credendum donec videatur quid magister sentiat postea fingendum est eundem in dicendo errasse vt sic forte reperire queat quod commisse obijciat seculitari. Tercio vt quosdam habeat quos secrete edoceat. librosq̄ legat. alijsq̄ rudimentis informet. vt sic intellecta sciat: scitaq̄ expr̄mere discat. in expr̄sione vsu comparet. vsus autē magistrerij propinet. Alios namq̄ docere p̄rie facultas est industrie. Quarta vt hos aliosq̄ sibi alluciat. vt cum magistrandi oportunitas affuerit. eorum intrinseco gaudeat aspectu. Quid turpius est q̄ primo inceptions tempore solus destitui. Ut flauius qui ob sui generis imperium. gazeq̄ dominātis opulentiāz cūctos sibi credit subiugari. Tpe vero p̄kursus elapso raro reperit sodalē qui legi p̄ductionis adhibet. licet inuitus minas omni genas regaliter addendo generositate

Discipli. schola.

etiam fm̄ temporis exigentiaz respondere debet. Ne si nimia affuerit citurnitas sue imputetur ignorantie vel arrogantie. Subdit autor se multos vidisse p̄fisos p̄pter p̄teruitatem responsionum. Quā non est discens incitare regentem affatibus contumeliosis.

ti consentaneum est propter duplices affinitatis pertitionem magistrantis saltem ad tempus fouere presentiam. Quinto vt quozum gratia coronandus est et fauore illoz in scholas periponatice obambulet. curialitēq̄ opponat p̄teruientesq̄ acriter remoueat. diligentiusq̄ pro tempore respondeat. ne si muta fuerit voluntas ignorantie imputetur cecitati vel arrogantie temeritati. Multos siquidem ob r̄isionis p̄teruitatem speculantium licet inuite audiuius frui precipicio. Non enim discens est p̄obris contumeliosusq̄ affatibus regentem incitare. Nec licet summa familiaritate coniunctus fuerit docēt

discens incitare regentem affatibus contumeliosis.

Notandum hic q̄ diuersis de causis magister non se totaliter committere debet libris. vt delictet propter librorū amissionem. ne si libris amissis. sciētia totalitē amittat. Ne ergo cōtinuat hoc. necessarius est scientiā imprimere cordi. Unde. Lordi non carte tradas que noueris arte. Et si carta cadit tecum sapientia vadit. Secūdo propter cōfusionem rollendā. Nam em̄ magister qualibz in argumentatione seu responsione libros accedere potest. Etiam ex libris statim non potest debite ad sc̄ibilia respondere. Tercio p̄pter opinionum nouitatem dī

ueritatē non est libris penitus confidendum.

Item notandum q̄ volens ad magistralem promoueri dignitatem prouidebit sibi de libris sue exercitatioi necessarijs. ea de causa da. non omnia possunt imprimi. hoc est memoriē viuaciter commendari. Opus est ergo librorum habere copiam vt tempus cū affuerit eos valeat consulere non etiam proprio est semper confidendum ingenio. Dicit em̄ Aucro vs terciō de celo. q̄ nimia ingenij confidentia frequenter fecit Aucennam errare. imaginationi etiam non est credendum quoniam impossibilem ē. vt dicit p̄s terciō de anima. Connumit tū sc̄ientiam primo acquirat a libris studendo vt doctrinā auditu p̄cipio a magistro. Omnis em̄ doctrina intellectiua fit ex p̄teritēti cognitione sensitiua. vt habetur in primo posteriorum. Sapientia enim sine experientia haberi non potest. Unde quia iuuenes carent experientia. iteō prudentes esse non possunt. Dicit tū Albertus magnus q̄ anteq̄ aia fuerit in cognitionibus profundata. non accipit nisi p̄ sensum et imaginationē.

Boetius de

Cum hoc profunda fuerit redit ad habendum suipius et aliarum rerum
uinari sciaz nobilissimam. Item notandum quod magistrandus quosdam
habetur clam ab eo instruendos primo propter habitum scie et fieri adquisitio
nem sex primo ad sciam procedendo. deinde propter habitum adquisitio radicatio
ne. et sic tempore studet. Alioq; etiam informatio propter intellectus erudi
tio. Proverbialiter enim dicitur Quod docet alium instruit. Item sum ad magiste
rium enim procedendo promittendum est studium. hoc est vehemens animi applicatio

ad sciam acquirenda. p
moysus studij. scdo ali
oq; informatio. Item sicut
discipulus studet propter
sciam adeptam ratifican
dam. ac disciplinam infor
mandam. ideo exercituum
magistratum est necarium
Exercituum enim facit intel
lectum paratum seu pronun
ciare. pempte. Item intelligendo
arguendo et respondendo
Et generaliter in omni
actu studiose potentem
iuxta illud victorini. Ha
cuna facit habiles ars fa
cilis. vltius vero potentem

Item notandum quod
magistrandus allicere stu
debit notos et ignotos
vt dum magistrandi tempus
affuerit eorum intrinseco
gaudeat aspectu Regi
men enim ciuitati erit parabile. vnde ciuitas secundum philosophum in economi
cis est domorum pluralitas possidens et possessionibus abundans ad con
mucuum ordinata. Sicut igitur ciuitas hec requirit. sic regimen socio
rum multitudinem necessaria magistrando procurando exposcular. Debet
autem ad gradum magistrandi procedens locum vti tripliciter de causa. videlicet causa
legedi. causa opponendi. et causa disputandi seu respondendi.

Item debet magistrandus frequentare scholas et obambulare pe
ripaterice. quorum gratia et fauore sperat comedari. obseruando etiam
singula que in littera tanguntur. opponat enim et respondebit modo per
paterice. Unde peraterici ad vtramque partem contradictionis arguere
prouenerunt. Sic enim de facili veritas inuenitur. Unde Aristoteles pe
ripatericorum princeps ait. ponentes vtramque contradictionis partes
de facili speculabimur quid verum quid falsum vnde peripatericus dicit
aperi quod eorum et potos quod e calans vlt ambulans

Ita boetius ponit speciale documentum. Et diuidit hec ps in tres. primo

ipsum secretis nisi iussus debet inha
re. iussus vero inuere. Nonne Fortini
proteruitas zenocrati serinea aperuit
et prius edocca publice inspererit. se
quod magistrari credidit si omnem zeno
cratis abstulisset mineruam. Qua ab
lata zenocrates desijt a magisterio.
Fortinus ablati vti nesciens frenesi
laborauit grandiori. proprioq; disci
pulus confusus labori alieno nunquam
uidebat honori

Am autem dies sume promotio
nis affuerit breui scemate co
pendiosoq; affatu veneranda

Disciplina schola

53
em ponit documentum Secundo addit quandam cautela ibi. Cautela tamen
Tercio declarat per exemplum. ibi. Turpe enim est. Sed legantur pres
simul. Et dicit sic. cum fuerit dies promotionis maxime vt magistrandus
compendioso gaudebit sermone in collatione sociorum. Et pedat ad in
crementa magistrandus
honoris decet orna
tu festino apparatu. Et
si facultas suppetat et so
cietis procurabit conui
uium solemne. Et po
nit cautela circa conui
uium dicens quod caute p
spiciendum est. vt bona
primi anni sufficient. Turpe est enim mendi
care prima fronte hanc
accidit. Scrutinio. q
tercio die incepti men
dicare peractis venera
biliter singulis ad ma
gisterium pertinentibus
vnde nunquam de cetero ta
nti nominis excellentiam
audebat confiteri. Sed
dit ergo Boetius fina
liter sic dicit. Quod ve
neranda est felicitis ex
tus commendatio

commendetur sociorum collectio. Sic
quod ad honoris initialis incrementa in
trepidum procedendum est decet orna
tu. festino apparatu. si facultas suppe
tit cunctis ad libitum professionis eius
dem splendore procuratis. Cautela enim
considerandum cautius inuestigan
dum est ante magistrandi elationem. vt
primi anni discursus propria si opus
fuerit possit sustentari facultate. Tur
pe vero est tanti nominis reuerentias
prima fronte mendicare vt scrutini
us. qui omnibus ad magistrandus per
tinentibus venerabiliter executis lu
ce tercia cepit mendicare. tanti vero
nominis ausus mox eum penituit.
Quid enim mirum quasi instantia
nee delusus abcessit. tanti honoris fa
stigia de cetero nunquam confessus. Quod
est felicitis exitus veneranda est com
mendatio.

Notandum hic
quod magistrandus tantre
promotionis ad gradum
magistrandi scemate bre
ui. verborumq; ornatu
vri debet. Dicit enim
philosophus in politi
ca sua quod talis debet esse sermo magistrandi ad discipulos qualis erit dista
tia inter visum et visibile. Unde si visibile superponatur visui non vi
debitur. generaliter enim sensibile positum supra sensum non facit sensa
tionem. Preterea si nimis remoueretur a visu iterum non videretur. eo
quod contingeret radios visuales concurrere ante oculi contactum imagi
nationem perspectiuorum imitando. imaginando visionem fieri. sicut
figura pyramidalis. cuius basis est res visa. conus vero in oculo. Rati
quitur ergo visibile vt debite videatur. nec debet nimis elongatum esse
neq; visui nimis proxiu. sed mediū e suandum. Sic et primo magistri nec de
nimis plix. ne redio perturbet aures audientium. Nec etiam nimis breuis

obscuritatem secū cōtrahat. Breuitas ergo sermonis est seruanda que audientem delectat atq; audientium intellectum illuminat

Quis ostēdit
Boetius que ad magistratū sunt necessaria: hic pro sequitur de his q̄ conueniunt alicui iaz ad gradus magistratū promotio. et primo premittit intentum. secūdo illud exequitur. ibi. Magistroz talis habere/ tur diuisio. Et primo dicit sic. postq̄ expedita sunt que pertinet ad scholarium informatiōnem. et hoc debito de cendi modo obseruato. Non enim curauimus rectore confundere breuiloquio. nec aliquem confundere curabam? sermone prolixo. Nunquam enim sermone faciliōri sumus penūsi. Si iungit causam. quoniam liber iste nedum dicitur sed etiam ignis est copulatus. Si igitur obscuritates hic postponende. tunc vero in presenti capitulo ad venerabilem magistrorum dignitatem accedendum quomodo scilicet se regant cum tā fuerint p̄moti. et de facto alios regerent.

Tunc ibi. Magistroz talis: Hic exequitur intentum ponendo triplicem magistrorum diuisionem. Et primo facit hoc. secūdo ponit quādam doctrinas a quolibet rectore obseruandas. ibi. Taliū namq; dicens sic. Triplex est magistrorum diuisio. quidam enim habitant in duabus ciuitatibus magis excellentibus. vt sunt rhoma

Expeditis autem que ad scholarium eruditionem sunt digesta dilucidandi moderatione obseruata: nec augere lectorem breuitate curamus. nec dilatione confundere nunquam lucidiori leuiozq; scemate perusi. Quoniam non solum discretis. verum etiam rudibus enigmatice serie postposita commendatur. Hunc ad magistrorum venerandam maiestatem properandum est. Magistroz talis habetur diuisio trina. Quidam tantorum duabus urbibus ceteris fulgentioribus: rhome scilicet et athenis morantes vltimus nequaquam procedentes inquantuz fortuna succedit altius veneratur. Alij obmittentes predictarum fastigia. opidorum adiacentium querunt emolumenta. Tum propter nouercam discipline egestatem Tum propter natalis patrie dulcorē renitentem. Tuz istorum quoq; aliorum quidam ratione pulchre denominationis imperiū assumunt vt honorificentur. Alij rōe intelligentie. ne ignorantia eorum cō

et athenē. nunq; vltimus procedentes. sed q̄diu vixerint (ibi perseverant) res inq̄tum fortuna saltem eis succedit. et ibidem multum commendatur. Sunt etiaz et alij predictarum ciuitatuz homines dimittentes. qui post gradus magistratū adeptionem in ciuitatibus circūiacentibus lucra querunt. Tuz propter egestatem scientie contrariam. tum propter dulcorē patrie natalis. Item quidā magistrorum gradus assumunt magistratū. propter denominationem vt scz magistrū vocent. Alij ratione intelligentie. ne scz ignorantia cōfundantur. et alij ratione vtriusq; dictorum. vt videlicet altius nominentur. et vt scientiā acquirant.

Tunc ibi. Taliū namq; quicunq; hic ponit quādam doctrinas pertinentes ad statum magistratū. Et diuidit nāz primo facit hoc in generalia. secūdo in specialia. ibi. Quicunq; magister adipisci velit assumptū honorabilitatis incrementa. scz magisterij et debiti officij fundatur. Tercij subtilius speculantes propter vtriusq; partis incrementa magistralia contrahūt paludimenta. Taliū namq; quicunq; venustatis assumptū debiti officij velit emolumenta prosequi in honestate morum vniuersa oportet. vt polleat p̄clarus vt scz in sermone sit verax. in iudicio iustus. in consilio prouidus. in cōmiseratu fidelis. cōstans in vultu. pius in affectu. p̄curibus insignis. bonitate laudabilis existat. Si q̄o vero contrarij accidat humane fragilitatis appetitui solet accidere conuersatione etiaz sit bonus. Nulla siquidem res magis perniciosa discipulo q̄ vita magistri contumeliosa. Infusa enim sepissime corrumpi videmus ex fetido vase. quoniam niam vas fetidum corrumpit aquas. Sic scientia in vita magistri viciosa corrumpitur et vilescit. Hec autē predicta ad anime docentis informatiōnem digesta sunt. Hunc de ceteris primarijs videamus. Non dico

oportet q̄ varijs luceat in moribus. Nō sit scz mēdax. et q̄ sic rectus in iudicio. circūspectus in cōsilio. fidelis p̄missis cōstans facie. p̄tallo cutōe virtutibus insignis. et laudabilis in bonitate existat. Et si opositū eneniat. hoc humane accidere solet fragilitati. Etiam bonus erit in conuersatione. Rō quā nulla res discipulo est tā nocua sicut quersa magistratū vita. Unde res infusa fetido vase statim corrumpit ex tali vase. Partim rōe scia in vita magistri viciosa corrumpitur et vilescit. Tunc ibi. Hec autē hic in specialia ponit doctrinas ad rōem penetrantes. Et diuiditur nāz p̄mo p̄mittit intentū. scdō illud exequitur dicens sic. Jam scripta sunt

Boetius de

posita ad hoc centis informatio nē quo ad seipm. Nūc autē dicere volu /
mus de alijs primarijs. non primo primis secundo primis

Tunc ibi. Tenetur
quoq. Dicere qui /
tur intentum ponē /
do proprietates quas
rector respectu suorum
scholarium habere te /
netur dicens sic. Doc /
tor primo tenetur esse
peritus rigidus nō ne /
gligens non superbus
Declarat illas propri /
etates dicens. Rector e /
rit eruditus. oportet ei
ut prius discat q̄ alios
doceat. Etiam tenetur
esse expertus in arte tri /
uiali. Quoniam est ab /
surdum indoctos p̄fer /
ri doctis. Et non illos
in doctrinis p̄ferri an /
tiquis et ignaros p̄fer /
ri literatis. Declarat
secundū dicens. Rector
debet esse mitis. quoni /
am superbiam discipu /
lorum aliquotiens su /
stinere opportunum est.
Declarat exemplariē
de quodam magistro
qui nominabatur fran /
co. qui non vtebatur
mansuetudine. immo
ipse suspēdit se laqueo
propter irrefrenabilem
suorum scholarium su /
perbiam. qui sua vri no /
lebant nobilitate. De /
lius tamen ei fuisse. q̄
mansuetudine vsus fuisse. Declarat tertium dicens q̄ magister d e /
bet esse rigidus in scholarium aspectu. q̄ rigore vti inter scholares ē cō /
modissimū. s. q̄ rē imponat errantibus vindictā. et q̄ soluat lites sophi /
staz. reprimatq̄ oblatrantes. et insurgēs in eā. Et q̄ p̄teruētes atq̄ rebel /
les castiget. Et totā faciat determinationē dialecticā. Declarat q̄rtū dicens

primo quidem primis. sed de secūdo
primis differendum est Tenetur q̄
q̄ doctor quisq̄ eruditus esse. man /
suetus. rigidus. antiquus. nō negli /
gens. non arrogans. Sit inquā eru /
ditus. Prius enim oportet q̄ discat q̄
doceat. Triuij enim cōparatione no /
uimus assistentem doctrine. Valde e /
nim absurdum est et iniquum ut im /
periti peritis nouelli antiquis. rudes
preferentur emeritis. Mansuetus q̄
niam discipulorum elationem pati
quandoq̄ opportunum est Magister
franco immansuetudinis prodeat in
exemplum. Qui ob discipulorum su /
orum nobilitate sua vrentium irrefre /
nabilem arrogantiam laqueo se sus /
pendit. Sapientius enim egisset si
mansuetudine vsus fuisse. Rigidus
similiter sit doctor. In scholarium e /
nim amplexu rigore vti commodissi /
mum est. ut scilicet errantibus vindi /
ctam imponat. Sophistarum lites
dissoluat. oblatrantes remordeat. ob /
loquentes reprimat. proteruientes
castiget. totamq̄ determinationē di /
alecticam faciat. Antiquus em̄ non

Discipli. schola.

q̄ magister erit senex. non quidem in annis. sed perpetuā in sciētia. si t̄m
vtrūq̄ affuerit. s. q̄ tam in annis sit antiquus et etiā in sciētia tanto sa /
nior erit p̄ditio Tunc ibi. Non sit doctor. **Hic** declarat quantum di /
cens. q̄ doctor non erit negligens. qm̄ p̄stantia magistri est in omni ope
Negligentia vero nouerca est cuiuslibet doctrine et discipline. Oportet /
ut em̄ esset scholarum mechanicis artibus deservire q̄ negligentis magi /
stri iugo onerari. De in /
de ponit sextus. s. q̄ ma /
gister nō erit sup̄b. q̄
gentiū paup̄is scholarum
licet iubeat extinguit q̄
sup̄bia magistri regēs
voluntates dicens a di /
uitibus sequatur. Qm̄
arrogantis magistri se /
dulitas nūq̄ visa ē al /
quem instruere fidelit
Subdit declarando p /
p̄terates sup̄bierū de /
cens sic. Hī sunt sup̄bi
qui spernunt docere hu /
militer quod prius didi /
cerunt. Qd̄ recte sapi /
unt non p̄nt recte mini /
strare. In altitudine em̄
positi discēntiū mētēs
despiciūt. nec eām sciē /
tie ipsorū referūt in deū
sed p̄riā in se respiciūt
excellēntiam. Hī etiā
fimbrias dilatanthabi /
tusq̄ magnificāt magi /
strales. In publicis spectaculis eminentiora querūt sedilia. ab oib̄ no /
mine magistri querentes salutari. Tales siquidem a bonorū scholarium
collegio relegari debent. **Nota** duplex assignatur cā in reu qua
re quidam magistrorum in studijs generalibus non perseverant. Una
est paupertas. indigentibus em̄ melius est ditari q̄ philosophari. Alia est
dulcor natalis patrie. Item triplici fine magistri regunt scholarum. quidā
ut pulchri nomen sed magisterij adipiscantur. Alij ut per p̄miū studiū
et exercitiū p̄rium p̄ficiat intellectu. Tercij p̄ter vtrūq̄. videlicet ho /
norē magisterij dignitatem et fructum consequi volentes. sicut sciētijs sic et hone /
ris moribus debent efflorescere. Unde socrates dixit prius esse inuidan /
dum moribus. in quibus docetur qualiter enormes passiones refrēna /
ri possunt et sedari. ne regulam recte rationis impediāt. et sequēter in /
K i

annis. sed perpetua sciētia. si vtrūq̄
affuerit sanior erit condicio regendi.
Non negligens existat doctor. qm̄ si
cut in vno quoq̄ opere mater inueni
tur constantia Ita vni uerse doctrine
et discipline nouerca est inconstantia
vel negligentia. Opportunius em̄ esset
arti mechanicę deservire q̄ negligē /
tis iugo onerari. Non arrogans quo
niā viuat pauperum magistrantis volun /
tasq̄ dicendi a diuitibus sequatur.
Quoniam arrogantis magistri sedu /
litas vtrūq̄ fideliter neminem instruit
Hī sunt. qui id quod sciūt docere hu /
militer contemnunt. et quod recte

95

tellectum alijs scientijs posse iuari. Quorum em̄ ratio absorpta est in inferno horum intellectus non em̄ clari luminis receptivus. Sedantur igitur primo passionibus. ut ipsis sedatis scientiarū contemplatiōi insisterent valeamus. Magister constans in vultu et voluntate esse debet. Nam quicquid voluerit appetit seu intellectus. et capit sup hoc vultus quandā facit accelerationē. Ideo vultus quoddam est signum anime. Unde philosophi sonomi dicunt omne philosophoniam principaliter in vultu esse consideranda. Unde mostrum in corpore frequenter est monstrum in anima. Unde eudros Omnis diversitas que est in corpore est propter diversitates potentiarum anime. Ponitur autem in littera paludamentum. et est vestis purpurea et ponitur pro indumento magistratū quo vtuntur regentes. Quicunque autem magistrorum debite vultu prosequi fructus magistratū in honestate morum uniuersa debet relucere.

Mores autem hominum sunt varij. quidam laudabiles et quidam vituperabiles existunt. Unde primo de moribus iuuenum tam laudabilibus quam vituperabilibus est videndum. Deinceps de moribus scemum tam laudabilibus quam vituperabilibus tractandum est compendio se. Iuuenes autem primo sunt moris laudabilis. quia sunt liberales. secundo quia animosi et bone spei. tertio quia sunt magnanimi. quarto quia non maligni moris. quinto sunt misericordes. sexto quia sunt verecundi. Sunt autem iuuenes liberales. eo quod non sunt experti indigentie. et bona que possident proprio labore non acquisierunt. Quilibet cum maiori diligentia retinet suas facultates. quando propter indigentiam mala aliqua passus est vel quando illas facultates propria industria vel labore acquisiuit. quod cum labore acquiritur diligentius retinetur. Sunt etiam iuuenes bone spei. quod philosophus secundo rethorice triplici probat ratione. Primo quia paucorum experti sunt. non in multis passis sunt repulsi. Ideo omnia credunt obtinere. Sunt etiam bone spei. quia in eis multum

sapiunt recte ministrare nequeunt. Quoniam in fastigio positi merentium. mentes despiciunt. Nec in dato rein scientie causam referunt. Sed propriam in se respiciunt excellentiam. Hi sunt qui simbras dilatant. philosophi lateria magnificant. In publicis spectaculis eminentiora querunt sibi sedilia ab omnibus. rabbi nomine saltuari desiderantes. Tales siquidem omnium bonorum collectio iure solidatis ablato a se relegauit.

abundat calor. Corde igitur et alijs membris inflammatis ex calore in membris eorum existenti sunt bone spei et animosi. Rursus iuuenes parum vixerunt in preterito. et finem cursum naturalē debent multum vivere in futuro. Cum igitur memoria sit respectu preteritorum. et spes respectu futuro. parum viuunt memoria. multum autem viuunt spes. Tertio pertingit eos esse magnanimos. nam ex hoc aliquis est magnanimus quia dignificat se magis. et ingerit se ad faciendum magna. Iuuenes ergo cum sint liberales animosi et bone spei non habent unde retrahant quifiant magnanimi. Specialis ad hoc ratio est. quia iuuenes sunt calidi. et calidi est superferri. ergo iuuenes semper volunt superferri et excellere. Inter cetera autem per que homo alijs videtur superferri et excellere est honor et gloria. Iuuenes ergo quia sunt calidi cupiunt excellere. et maxime desiderant honorem et gloriam. et per consequens sunt magnanimi cuius proprie natura boni esse videtur. Quarto iuuenes sunt laudabiles. quia non sunt maligni moris. Dicuntur enim esse non maligni moris quia non credunt alios esse malos. immo ut in plurimum credunt omnes homines esse bonos. Cuius ratio est quia in experti de operibus aliorum iudicant de factis hominum ea que vident in seipsis. Ideo dicit secundo rethorice. quod pueri sua innocentia alios mensurant. Sicut enim ipsi sunt innocentes sic et alios innocentes esse credunt. Quinto quia iuuenes sunt misericordes. Et hoc em̄ maxime confurgit misericordia cum credimus aliquos indigne pati. quare si iuuenes sua innocentia alios mensurant credentes eos indigne pati de facili ad misericordiam commouentur. Sexto iuuenes sunt erubescituri et verecundi. quilibet enim timet perdere quod nimis affectat. Erubescencia autem et verecundia est timor ingloriaris. cum ergo iuuenes quia calidi sunt nimis affectant excellere. timent etiam ingloriari quare etiam de facili erubescunt. Et sicut iam numerauimus sex mores iuuenum laudabiles. sic numerare possumus sex vituperabiles quos etiam tangit philosophus secundo rethorice. Primo em̄ iuuenes sunt passionum insecutores. secundo de facili sunt vertibiles. tertio sunt nimis credituri. quarto sunt nimis contententes. sexto in actionibus non habent modum sed faciunt omnia valde immoderate. Sunt em̄ iuuenes primo passionum insecutores. et maxime insequuntur cupiditatis circa corpus. sunt em̄ incontinentes et venereorum insecutores. Quod duplici de causa pertingit. nam cum iuuenes sunt pealidi. corpore autem calefacto naturaliter sit venereorum appetitus. id est corporis dispositio iuuenes incitat ad venereorum cupiditatem. Rursus hoc idem contingit. quod quasi in omnibus nostris actionibus vel sequimur passionem vel rationem. Et quanto nimis ratio vigeat in nobis tanto magis passio vigoratur. Iuuenes ergo quia sunt in experti. non viget intellectus et prudentia magis resurgit passione quam ratione. quare ut in plurimum passionum sunt insecutores. Secundo de facili sunt vertibiles. nam anima sequitur corporis complexionem. sicut ergo in corporibus iuuenum humores sunt in magno motu. sic iuuenes habent voluntates et cupiditates.

Senectus de

valde vertibiles. Ideo secundo rhetorice dicitur. q̄ iuuenes acute concupiscunt sed cito iaturant. vehementer volunt. s̄ de facili p̄mutant. Tercio iuuenes sunt nimis credituri quod duplici rōne potest p̄ringere. primo q̄ non sunt maligni moris Nam nō putant alios esse malos. s̄ sua innocentia alios mensurāt. Cū ergo naturale sit vt quis de facili credat quem nouit esse bonum Iuuenes credentes homines innocentes esse de facili omnibus credunt Rursus hoc idem ex inexperientia p̄ringit. nam iuuenes existentes inexperti ad pauca respicientes de facili iudicāt. Cū prouerbialiter dicit. q̄ qui modica nouit cito iudicat. ergo iuuenes q̄ non sunt multorum experti statim cum eis aliquid negotium exponit ad multa respicere non volunt. eo q̄ sunt multorum ignari. statim de illo negotio iudicant. et sic esse credunt vt eis p̄ponitur. Quarto sunt contumeliosi. appetunt em̄ maxime excellere. quia ergo videtur eis q̄ excellent mendaces. et quodammodo omnia pertinaciter asserunt. quia em̄ sunt inexperti seip̄os ignorant. et se omnia scire putant De omnibus respondent. volunt videri scire. ideo de facili mentiuntur Postq̄ mentiti sunt appetentes gloriam in mendacio sunt mendaces Logitant em̄ se esse in gloriosos si a p̄pareat sic non esse vt asserūt Sexto in suis actionibus nō hnt modū. sed oia faciūt valde. odiūt valde et generalr oia faciūt valde Cū p̄cipue ira et concupiscentia hnt vehementes Nam ira et concupiscentia vehementes sunt nisi p̄ rationē moderent. ergo quia iuuenes magis videntur passione q̄ ratione non habent concupiscentias moderatas. s̄ omnia faciūt valde Senum etiam mores quidam sunt laudabiles et quidam vituperabiles. Quatuor laudabiles numerare possumus. Primus est. senes habent concupiscentias remissas et moderatas Secundus est. sunt miseratui. Tercius. dubia non pertinaciter asserunt. Quartus nihil agunt valde. Concupiscentia em̄ senum maxime circa venerea est incitatio venereorum. ergo per locum ab oppositis. corpore infrigidato fit remissio concupiscentiarum Constat em̄ q̄ concupiscens venerea per appetitum extendit se in alia. sed appetitus senis magis constringit in seip̄o. ergo senes ratione frigiditatis constringunt in seip̄is. vt habent concupiscentias remissas et moderatas. Ex hoc etiā patet. quomodo senes sunt illiberales Nam per illiberalitatem dupliciter peccari potest. Primo si vltra q̄ dicitur ratio teneat quod habet. secundo si p̄ter rationem concupiscit habere que non habet Senes aut̄ magis peccant per illiberalitatem in retinendo ea q̄ habent. q̄ in concupiscendo indebita ea que habent. quia per frigiditatem magis cōstringuntur in seip̄is q̄ extendunt se ad alia. Cum igitur nulla sit actio anime in qua anima non vtatur aliquo organo corporeo. sicut in opere artificiali variatio organo variatio fit operis Sicut aut̄ in actionibus anime corpore trāsmutato anime sequuntur corporis complexionem Infrigidato autem corpore anima per appetitum inclinatur. vt sequatur modum frigiditatis. Et q̄ frigidum p̄stringitur et p̄densatur. et remittit in semetip̄o Ideo

Discipli. schola.

senes ratione frigiditatis concupiscentias habent remissas. Sc̄bo senes sunt misericordes. Sed vt ait philosophus non propter eandem causam senes et iuuenes sunt miseratui. Quia iuuenes propter amicitias senes autem propter imbecillitatem. Quilibet enim miseretur super amico suo et super eum quem indignè putat pati. Ergo iuuenes sunt misericordiarum amatores sua innocentia mensurantes Estimant em̄ oia esse bonos. vt quia amatiui amicitiaz. Preterea quilibet existit in imbecillitate vel in defectu desiderat vt alij sibi compatiant et ei misereantur. propter hoc de facili inclinatur vt illi misereatur. Et ita senes propter imbecillitatē q̄ vellent alios compati et eis misereri. de facili miserentur alijs. Tercio senes nihil dubium pertinaciter asserunt. vt ait philosophus secundo rhetorice. Senes em̄ vixerunt multis annis. et videntur se multotiens decipi. ideo non audent aliquid pertinaciter asserere timētes se decipi. Ideo ait philosophus q̄ senes omnes dubij sententia aponētes quia si nihil forte nihil fixe pronunciantes. Tō senes nihil agūt valde. S̄ in opibus suis videntur esse temperati. Sicut enim iuuenes q̄ in eis abūdant cōcupiscentie et passiones tendūt in extremū et agunt valde. Sic senes qui habent passiones concupiscentias remissas. vt plurimum agunt moderate. Possunt etiam numerari sex mores senum vituperabiles. Primo sunt nimis increduli. Secundo sunt illiberales suscitiosi. Tercio sunt timidi et pusillanimes. Quarto sunt inueneratiosi. Quinto sunt difficilis spei. Sexto non verecundantur. sed sunt inueneratiosi. Sunt enim senes primo increduli. quod ob experientiam cōfiscitui. Sunt enim senes primo increduli. quod ob experientiam cōtingit. In multis namq̄ experti sunt cognoscentes alios esse deceptores. Tō mentiri. ideo non de facili credunt estimantes alios esse deceptores. Tō secundo rhetorice dicitur. q̄ senes multis annis vixerūt et in pluribus sunt decepti. ergo propter hanc experientia contingit eos incredulos cōsecantur mala. et in deteriore partem inferunt. Videtur em̄ senes contrario dispositi iuuenibus. quia pueri sua innocentia alios mensurāt. et omnia in meliorem partem referunt. credentes omnes homines esse bonos Senes vero econuerso quia multis annis vixerunt. et in multis peccauerunt. facta aliorum fm ea que fecerunt in seip̄is mēsurant propter quod vt in plurimum credunt alios esse malos. in peiorē partem operum referentes opera. Unde secundo rhetorice dicitur. q̄ senes quia vixerunt multis annis. esse non potest quin in multis peccauerunt. ideo sunt mali et suspiciosi. sc̄s omnia in deterius referentes. Tercio senes sunt pusillanimes et timidi. Sicut em̄ in eis deficit humor et calor. ita deficit in eis cor et vita. Ideo sunt timidi et pusillanimes. Timidi. quia deficit in eis calor naturalis deficit. Quicūq̄ em̄ ē naturaliter frigidus oportet q̄ sit naturalr timidus. Quarto senes sunt illiberales. quod tripliciter contingit. p̄mo ex defectu vite. secundo ob experientiam temporis. tertio quia non viuunt spe sed memoria. Unde anima vt in plurimum sequitur corporum complexionem. Sicut ergo senes in proprijs corporibus deficiunt in humoribus et in vita. sic videtur ipsis q̄ cura em̄ deficit

R ij

rare. Quod patet ex vi nominis. Nam nomen mansuetudinis tre temperamentum nominat. Tunc ibi. Cum aut bone inquisitionis

Quis quibusdam documentis generalibus circa scrus et conditiones magistrorum. hic ponit quedam documenta magis specialia. Et diuiditur hec pars in tot partes quot ponit documenta specialia. Partes patebunt. Adhuc prima diuiditur in tres. Nam

primo ponit primum documentum. secundo reddit causas ibi Quoniam si magistrantis. Tercio declarat dictum suum per exemplum. ibi. Sed non ut assuerus poeta. Et prima dicit sic. Quando aliquis de nouo irat scholasticus causa legendi. primo a parebit maturus facie. et primam incipit et lectionem tempore matutino incipit submissa voce et expressa declaratione ascendendo paulatim. neminemque expectabit magna nisi urgeat oportunitas. Tunc ibi Quoniam si magistratus. Reddit causam sui dicit. scilicet quod magister neminem debet expectare tempore legendi dicens sic. Si diligentia

magistri aliquos expectare velit discipulos ultra debitam legendi horam. tunc presentes perturbabit discipulos rancore pigritiae. Et semetipsum destruit rancore iracundie. Cum aut discipulus dormit omnis artifex non uerit diligentiam magistri sui. aut tunc de cetero maius comparebit. aut pudore confusus sui magistri. in eius obprobrium dormitabit. Tunc ibi Sed non ut assuerus poeta. Hic declarat quod prius dixit per exemplum dicens. Non est faciendum prout dicit assuerus poeta. de quodam dronone quem nequit excitare in risum pigritiae drononis sui discipuli. Illi homo dormiente conuictore more usque ad primam uigibus scabris dulce faciendo canticum per membra. et oculis lippientibus lucem explorantibus quesitum ne perageretur res matutini laboris in scholis. Item quesitum etiam ut rubor

Um autem bone inquisitionis tyro legendi causa scholas intrauit rigore extrinsecus assumpto. Considerandum est ut aurore tempore continuo submissa voce incipiat. ore rotundo mediocriter ascendendo neminem nisi maxima urgeat necessitas expectando. Quoniam si magistratus diligentia aliquis ultra debiti temporis spacium expectare presumpserit. hos si quidem pigritiae rancore confundet neque rancore se comminuet. Cum autem pigritiae discipulus dormitacionis artifex magistri nouerit seculitatem aut maturius festinabit. aut pudore confusus in eius obprobrium dormitabit. Sed non ut Assuerus poeta fecerit

99
cis diei confunderetur rubore frigore. hoc est verum nec esset dies. Socius aut suis dicentibus quod nondum esset dies expleuit mediam partem diei continue per somnum agendo. gratias deo. quia maluit sanum habere caput fatuum quam insanum et pitum. Et si meridianis quandoque contingebat cum interesse disputationibus natiuum nesciens excedere morem naso vigilante stertebat. Socius quoque suis ob importune coactionis sonus redia factebat. Dum autem aliquando sua acciperet olera ore aperito oculos somno commisit. manus vero exlicet immunda in scutella aliquid capiebat. sed somnus ei multum erat nociuus. dum ciuaria quesitum inearere quia dum euigilauit nihil in scutella inuenit quod per socios suos omnia fuerunt exhausta.

rat. quem drononis costoris discipuli pigrities in risum nequiuit excitare. Eo vero more quotidiano usque ad primam stertentem uigibus scabris membratim musicum melos agentibus. oculisque lippientibus lucez explorantibus. An matutini exercitij laboris in scholis res pagitur. Eo sortibus aduenientibus sic aiebat. lucis diei rubore aurore rubor adhuc ne confunditur. Istis itaque negantibus mediam partem diei creberrime somnolentus expleuit gratias deo agendo. Valuit enim sani capitis habere pigritiam vel duriciem quam insani peritiam. Si vero meridiane addeat plerumque disputationi natiuum morem excedere nesciens. Naso vigilante stertebat. Affinibus sociisque importune coactionis ob strepitum fastidia prebebat. Dum aliquando olera secundas eius delicias hauriret ore hylco somno lucina commisit. Vanus vero licet tur

Concludendo dicit Boetius. Quod martiane sociorum carissime ad quas creditis hunc peruenisse. vestra hoc nouit dilectio. quasi dicat ad nullum peruenierat fructum.

Notandum hic prius quod tyro onis dicitur nouus miles. et uisus iam inoleuit quemlibet dignitatem adeptum seu artem tyronem appellare. Et sumitur in proposito pro nouo magistro. Tyro igitur bone inquisitionis tempore aurore submissa voce. rotundo ore mediocriter ascendendo neminem nisi urgeat necessitas expectando. suam inchoabit lectionem. Dicitur notanter tempore aurore. quia tunc virtutes sensitue legentium et auditium magis sunt dispoisire. ac minus occupate exterioribus. ergo illa hora tyro suam inchoabit lectionem. Unde tempus matutinum cum

Soctius de

Sol oritur auro a nominatur Sol em suo calore multos attraxit hu-
mores inconfumptos quando cunctis autem splendidum aliquid videt
per humidum grossum ipm a parer rubcum sicut flamma virtutum li-
gnorum. Ergo sole oriente. q. humores mediant inter visum & solē ap-
paret sol rubicundus. Debet etiam tyro incipere rotundo ore. vt meli-
us possit conceptuz su-
um discipulis explica-
re. rotunda nāq. figu-
ra iter ceteras capaci-
sima est & pfectissima.
Vox em a magistro pro-
lata ore rotundo in ae-
rem circulariter accipi-
tur ab auditu. Nam so-
nus suas spēs multi-
plicat p inundationes
circulares recte sicut la-
pis proiectus in aquā.
Et ergo pfectus con-
cepto magistri habeat
rotundo ore ac remissa
voce. ne p nimium strepi-
tū discipulus impedia-
tur. tyro suam inchoa-
bit lectionem. Non de-
bet etiam quenq. sine
causa. necessaria expec-
tare. quia discipuli pre-
sentes per longa expectantes tempora atrebiarentur. & quodammodo
ad iram commouerentur. ne ppter diurnam expectationem ipsemet
tyro posset perturbari nec legendo duci in merorem. Etiam quia disci-
puli somnolenti pudore sunt confundendi deridendi. ac a suis socijs sub-
sannandi. Et per consequens aut maturius festinabunt. aut saltem pu-
dore confusi prium do: mitabunt in scandalum.

¶ Notandum insuper q. scholares proponētes multum discere nō
debent multum dormire. quia ex continuo somno multa oriuntur vi-
cia. Per somnum em nullus redditur bonus vl' malus. vt habetur ex li-
bro ethicorum. Felix enim nihil differt a misero per dimidium vite. vt
delicet per tempus somni. Somnus autē ordinatur in refectionem spi-
rituum sensiuorum p continuos labores fatigatozum. Unde somnus
est ligamentum sensuum exteriorum. Sensibus enim exterioribus spi-
ritibus sensiuus depauperatis somnus adest in eorum recreationem.
Item notandum q. diomo elegit sibi ignorantiam sani capitis po-
tis q. sapientia capitis insani. Sedm aut pcatē virtus & sapientia
quolibet bono corpis est pferenda. Quā melius est habere animā sicutā

pida aliquid in vase prendebat. Sz
lopor eius corpori nociuus erat dum
cibaria incarcerare quesiuir. Ad que
fructum maturitatis martiane socio-
rum carissime creditis hunc euenire
vestra siquidem nouit discretio

¶ Merendi causa cum doc-
tor meridians adierit stu-
dium: precauendum est ne
sophistico polleat apparatus. nec tetrū
moueat difficultatibus. sed studio
sa pmeditatione omnibz armatus in-
trepidus inear lites. Easq. facili mē-
te componat. Etiam quod quisq. ob-

Disciplina schola

scientia q. corpus ornatum indumento. Corpis em ornamenta aufer-
ri possunt. aie q. ornamenta cuiusmodi sunt virtutes & scientie difficul-
ter auferri possunt. Hinc est q. Aristoteles vitam contemplatiuam p-
tulit vite opatiue. Diomo prium nome est. vltus autē iam inluit q.

lecerit. ita memorie disponat. vt dete-
gendi tempore a via rationis non re-
cedat. Sed ordine competenti enu-
merato dilucidandi moderatione as-
sumpta explicite dissoluat. Si vero
maxima discretorum mentibus vt as-
solet dubitatio differendo contigerit.
studijs vtendum est deliberando. Et
quod naturalibus motibus mens ex-
agitata dictauerit conscientie. in crz-
stinum differendus est. Eodemq. mo-
do si difficultimum quid pmeditari
quis fuerit. dissertationi contine. adā-
dum est. Facilius em differendū ple-
rumq. difficultatis scintillula. reperi-
tur. q. si studij observationi commit-
teretur. Quoniam non in altero ran-
tum. vt dicit Aristoteles. inquisitio
est veritatis. Animaduertendum est
etiam q. tribus modis. vt solet disser-
tationibus discretorum cognitio.
¶ Nouis siquidem et inuitatis edi-
tionibus gloriari vtentibus certisq.

quolibet tardus & som-
nolētus taliter potest
opellari. Tunc ibi
Differendi causa. &c.

¶ Sicut p. mo-
do obseruando i-
legēdo. hic poit
modum magistro ob-
seruandū tempore di-
sp. ad. Et primo fa-
cit hoc. secundo poit
c. addaz incidens. ibi
Animaduertendum est
Et dicit primo sic. si
quis doctor studiū in-
ent causa disputatōis
meridiane. canebit sibi
ne ipse sophisticē argu-
at. nec obscuras disti-
cultates moueat dis-
putando. sed bene pme-
ditabit quid velit ar-
guere. ita q. sit promp-
tus in soluendo. Et si
quis aliquaz mouerit
instantiam commēda-
bit eam taliter memo-
rie. ne soluendi tempo-
rea via veritatis rece-
dat. Siquē difficilis in-
tricatio disputādo ad-
uenerit. ad quam pro-

tunc respondere non sufficeret. dicat super hoc dubio deliberationē vl-
q. in crastinum habere volumus. vt tanto melius decidi valeat. Simi-
liter si dubium aliquod difficultimum disputando incidere propositas
non t. ingens questionem dicat. Nec difficultas specialem tangit ma-
teriam. Super illa igitur specialem habeamus disputationem. discre-
tiores conuocando quoscunq. vt ipsa adeo melius delucidaret. Facili-
us em differendo difficultatis scintilla plerumq. reperitur q. si studij
observationi committeretur. Non em teste philosopho in altero tū
veritatis ē inquisitio. Tūc ibi. Animaduertendum est. Dic poit quod

Boetius de

sam incidens seu notabile. Et diuiditur in plures partes sicut plurimae notabilia. Et dicit sic. magistri discreti tribus solent vti modi disputandi. Aliquando enim solent proponere noua aliqua et inaudita quibus gloriatur. Secundo antiqua et communia solent eis renouare. Et tertio antiqua et communia que ab vniuersis recesserunt solent renouare. et discipulos in illis informare. Solent et vti talibus quasi per seipsum fuerint inuenta. Et si hos obseruando modos nonauerint rectores scholares in illis delectari. inuicem eos in illis adeo diligentius committendo ea archybolari. hoc est magis intelligenti inter suos scholares. ut ipse iuxta seriem suae recordationis fideliter eos informet. Et si talis scholaris non sufficiat totaliter commendare memorie. tunc inscribentur talia cedulae vel cartis.

Tunc ibi. Et ad horum. Hic ponit doctrinam que spectat ad scholares ad magistratus apicem sperantes peruenire. dicens sic. ut scholaris ad summam vitam huiusmodi magistratus perueniat. qui in disputationibus que consuetus est exercitare sedulus. immorabitur studio. sicut sollicitus peruidere sibi studij sui tempore de loco solitario. Dato etiam quod sanguine esset complexionis. ne circumuenientium clamore confundat. vel strepitu obambulatum impediatur. nec ex spūs sui vitales vll' videant viciū ppe/ diti. **T**unc ibi. Honestati po. Hic ponit aliud documentum perueniens modum ingrantis dicens sic. Vultu est hōi presentaneū. ut magister volēs secreta studere solitarius tpe studij existat. ne filius nequicie magistri vidēs con-

discipulorum mentes palliare vetustissimis etiam et inuouatis tanquam a proprijs riuīs manantibus creditium intelligentias exercitare. et si quod horum trium dictorum discipulorum sagacitatem oblectauerit archybolari in iungendum est. ut eis recordationis serie fideliter imprimat. vel exarandi diligentia commendet. **M**agnus siquidem utilitatis fomentum in his colligetur. **U**t ad horum magistratus apicem proueniat discipulus studio continuitatis immorandum est. recessuque secretiori licet sanguineus insistendum est. ne strepitus assistentium eum hebetet. vel emigrantium eum confundat. vinculis nullis vitales spiritus impediens. Honestati consentaneum est. ut secretariando solitarius magister existat quod libellos extrahendo peritiam suam cunctis exhibeat. **N**ōne detractōis filius magistratus sedulitatem libellos extraheret al-

Discipli. schola.

tinuitatem studendo aliquod medicaret nephas. Sic videlicet forte de/ trahendo dicens. Ecce qualis est magister noster nulla se expmētē p/ e/ eulā nisi p/ rime suos cōsular libros. **T**unc ibi. Si vero p/ rime. et c.

Hic ponit alia quedam documenta a rectore seruanda dicens sic. Si magister primo sui magistratus tpe discretiū copiam non habuerit. nō debet ob id tepescere nec spe deposita desperare. **S**ed tunc diligentius studio inhiabit. seque strenuum in profectu exhibebit. ut si paucis honoribus p/ ringeret valeat. **V**ultu ei studio paucorum p/ rino. profunditatis delinit vili sunt inticulare. **D**eclarat exemplariter de Theofrasto. qui artium seque subtilitatis paucorum ornatum suffulcus. spes defraudatus regendi curam abiecit quod tamen inconsulte egit. consultius subegit. seque studij obseruationi commendabilem exhibuit. **D**uneribus eum leontini discretio mulcorum auditozum sibi acquisiuit consortium. **P**ulchrius enim sic degere sensuit quod discipulum cetum destituit. **P**ietatis vero ambitu scholarium rector dilinitus discipulorum corda paupertate degere tenet. **L**ibarijs videlicet calcetibus vestibus salte tritis si facultas suppetit. **L**eterisq; subueniat donandiōib; p/ silioq;

61
Sic videlicet forte de/ trahendo dicens. Ecce qualis est magister noster nulla se expmētē p/ e/ eulā nisi p/ rime suos cōsular libros. **T**unc ibi. Si vero p/ rime. et c.
Si magister primo sui magistratus tpe discretiū copiam non habuerit. nō debet ob id tepescere nec spe deposita desperare. **S**ed tunc diligentius studio inhiabit. seque strenuum in profectu exhibebit. ut si paucis honoribus p/ ringeret valeat. **V**ultu ei studio paucorum p/ rino. profunditatis delinit vili sunt inticulare. **D**eclarat exemplariter de Theofrasto. qui artium seque subtilitatis paucorum ornatum suffulcus. spes defraudatus regendi curam abiecit quod tamen inconsulte egit. consultius subegit. seque studij obseruationi commendabilem exhibuit. **D**uneribus eum leontini discretio mulcorum auditozum sibi acquisiuit consortium. **P**ulchrius enim sic degere sensuit quod discipulum cetum destituit. **P**ietatis vero ambitu scholarium rector dilinitus discipulorum corda paupertate degere tenet. **L**ibarijs videlicet calcetibus vestibus salte tritis si facultas suppetit. **L**eterisq; subueniat donandiōib; p/ silioq;

Boetius de

eis subueniant auxilio. sed etiam p[ro]p[ri]o Subdit eam q[ui] nulla donatio
dulcius est et honestior q[ui] veris que sit scholaribus. Et est enim honesti[us] pau-
perem p[ro]ferre scholarum q[ui] reru[m] p[ro]ficuarum largitione leuonibus por-
rigere aut meretricibus. **Tunc ibi.** Rubila licet. **Ponit** aliam doctri-
nam dicens sic Licet for-
tuna rectoris in p[ri]ncipio
sui regiminis sit obscu-
ra. n[on] e[st] ob hoc despe-
rabit. s[ed] viriliter suffice-
re debet. incursum infor-
tunij sine expectado dul-
cior. nec faciat sic Lo-
rian d[icit] qui p[ri]mo infor-
tunatus sui desperado
regimen peritus dimi-
sit. Hunc de post regimi-
ni scholariu[m] se inuolue-
re intendens. sicq[ue] in g[ra]m-
pallus est paupertatez.
Tunc ibi. Si ar ob festi-
ui temporis. etc.

Hic ponit aliaz doc-
trinaz ostendens quali-
ter se habebit magister
in societate dicens q[ui] re-
ctor scholariu[m] obfestiui
regis instantia si loca d[omi]-
liciarum visitare volue-
rit tunc sec[un]d[u]m habere de-
bet nobiliores sue socie-
tatis formaq[ue] eminentio-
res ne quasi destitutus
reputet seu vilis. Ne si
ibi p[ro]ingat similiter sic
marom bone p[ro]feratio-
nis magistro. **Lui** t[em]p[or]e
quodam d[omi]ni spaciare in-
tendebat rustici quida[m]
supuenerat. v[er]u[m] solua-
tus q[ui] t[em]p[or]e fuerat. inde
center multuz tractaba-
tur. **Tunc ibi.** Licet
in q[ui] in scholis. etc.

Hic remouet ho-
m[en]is quoddam dubiu[m]. **Dico** em[im] p[ri]us q[ui] magister in scholis p[ro]fertur. i-

vt decet concitatoq[ue] preclarior natu-
re erogatioq[ue] suauior q[ui] veris schola-
ribus erogatio. preclarior enim est
scholarem confoueri in quibus mini-
ma est donantis exhibitio. **Maxima**
vero recipientis promotio q[ui] bistrio-
num meretricumq[ue] incursum delini-
ri detestabilibus. Rubila licet quan-
doq[ue] fortuna existat. non tamen ma-
gistrantis cura desperet. **Sed** semp[er]

personaliter se gerendo et regendo. **In-**
cursum viriliter perferat. dulcius ex-
pectando. **Proch** Lozian d[icit] pendens
da trasactio. **Si** autem ob festiui t[em]p[or]is
impulsu[m] deliciarum loca vi-
sitare placuerit semper sui certus no[n]
biliores specieq[ue] eminentiores docen-
tis secum habeat discretio. **Ne** qua-
si destitutus solatio nullus videatur
aut vilis. ne in periculum excitetur.
Daronis saltus feliciorum suorum
certu p[ro]uari indoluit. **Licet** inquam
in scholis rigidus existere debeat. in
gressu tamen salutando deuotus per-
maneat. **Sermone** iocundus trans-
migrantibus comes. alludentibus

Discipli. schola.

gore dubitaret quis v[er]u[m] etia[m] extra scholas rigore sum se exhibebit re-
mouens hoc dubium dicit **Licet** magister in scholis rigidus ee debeat.
extra t[ame]n scholas humilis erit et deuotus. quemlibet se salutando trans-
migrans. **Er**itq[ue] fidelis sermone sec[un]d[u]m morantibus. **Er**it etia[m] cautus
circa castitatem vicinis suis ne per ip[s]os diffametur.

fidelis amonitu[m] morantibus. ca-
stitate cautus. ne supinantis na si fe-
torem si quis affuerit amicabile ebi-
bat affinitas.

Horandum hic p[ro]-
mo. q[ui] licet magister p[ri]-
mo magistrat[us] t[em]p[or]e scho-
laru[m] copia no[n] habuerit
id circo no[n] debet tepesce-
re. nec spe deposita eua-
nescere. sed tanto dilige-
tius studijs debet inha-

re. **Et** studiū s[ecun]d[u]m Tulliu[m] est vehemens animi applicatio ad aliq[ui]d p[ro]ficien-
dū. **Sed** s[ecun]d[u]m Macrobiu[m] aut[em] studiū est cura et sollicitudo vna quāq[ue] re ad
sui finem deducens optimū. nec spe deposita cadere debet in desperatio-
nem. **Est** aut[em] spes certa expectatio future beatitudinis ex dei gratia et
meritis p[ro]p[ri]is p[ro]ueniens. **Unde** in hac diffinitione non sumitur certitudo
do q[ue] demonstrationis certitudine. **Spes** em[im] viatoris est cū certitudine
opinionis et non demonstrationis. **Causa** vero p[ri]ncipalis h[uius] expecta-
tionis est dei gratia. sine meritis t[ame]n p[ro]p[ri]is aliqua sperare spes non est
vt ait Gregorius. sed p[ro]sumptio. **In** hac quide[m] diffinitio[n]e non describitur
spes vt est p[ro]p[ri]a. sed potius pur est motus spei et non virtus. **Spes** p[ro]-
vt est virtus est audacia mentis de largitate cōcepta habendi vitā eter-
nā per bona merita. **Inter** fidem aut[em] et spem talis est differentia. **Fides**
est de bonis et malis. spes vero de bonis t[ame]n. **Conueniūt** insuper q[ui] tam
fides q[ui] spes de inuisibilibus sunt. **Fides** aut[em] est de bonis sibi q[ui]buscū-
q[ue] alijs. spes vero est de bonis sibi t[ame]n. **Secūdo** natandum q[ui] in spe vt
cōter ponitur quatuor sunt p[ro]sideranda. ex quibus arguere possumus
magistros scholarium rectores et generaliter reipublice gubernatores
debere esse bone spei. **Primum** est. spes est de bono et non de malo. de
malis namq[ue] timor est. non aut[em] spes. **Secundum** est. spes est de ar-
duo. nam licet circa quodcu[m]q[ue] bonum possit esse amor. vel gaudium
aut desiderium. spes t[ame]n non est nisi circa bonum arduum. **Nullus** enim
sperare dicitur aliquid nisi videatur sibi bonum arduum et difficile. **Et**
cium est. spes est circa bonum futurum. de presentibus em[im] bonis no[n] est
spes. sed gaudiū et delectatio esse possit. **Quartum** est. spes habet esse
circa bonum possibile. quoniam nullus sperare habet circa bonum im-
possibile sed magis desperare. **Hec** aut[em] quatuor videlicet bonū arduū
futurū et possibile p[ro]p[ri]a magistris scholas regētib[us]. ac vniuersaliter rei
publice rectoribus. **Debent** em[im] magistri bonū scire et p[ro]p[ri]as suo p[ro]p[ri]as
puloz. q[ui] et bonū sperare debēt. **Rursus** bonū quāto cōius tāto diuinius
Lū igit bonū scholas regētiū sit cō: diuinū circa bōa excellētia et ardua
ideo no[n] solū spectat ad m[ag]istros scholas regētes tendere: in bonū s[ed] etia[m]

Soetius de

quodamō tendere debent in bonū arduū. Quanto em̄ maior est charitas. tanto plura ei stringere p̄nt. q̄ maior indiget p̄uic̄ etia ac maiori filio. Cum q̄ filium non sit nisi de rebus futuris. nō quidē impossibilibus. q̄ de his nullus p̄siliatur. sed de possibilibus q̄ decet magistros z vniuersaliter reipublice rectores p̄siderare bona. etia illa non solū vt sunt ardua. sed etiam vt futura z vt sunt possibilia

C Istud ē vltimū capitulū p̄nt̄ libri. in q̄ ponit boetius quedā doct̄ cūmēta ad stat̄ maḡoz p̄t̄nc̄ia. Et diuidit hec ps in duas. p̄mo em̄ ponit modū p̄cedendi maḡistroz p̄pter egestates repellendā. Secūdo ostendit statū mān̄ regentis in patria p̄ria ibi. Cū ob dulcoris. Adhuc p̄ma in quattuor. p̄mo ostendit de quib̄ vult docere. sc̄do exequit̄ in tentū ibi. Si ob egestatis. Tercio p̄t̄ q̄dāz documentū maḡi addit̄ ripulos. ibi. Cū maḡistrantis. Quarto ponit quandā doctrināz. ibi. Animaduertendū est. p̄mo dicit sic Finalis p̄pilatio p̄nt̄ libri ē de magistris quos egestas liberaliū disciplinaruz nouerca finēz inuadere p̄pellit alienos. Et etia de illis quos patria naturalis dulcedo reuocauerit. de ip̄is ei aliq̄ sub p̄pendio est dicendum. Tūc ibi. Si ob egestatis. **H**ic subdit̄ int̄tū suū dicens sic. Cum quis ordinem regendi acquisiuerit cā egestatis repellende. seruabit̄ sibi p̄cepta que sequuntur. Debet em̄ parcitati insistere quantum valuerit magistratus salte honore saluo. Vestibus etiam inhiabit̄ mediocribus. Scholariū regimini p̄cipuus indulget. Scholariibus p̄mo vultum

Extrema presentis voluminis extat compilatio vt de magistrantibus quos liberalibus nouerca disciplinis egestas compulsi inuadere fines alios. Et illis quos natalis patrie dulcedo reuocauerit liquid sub compendio dicamus.

Si ob egestatis repellende causam lucri querat quis odorem dulcissimū considerandum est vt saluo magistratus honore parcitati quantum queat insistat. vestibusq̄ mediocribus inhiabit̄ scholazium regimini p̄cipuus indulgeat. Puerisq̄ p̄mo vultum prebeat benignum: parentibusq̄ eorum benigniores affatum docendiq̄ aditum spondeat benignissimum vt sic non solum corda puerorum permolliat verum etiam parentum pecuniam extrahat famamq̄ efferat popularem. Schole vero iura regulariter defendat ordine docendi p̄ius edocto perutatur. **E**isdem etiam

Discipli. scholā.

ostendet benignū. Parentibus ip̄orum affatū benigniores em̄. Docentibus aditū docebit benignissimū. vt sic corda nequū permolliat discipulo: um veris etiam parentum acquirat pecuniā. famāq̄ sic dilaret. Schole etia iura regulariter defendat. ordinēq̄ docendi. post edoctū insequatur suisq̄ scholariibus aliquantulū adultis se rigidū exhibeat.

aliquantulum adultis se rigidum exhibeat. Ip̄orum ora ad recte loquendum componat. Digitos ad scribendum constringat. Ad legendum omnino informet rigore iusticie concomitante. Ut sic non solum in doctrina. verum etia in facecia conueniat. Lu dendiq̄ spacium tempestiue cōcedat. Docendiq̄ beneficiū nullo casu subtrahat. Si vero contumacem. superbumq̄ inueniat dulciter eum castiget exemplisq̄ morum proponat quibus reprimatur. Alioquin parentum assensu virgis affligatur. vt sic ad vnguentem castigatus euadat. vel desperatus in ignominiam cadat. Cum autem magistrantis dilectio etate infrigidatos statuales vt planetistasq̄ scholastici introitus habuerit participes si correptionis linea vt nequiverit. senio confectus arrendendum est. Statualibus in gemiscendum plaudendum est. Calamistratos cirris hirsutis perurat. Fucoq̄ perfusos lachry

recte loquendum p̄ponat digitosq̄ eoz disponat ad scribendum z ad modū docendi regulariter eos informet rigore iusticie semp̄ comitante vt sic ne quū in doctrinis verū etia in facecia eruditur. Concedatq̄ eis tpe salte q̄ruo spacium lude di. nullo etiam casu docendi subtrahat beneficiū. Sicq̄ contumacē superbūq̄ aliquē inter suos habuerit dulciter eū corripiet exemplisq̄ morū ei p̄ponendo. Quibus nisi sit reprehendus parentū assensu virgis p̄cutat vt sic ad vnguentem castigatus euadat. vel salte desperatus p̄fusione incidat in perennē. Tūc ibi. Cū at magistrantis. **H**ic ponit alia doctrinā quā obseruabit maḡ. circa scholares sem̄ mo induratos. vagabundos superbos z luxuriosos dicens sic. Si magister scholazium rector habuerit scholares senes durosq̄ instabiles in suis scholis. sic q̄ correctioe scholastica vt nequiverit. tūc senibus ardebit. duris condolebit. z vagabundis dilectionis a parentia p̄gaudebit. **L**iq̄

die. **I**tem corriget calamistratos fuco perfusos lachrymā

faciat luxuriososq; caute a scholis expellat. ne alij scholares reatus eiusdem participes efficiant. Tunc ibi. Animaduertendum est. aut. q. 26.

Hic ponit aliādoctrinā per modū notabilis dicens sic Rector scholarū erit fidelis circa illos unde capit emolumenta. hoc est a quibus condignas accipit laborum recompensam. Et si queratur quomō sciri poterit q; ipse circa tales fidelis existat. Respondet Boetius q; per operis exhibitionez hoc poterit discerni. Et si dicat quō sit ista opis exhibitio Respondet q; in hoc fit vt magister conuocet suos subiectos loco et tempore congruis videns an subiectos es eis fideliter intenderūt. Subdit in littera q; nō ipse est fidendum cure subiectoz ipse enī quandoq; pmoliantur munerib; discipulorum. et quādoq; tepescunt remuneratiōis desperatione. Et quōq; se fingēdo fideles nimū exercere terrorem circa scholares et seueritatem. Tunc ibi. Sicuti vero

Hic ostendit de honore magistri scholarum rectoris. Et pmo facit hoc. Secūdo remouet dubiū ibi. Laudū est etiam. Et dicit sic Si magistro alicuiā fiat pauperior ira q; aliquid uiuat in paupertate. tunc diuitias sollicitus erit qd; curandum familie sue et sibi ipsi necessaria. nō. s. mul-

mis irrigantibus gulam perfundat molles caute eijciat. ne mentis sue reatum alij commoti percipient.

Animaduertendum est autem q; quozum erogatione laboriosum delinquitur certamen. in illis doctrinalis cōprobetur effectus. Rerum namq; effectus operis exhibitione declaratur. Ordine autem competendi vicissim puerili sunt conuocandi. vt fidelis scrutinio pateat quid subministrantium labor diurnus erogauerit. Subministrantium autem cure non semper confidendum est quoniam aut illorū cupiditas fractis assibus plerumq; permollitur. aut spe defraudata tepescit fidelitas. aut vt videatur crudescit potestas. Sicuti vero felici paupertati misericorditer differendum est. sic non minus ipsius eruditioni attentius insistendum est. Cum autem cena affuerit pauperior. commensabilis est eroganda facultas. familiaribus vicinitatisq; complicibus inuicem est porrigenda. ne familiaris vox reuellet sua secreta detrahendo. vel ne multi-

ros inuitando hospites. vrpura. vicinos suos et mulieres. Subdit causam ne ipsi secreta sua reuelent si qua viderint vel audierint. Etiam ne v-

cula reuellet ho spiritibus magistri paupertate q; nihil est loquacius anxi. qua muliere. Non etiam erit idem nimis tenax. qm̄ nimia tenacitas bone contrariatur fame. Tunc ibi. Laudū est

plicitatis anus prodiga anui promet aduentando. Quid anu conscientia facilius proterua inuicilius. In minimis procul absit rapacitas. Et fame nouerca adunca tenacitas. Laudū est etiam ne illorum puerorum pulueri ferulento plusq; triennijs alludat ibidem. Licet maxima comitum gaudeat affuerit confluentia confederati ve amoris opulentia. nisi honoris promotio vigeat in amore. vel facultatis in honore vigeat elatio.

Hic ponit cautelam quam rector scholarū seruabit dicens sic. Laudū est ne rector scholarū gmaneat alicubi laborioso in regimine scholastico ultra tres annos licet etiā copā ibi scholarū habuerit et lucri vt pcederati amoris opulentia. nisi saltē vigeat promotio honoris in amore vel facultatis elatio in honore.

Notandum q; si magister rebelles habuerit scholares et maliciosos. tales sunt castigandi ac morum exemplis corrigendi. Nam terribilia exempla eis proponi debent vt sic terreant. Bonas exempla apud duplici de causa homines fieri bonos. Quosdam a natura. quosdam ex assuefactione et consuetudine. quosdam per consolationez per suasurā alios vero per pene inflictionem. Unde versus. Lausant esse boni phisios mos suasio pene. Unde pueri ab infantia ad bonos mores sunt instruendi. quod via quadruplici venari potest. Prima sumitur ex parte naturalis delectationis. Secūda ex defectu rationis. Tercia ex prouitate ad malū. Quarta ex vitatiōe habitus oppositi. Prima via sic patet. Nam in philosophiā in ethicis. Adeo naturale est nobis delectari. q; ab infantia delectari incipimus. Unde et pueri statim delectantur cū māmas sugere incipiunt. Si igitur nobis ab infantia accrescit concupiscentia delectabilem etiā ab infantia illi est resistendum. Statim igitur cum pueri sermonum sunt capaces. bonis moribus instruendi sunt. Secūda via ad idem sumitur ex rationis defectu. Nam tanto magis aliqui sunt commouendi ad bonos mores quanto magis incitatur ad lasciuiam. et quanto magis sunt passionum insecutores. vt patet per philosophum in ethicis. Sed in etate iuuenili homines sunt maxime lasciuī et passionū

insecutores. ergo tunc maxime est subueniendum. vt per monitiones debitas & correptiones conuenientes a lasciujs retrahantur. Quare cū ratione sic concupiscantias & lasciuas refrenare debet. quāto quis magis inclinatur vt sequatur passiones. rāto magis indiget dictamine recte rōnis vt passiones refrenent. & in etate iuuenili pueri sunt. bonis moribz instruendi. qz tunc magis ab vsu rōnis dīficiunt. & magis passionū sunt insecutores. Tercia via sumitur ex prouitate ad malum. Nam cū aliquis est prouus ad malum. oportet ipm multū assuescere in contrariuz. ne inclinetur ad illd vt plurimū em hoies fm mores se hnt quasi quedā vīrgā adortuositate inclinata. Vn Aristoteles in ethicis docet nos hoc mō ad bonos mores debere nos dirigere. quō dirigitur & rectificat vīrga tortuosa. Volens igitur vīrgam tortuosam rectificare vltra mediūz rectitudinis in parte perariāz habet inclinare. que sic inclinata redit ad mediū & rectitudinē. Sic & nos qz obliquitatem & prouitatē habemus ad malū & ad delectationes illicitas debemus p multū tempus ab illicitis delectationibus abstinere. vt hanc prouitatē ad malum valeamus deuitare. Immo sicut vīrga rectificanda ad partem perariāz vltra mediū trahitur vt possit redire ad mediū. Sic et nos fugiendo delectabilia debemus nos vltra mediū deflectere. multas etiam delectationes licitas cauendo. vt facilius ab illicitis valeamus abstinere. Et qz tantū ad malum habemus prouitatem opz nos p diuturna tpa in contrariuz assuescere. videlicet in bonū vt facilius hanc prouitatem possimus vitare ab ipsa igitur infantia inchoandum est vt reliquentes lasciuas sequamur bonos mores. Quarta via sumitur ex vitiatione habitus cōtrarij. Nam qz iuuenes sunt molles & ductibiles. si absqz freno permittant statim lasciuas exequunt. eisqz vicio si habitus imprimunt. Sicut in cera molli statim imprimitur forma sigilli. Ne igitur iuuenes vicio si habitibus informentur. statim ab infantia sunt mouendi & corrigendi. vt per monitiones & correptiones debitas a lasciujs retrahantur.

Notandū insup & precipue quo ad illam periculā. Cum autem magistrantis. qz quidam scholarū ppter etatem sunt indurati. & his cōsentiendum est vt senibus. Alij vero per maliciam ex naturali pplexione tractam duri sunt & obtusi ingenij. & his compatiendum est. Alij vero ex consuetudine mala sunt indurati. & his simulachro falso pgaudendum est. Debet em magister circa tales a pparere tanqz mitis veruntamen pbris aut pberibus eoz correptioni insistere debet. eo qz possunt a proposito remoueri. Et hi planetiste possunt appellari a nomie planetar & verbo sto. Stant em vt planete. qui nunqz stant sed semper mouentur. Secundi autem statuales appellantur a sto stas. quia semper in eodem statu stant & permanent. nisi alicuius scientie adeptionem perfecte attingere possent. **C**onsequenter nota. qz in minimis rebus aduoca tenacitas nonerca fame magistris adesse non debet. inter enim duo mala melius est magistrōs & generaliter reipublice rectores esse prodigos qz tenaces vel quatos. Quod triplici patet ratione. Prima quia

melius est aliquem infirmari morbo curabili qz incurabili. Prodigalitas autē est morbus curabilis. & hoc vel ex etate. nā qui sunt prodigi iuuentute. quando efficiunt senes & cū quandoqz veniunt ad senectutē vt in plurimū curatur eorum prodigalitas. & desinunt esse prodigi. Vel etiam ab egestate. nam qui prodigi sunt vt in plurimum egent. quia ex penes superabundant redditibus. Experiendo igitur indigentiam a prodigalitate reuocantur.

Um ob dulcoris patrie delicias parentūqz venerabiles aspectus regendi curaz quis susceperit. In natalis soli confinio pomposo affatu insistendum est laute splendideqz pro

digalitate reuocantur. Ergo fm philosophū prodigalitas est morbus curabilis vel ab egestate vel ab etate. s; auaricia emorbus incurabilis. Nam quanto quis plus senescit. tanto magis auaricia iuuenscit. quia igitur conuenientius est ali-

quez egrotare morbo curabili qz incurabili. inter duo mala minus malum est magistrōs & vniuersaliter rei publice rectores. immo & quoscunqz esse prodigos qz tenaces. Secundo hoc idem patet quia prodigalitas est magis ppinqua virtuti qz auaricia. nam liberalis non libēter recipit. sed libenter dat quozum vtrūqz facit prodigus. neutz vero facit auarus. Differt ergo prodigus a liberali quia prodigus non dat vt debet. quibus debet. & auarus gratia debet. Cum igitur prodigus non sit amator pecunie. sicut nec liberalis facilius prodigus liberalis fieri potest. Tercio hoc idem patet. quia prodigus multis prodest. auar' autē seu illiberalis vlt' tenax nulli prodest. immo sibi ipsi nequā est. Quibus igitur vicio sum' est aliquem esse prodigum qz tenacem.

Sta est secunda pars principalis huius vltimi capituli. in qua ostendit quomodo rectores in propria patria regendo se habebunt. Et ponit primo talem doctrinam. si quis curam regendi in proprijs assumpserit partibus propter delectationes proprie patrie. venerabiles parentum suozum aspectus insistet pomposo affatu lauteqz & splendide sibi de necessarijs providebit. vestiumqz circa variatio nem erit precipuus. Quoniam vestium ornatus vna cum alijs ornatus plures maiorem vidimus cōsequi gloriā rei qz veritas exhibebat. Subdit. ornatus vestium. fauor hominum. leporeqz qz plures comulerunt magistrōs eminio in doctrina comparatos excellere homerūz vīrum excellentem atqz venerabilem.

Tunc ibi. Ordine docendi. Nunc ponit alias doctrinas a rectoribus seruandas. dicens sic. Ordine docendi promisso diligenter obseruato diligenter tollenda est voluptas dammosa ludoz. vna & dammosa voluptas luxurie. vt quod raro contingere solet honor proprie patrie magistrī conferat commendationem. Et quanto magis vite commendatio accreuerit tanto magis fauori discipulorum est insistendū. vt co

Boetius de

rum diuulgetur vocibus. quod eorum magister ore proprio hederit
exprimere. vt sic nedum morum videatur in dulcedine. verum etiam in
scientiarum acumine

Notandum hic q̄ cum magister curam regendi acceperit ob delicias
dulcoris patrie. et vene
rabiles parentum aspe
ctus in natalis soli cō
finitio pomposo affatu
insistendum est. et sic d̄
alijs in littera positis.
Et aliqui vituperan
tur. quia honorem su
um non curant. Alij
vero laudantur hono
rem non curando quia
humiles sunt. Curare
igitur proprium hono
rem vno modo est lau
dabile. alio modo vitu
perabile. Nam non cu
rare honorem videlicet
non volendo facere bo
na opera honore dig
na vituperabile est. De
bemus enim curare ho
nozem. non vt sumus
ambicio si. nec fines no
strum ponendo in ho
nonibus sed agendo o
pera honore digna. O
pera quidem honore digna dupliciter possunt considerari. Vel vt no
bis proportionata. vel vt sunt magno honore digna. Et ideo circa ho
nores est duplex virtus. Vna respicit honores mediocres. Et hec a phi
losopho dicitur honoris amatiua. Alia est que respicit honores mag
nos vt magnanimitas. Nam eadem opera possunt esse magnanimita
tis et virtutis. Nam agens opera fortitudinis vt aggrediens pugnam
si fecerit hoc quia delectatur in talibus actibus fortis est. Si vero a
gat hec quia talia opera sunt magno honore digna magnanimus est.
Sic etiam si quis agat opera castitatis. quia delectatur in eis castus e
et temperatus. Sed si hec agit quia sunt magno honore digna magna
nimus est. Ideo pericula bellica non sunt propria materia magnani
mitatis. sed potius materia fortitudinis. Nec etiam delectabilia fm
sensum sunt ppria materia magnanimitatis. sed potius temperantia

curacioni vicissim arridendum. Ve
stium varietate gaudendum est. Quo
nia vestis poluente venustas. anu
lorum insignia multos maiorem glo
riam q̄ veritas ac decor erigit cogit
obtinere. Ornatus fauor affatusq̄ le
pos q̄ plurimos sensu. Emino com
paratos Homerum ausu excedere cō
pellunt. ordine docendi pretaxato di
ligenter obseruato. Jocosumq̄ dam
nosa libido attētiūs ablata. vt quod
raro contingit prouincialis honor fa
mam conferat in tituli commendatō
nem. Quanto vero venustatis titul
magis surrexit. tantomagis subiecto
rum insistendum fauori vt quod oris

Discipli. schola.

Propria igitur materia magnanimitatis est honor. Unde quecumq̄
agit magnanimus illa agit vt sunt magno honore digna. Hinc mag
nimitas quidem ornatus omnium virtutum dici potest. Sicut enim

proprij nequit efferri vocibus eorum
tempestinis erogetur affaribus. vt
non solum morum dulcedinem verū
etiam proprie facultatis acumen spe
ctetur. Cum autem tam morum q̄
facultatis in publicum euenerit com
mendatio. considerandum est ne ince
stus caput obstipet. adulterium ora
confundat. Illiciteq̄ malignitatis fe
tores faman denigret. ne rose vernum e
mittentes odorem videantur expira
re. et lilia sudore questis decreseere.

hones mediocres. sic pertinent ad virtutes que dicitur honoris ama
tiua. Unde honoris amatiua se habet ad magnanimitatem. sicut for
mositas corporalis ad magnitudinem. Pueri enim si habent membra
proportionata. et conformia forma siquidem sunt sed non pulchri. quia
pulchritudo non est nisi in magno corpore. Sic et facientes opera me
rito criter honore digna dicuntur honoris amatiui. Sed facientes ope
ra magno honore digna magnanimi appellantur. Magistri igitur vt
quia sunt honoris amatiui vel magnanimi. Etiam si necessitas eos vt
geat causa lucri honeste acquirendi in natalis soli confinito regentes.
(fm modum qui tangitur in littera) sic regere debent.

Tunc tibi. Cum autem tam morum q̄ facultatis in publicum re.
Hic Boetius ponit vltimam doctrinam seu cautelam a quolibet doc
toze seruandam. Et primo facit hoc. secundo declarat hoc in exemplo.
ibi. Venerabilis autem Crathonis effigies. dicens sic. Quando com
mendatio rectoris siue laus venerit in publicum tam in moribus q̄ in

66
magnificencia est orna
tus liberalitatis quia
magnificus opera li
beralitatē facit excel
lentiori modo q̄ libe
ralis. Sic etiam ma
gnanimitas ornatus q̄
dem est omnium virtu
tum. Opera enim vir
tutum sunt honore di
gna. Et sic magnam
mus opera singulari
virtutum operabitur.
Inter autem magnani
mitatem et honoris a
matiuam hec est diffe
rentia. Quoniam ope
ra aliarum virtutum
vt sunt magno honore
digna sic pertinent ad
magnanimitatem. S
vt sunt nobis ordina
ta. et vt ordinantur ad

Boetius de

artibus. prouidendum est ne actus illicitus vel inhonestus circumdet caput magistri. vel quod adulterium siue fornicatio confundat faciem eius. Et quod feror malignitatis famam non denigret. ne rose verum emittentes odorem videantur exspirare. et lilia adempta labore euanescere.

Tunc ibi. Venerabilis Crathonis.
Dicit Boetius declarat exemplo quodam predicta propter fugam eorum. Et primo facit hoc. secundo ostendit finem non semper cor respondere principio. ibi Prima licet dicens sic. Facies laudabilis Crathonis magistri meroris augmentum dedit suis consocijs. Et tiam et alijs. qui cum dicitur semel viderat quia ipse obdormiuit in habitaculis questoris propter eustrasie vxoris sue delicias. Ipse est inuentus amplexando talem capillis extractus. verberare castigatus. vulnere lacertus. sale fricatus. vrinam feruorum perfusus. angulis eiectus. trabibus receptus. tandem et tortoribus lassatus genitalibus priuatus. sterquilino suppositus. transcurrentibus expositus. plebis abiectio. discipulis desolatio. commilitonum obprobrium. crudele atque miserum cunctis exitu doloris. spectaculum affinitatis etiam gratia. parenteque gloria in nullo proficientibus.

Venerabilis Crathonis effigies proprie facultatis complicibus. Alijs etiam qui eum aspectu vnico attigerant meroris causam prebuit incrementum qui in questoris diuersorij ob eustrasie vxoris sue delicias dormiuit. In amplexando repertus capillis extractis. verberare castigatus. vulnere lacertus. sale fricatus. vrina feruorum perfusus. angulis eiectus. trabibus receptus. tandem lassatus tortoribus genitalibus priuatus. sterquilino suppositus. transeuntibus expositus plebis abiectio. discipulorum desolatio. commilitonum exitu obprobrium. Crudum aut crudele. miserum aut miserimum cunctis exitu spectaculum doloris. Affinitatisque gratia. parenteque gloria in nullo sibi proficientibus. Licet primeus quandoque salua fiant iudicio. Ultima tamen sapo: is alterius inquinamenta permanent

Et sic est finis

Et sic est finis

Disciplina scholastica

Tunc sibi. Licet primeus quandoque salua fiant iudicia etc. Dicit Boetius ostendit finem non semper principio correspondere dicens. Licet prima iudicia quandoque fuerint salua. vltima tamen alterius sapientis inquinamenta permanent. Notandum hic quod luxuria octo habet species. quarum due tanguntur in littera. videlicet incestus et adulterium. Prima est simplex fornicatio. et est soluti cum soluta. Secunda est meretricum vage luxuriando. vel cum publica concumbendo. Tercia est adulterium scilicet alterius thori violatio. et dicitur quasi ad alterius thorum accessio. Unde vir et similiter mulier tripliciter committit adulterium. Primo si vir vxorarius cum soluta coeat. Secundo si solutus cum maritata coeat. Tercio si vxor sit in copula matrimonij. et illud est grauius. Quarta species est stuprum. quo virginalis integritas corrumpitur. vnde patuit prius ibi. A luxurie feruore. De namque species luxurie nedum a magistris. verum etiam a quibuscunque poculum scientie salutaris sitientibus sunt vitandae. Unde luxuria multipliciter est nocua. Nam deo est contumeliosa. demonibus placida. luxuriosis nocua. proximi scandalizatiua. conscientie amaratiua. hominis defecatiua. et anxietatum generatiua. conscientie amaratiua. hominis defecatiua. et vilissimo domino. scilicet carni subiectiua. Prouenit autem luxuria ex multitudine. scilicet ex ocio ex immoderata ciborum potus sumptione. ex vetulata institutione. ex prauro exemplo. ex mulierum aspectu et colloquio. ex musicalium instrumentorum sono. ex turpiloquio. Octo tamen contra luxuriam possunt assignari remedia. Primum est aqua lachrymarum extinguens omnem luxurie feruorem. Secundum est cibi et potus subtractio. Tercium ab occasione luxurie elongatio. Quartum extreme mortis cogitatio. Quintum vt de se nulla sit presumptio. Sextum est frequens occupatione. Septimum proprie carnis domatio. Octauum est retractione desolationem discipulorum ac obprobrium commilitonum non tam turpiter succubuisse.

Finis Boetius de disciplina scholarium cum commento. optime bene necnon diligenter impressus Dauentrie per me Jacobum de Breda. Anno domini. M. cccc. nonagesimo sexto. xv. mensis Maii.

Elivus atq; sator hio erre modis variatur
Hic ragnit, hic plovat, hic est blasphemus, hic orat
Hic est pacificus, hic est nullius amicus,
Hic saltat letus, hic est sermone faretus,
Ille loqui nescit, hic respicit ille pigrescit,
Hic est ~~clausus~~, hic est verbiis vitiosus
Disputat hic, ille rixit & compita velle
Nunc seruit, venera, somno vult ille teneri,
Hic dormit, hicq; docet, sic Barthe turba laborat

649.

1.498.000,00

